

DE PVRGATORIO IOHAN. ECKII CONTRA LVDDERVM LIBRI III.

LIBER

I. Docet & probat ex ſacris litteris purgatorium eſſe.

II. Docet animas purgandas eſſe certas de ſalute ſua.

III. Confutat Ludderum de horrore confuſione & deſperatione animarum.

IIII. Oſtẽdit falſo animabus tribui eo loco merita noua.

3

DE PVRGATORIO IOHAN. ECKII CONTRA LVD DERVM LIBRI III.

LIBER

I. Docet & probat ex sacris litteris purgatorium esse.

II. Docet animas purgandas esse certas de salute sua.

III. Confutat Ludderum de horrore confusione & desperatione animarum.

IIII. Ostẽdit falso animabus tribui eo loco merita noua.

THEOLOGO VERE CHRISTANO. D. THEODERICO HEZIO. S. D. N. ADRIANI. VI. A SECRETIS IOH. ECKIVS THEOLOGORVM MINIMVS. S. P. D.

Pud omnes pie sentientes Theoderice doctissime, semper bene audiuit misericordia: ut florentissimus episcopus Ambrosius diceret. Nichil tam commēdat christianum, quam miseratio charitatis: nam hec imprimis uirum deo gratum, & hominibus acceptum reddit: hine in iustissimo dei iudicio Christus, nihil æque ac opera misericordiæ iustorum probabit: & misericordiam inquit uolo non sacrificium: Et per coronidem Ioh. Chrysostomus laudes misericordiæ super Matheo cōtraxit dicens. Misericordia est salutis præsidium, fidei ornamentum, propitiatio peccatorum: Hæc est quæ iustos probat, sanctos roborat: dei cultores ostentat. Et adeo amica uirtus naturæ est misericordia, ut etiam apud ethnicos, M. Tulio teste uiros graues & magnos redderet ac omni laude dignissimos: Quod si dum mortalibus, quibus cum uiuimus, misericordiam impartimur, Christiani commendamur: quāto magis, si miseris animabus, in ergasculo purgatorii constitutis, miseremur, Christianissimi appellabimur: cum eis nox uenerit in qua iuxta ueritatis definitionem, nemo operari poterit: licet hic meruerint, ut. s. uiuorum suffragiis adiuuentur, ut pulchre Augustinus in libro de cura pro mortuis agenda, explicat. Hinc ecclesia in defunctos est officiosissima: quæ in altaris sacrificio, mortuorum memoriam fieri instituit: & uita functorum commemorationem primo, septimo, tricesimo ac annuo die, utilem esse docuit: quorum rationem Ambrosius in oratione funebri ex sacrarum litterarum promptuario reddit: At omnibus tyrannis truculentior Ludder, postquam omnia temerauit quæ fidei, quæ religionis: quæ ecclesiæ sunt manum tandem in purgatorium extendit, & nouis ac inauditis torturis miseras animas, beatorum consortio iungendas, affecit: Et uel Phalaride aut Dionysio immitior, nullam patitur a uiuentibus eis impartiri misericordiam, Negans uel missæ sacrum officium, aut alia Viuentium opera, defunctis suffragari. Pie

Ambros. | Math. xv. | Chrysost. | Tulius | Ioh. | August. | Ecclesia | Ambros. | Luddertyrannus.

tate ergo motus in animas in Christo quiescentes, & fide erga ecclesiam catholicam addictissima, aggressus sum antesesqui annum, impietates hęreses, ac tyrannides Ludderi (hominis quem ecclesia

Hezius eiecit) comprimere & iugulare. Hunc sub tua censura in publicum prodire opto: quod & tuam eruditionem non uulgarem, uirtutes raras, humanitatem placidissimam, plurimum demirer: Studiorum enim similitudo, nos arctissime primo conciliat: & rarissima iam auis est inter principum officiales. Theologum reperi tecum tu apud pontificem Adrianum εὐλογοτατος non infimum obtinens locum, & reipsa & litteris pulchre Theologiam tractes,

Adrianus pp. & cæteris quoque optimarum artium studiis ac linguarum peritia polleas: omnemque ætatem uel in bonarum litterarum cultura, aut aliis negotiis Adriani pontificis in Germania, Hispaniis & nunc in urbe, honeste ac summa integritate contriueris. Hec me tibi deuincunt, & mancipant: Tu rursus Eckii tui sis memor. Vale & salue in Christo Rhomæ. iii. id. Martias Anno restauratæ salutis. M.D.XXIII.

DE PVRGATORIO CONTRA LVDDERVM LIBER PRIMVS.

Proloquium totius operis Cap. I.

QVONIAM Pater cælestis agricola est, & Chri- Ioh.xv.
stus uitis uera, facile intelligimus, Vineam esse san
ctam & catholicam ecclesiam. Vinea grandis, quæ ps.xxix.
totam terram impleuit Vinea quam de egypto trã Hier.ii.
stulit & eiecit gentes, & plãtauit eam, Vineam ele- Ezech.
ctam. In terra bona super aquas multas gratiarum
plantata est manu domini, ait. S. Bernhardus re- Bernh.
dempta sanguine Christi, rigata uerbo eius, pro
pagata gratia fœcundata spiritu. At uinea ista ab ini
tio usq; in hunc diem semper uulpes passa est, eam
demolientes, nam dum primi isti palmites Apostoli inserti essent: mox uulpes
demoliebantur uineam, Hebion Cherintus, Simon magus, Nicolaus diaco- I.Cor.xi.
nus, ut uerissime dixerit uas electionis. Oportet hæreses esse, ut & qui ꝓbati
sunt, manifesti fiant in uobis. Hortatur ergo in canticis. s s. Capite nobis uul-
pes paruulas, quę demoliuntur uineas, nam uinea nostra floruit. ¶ Sic no-
stro tempore, cum floreret uinea domini dei Sabaoth, cum doctissimi essent
per totum orbem Christianum cælestis agricolæ operarii, qui conducti, & in Math.xx.
uineam missi, portauerunt pondus diei & æstus, sacram scripturam explanan
do & interpretando, editi quoq; sunt in lucem, calcographorum diligentia, &
ueterum sanctissimorum interpretum libri, ut omnium iudicio floren issi-
mum sit in omnium disciplinarũ genere, & præcipue in studio Theologico, Ludder depin
sæculum nostrum. At non passus tantum ecclesię florem, antiquis humani ge ginur.
neris hostis, sed uulpem submisit ludderum, callidum, uersutum, procacem, ua
frum, illusorem, astutum, & ad omnia mala impigrum & audacem, qui uineã,
palmites, botros, uuas, fructus, flores, odores, uinum & omnia demoliri con-
uellere & conspurcare tentauit. Quod ut manifestarium faciam, unum in præ
sentia locum delegi, in quo ostenderem dolos & uafricias huius uulpis, nam
cum omnia sacramenta, omnes ecclesiæ ordines, omnes cæremonias fœdasset,
extendit manum suam etiam subtus terrã ad purgatorium, quod primo riden-
dum exposuit gentilibus & hæreticis: negãs illud cum schysmaticis Græcis &
Hæreticis Pighardis, ex sacris litteris probari posse. Et ex purgatorio plusquã
infernum faciens, animas iudicat incertas de earum salute, & quasi desperan
tes sine intermissione peccãtes, quam diu quærunt requiem, & horrent pœ-
nas. In quas tamen ut rursus mitis videatur statum merendi & augendæ chari
tatis tribuit. Recidit tamen in sæuiciam, cum noxiam, per suffragia uiuẽtium,
constituit animarum liberationem. Quæ dogmata Christianæ ueritati, eccle-
siæ sanctæ traditioni patrum doctrinæ, manifestissime aduersantia, a fidelibus
extirpanda sunt, delenda & concremanda. Deo ergo adiutore, contra has re
nascentes hæreses bellum instruamus, & educto in campum exercitu, cum
hostibus fidei manus conseramus. In nomine tuo dulcis Iesu Amen.

Purgatorium probari ex diuo Paulo .i. ad Corinth. tertio. Cap. ii.

INitio ergo oppugnemus diuersarii castra, in eo quod negat ex sa
cris litteris probari purgatorium. Immo in disputatione lipsica
Anno gratię. M.DXIX. die viii. Iulii in hanc temeritatis uocem
prorupit. diuina scriptura tota prorsus nichil habet de purgato-
rio. Ideo iuxta philosophorũ institutum (quod tamen irridet lud-
der asophus) absoluatur ante omnia quæstio si est, quo fundamentum ruino-
sum errorum suorum euellatur, & ea quæ superædificauit in assertionibus in
præcipitium cadant. Cum magna impietate pronunciauit. Suo quisq; pericu-
lo hic credat uel non credat' non est hæreticus, si purgatoriũ non credit, nec
Gul. I. ideo Christianus, si credit. ¶ Contra has iniquitatis uoces, prodeat in aciem
Euangelicæ doctrinæ pugil strẽnuissimus, cuius euangelium non est secun-
dum hominem, neq; enim ab homine accepit illud, neq; didicit, sed per reue-
lationem Iesu Christi, Is magnus Euangelii pręco ad Corinthios scribit epi-
I. Cor. iii. stola prima. Secundum gratiam dei, quę data est mihi, ut sapiens architectus
fundamentum posui, alius aũt supædificat, unusquisq; autem uideat, quomo
do superædificet, fundamentũ enim aliud nemo potest ponere, præter id quod
positum est, qui est Christus iesus. si quis autem superędificat supra fundamen-
tum hoc aurum, argentum, lapides pręciosos, ligna, fœnum stipulam, uniuscuiusq; opus manifestum erit. dies.n. domini declarabit, qui in igne reuelabi-
tur, & uniuscuiusq; opus quale sit, ignis probabit. Si cuius opus manserit, quod
superædificauit, mercedem accipiet. Si cuius opus arserit, detrimentum patie-
tur, ipse autem saluus erit, sic tñ quasi per ignem. Hæc apostoli uerba, aper-
tissime purgatoriũ cõprobare. liquidũ fideli non ceruicoso, existimamus lecto
ri, sed id luce clarius adhuc explicemus. ¶ Primo etenim dei seruus, & Christi
apostolus, ostendit se secundũ gratiam illuminationis & inspirationis diuinæ,
uelut principem spiritualis & ecclesiastici ædificii fundamentum posuisse per
Ad heb. II. ueram instructionem & prædicationem rectæ fidei. Nam illa est sperandarum
Iacob. ii. rerum substantia ac fundamentum, sed quia fides sine operibus mortua est. ait
s. Iacobus, ideo iacto fidei fundamento, alius opera superædificat. At quia ma
gna est operum differentia, & gradus uarii, ideo uideat unusquisque quomo-
do superędificat, nam de fundamento nulla est uacillatio, quia aliud nemo põt
Heb. II. ponere, nisi Iesum christum huius enim sacra fides immutabilis & necessaria
est, quia sine fide impossibile est placere deo, fundamentum ergo illud fidei in
Christum sit iactum. Prospiciat tamen quid superædificet super hoc fundamẽ
tum, an aurum, argentum, lapides præciosos quæ sunt opera laudabilia, bona,
meliora, & optima, secũdum diuersos gradus fidelium Aut ligna, fœnum aut
stipulam superædificet, quæ sunt opera mala & cremabilia. Non enim ita oc
cultum erit alicuius opus, nec sic lubitarium quin uniuscuiusq; opus manife
stum fiet, & quomodo fiet manifestum. Dies enim domini (non nox in qua
plęraq; latent occultantur. ac uisum subterfugiunt) sed dies domini, quæ est in
morte hominis, ubi omnia aperta & manifesta fiunt, quæ fecimus in præsenti
uita, declarabit opus. Et quomodo declarabit? Sicut aurarius aut argentarius
probat bonitatem auri uel argenti per ignem, ita deus probat opera hominum
per sententiam iudicii. Et ille ignis probationis iudicii reuelabit opus, & unius

cuiusq;

cuiusq; opus pbabit. Si cuius opus manserit per approbationem iudicii, quod superædificauit, mercedem accipiet æternę beatitudinis, quia qui bona egerunt ibunt in uitam æternam. Si autem cuius opus reprobabitur, detrimentum patietur, dilationis glorię, finaliter tamen non priuabitur uita ęterna, sed saluus erit per ignem non infernalē, sed erit quasi ignis inferni, in acerbitate iudicii. In quo scoria purgabitur, & ligna, fœnum, & stipula cremabūtur. Hunc ignem ecclesia purgatorium appellat. ¶ Habemus hic sensum Germanum & litteralē, licet symbolis intertextū, quia intentio litterę, primarie est per symbola. Hoc ea ratione præfabor, ne astutus aduersarius mox mihi opponat, a figuris nō deduci argumentum secundum Augustinum de quo aliqñ plura in libro de cōfessione. Ad institutum reuertamur. fundamentum positum a. S. Paulo in Corinthios, fuit uera fides, & ipsi superædificauerunt opera, quorum aliqua erant bona, quæ faciūt ad augmentū gratię & glorię. Ideo cū uenerint ad ignē iudicii remunerantur, alia autem mala sunt, ut peccata uenialia, aut mortalia contrita, quæ non damnant finaliter, sed ea habens detrimentum patitur, quia prius in purgatorio illa cōcremantur & diluuntur, & sic per ignem saluus fit. Et quamuis illa non placeant deo, tamen quia uenialia sunt deum non mortaliter offendentia, ideo fundamēto non cōtrariantur, sed dicūtur super fundamēto ædificata, quēadmodum Dauid inquit. Sup flumina Babylonis, ibi sedimus & fleuimus, dū recordaremur tui Sion nō.n. in flumine erant erāt, sed iuxta flumē, qñ flebant, ita hic uenialia non euertunt ædificium, sed iuxta posita simul stant cum illo. ¶ Est ergo fides fundamentum in Christo, superædificatio, operatio, aurum, argentū, & lapides præciosi, bona opera & laudabilia, ligna, fœnum, & stipula, opera deficientia. Dies domini tempus est, in quo deus ingreditur iudicium cum homine. Ignis reuelans est examinatio iudicii secundum consuetudinem scripturarum, ait. b. Hieronymus. Sed ignis in quo arserit opus, & per quem saluus erit, ignis est purgatorii. Vnde uocula quasi diminutionē dicere poterit, ut meminimus respectu inferni, qui est ignis æternus. Licet uerius appareat, hic non dicere similitudinem, parabolam aut diminutionem, sed potius sit ueritatis expressiua, & ita nō significaret imitationem, sed definitionem certissimam, ut in simili adnotauit Iohan. Chrysostomus super illud Ioh. i. Et uidimus gloriam eius, gloriam quasi, unigeniti a patre. Eadem re Laurēt. Valla, & post eum Erasmus Roterdamus, ut significantius & plenius redderent hanc græcam uoculam ὡς, in utroq; loco positam, interpraetati sunt per uelut & tanquam. Hunc ergo apertissimū & solidissimū sacrę scripturæ locū (Nam non negat ludder hāc epistolam esse de canone) obiicio omnibus hæreticis & schysmaticis, purgatorium non probari ex sacris litteris impie contendentibus.

Aug. | ps. cxxxv. | Hieronym. | Chriso. | Eras.

Veram esse intelligentiā ex paulo adductam, Ambrosii & Hieronymi testimoniis ostenditur. Cap. iii.

T quia S. Clemens nos monuit diligenter obseruare, ut lex dei cum legatur, non secundum propriam ingenii uirtutem uel intelligentiam legatur uel doceatur, sunt enim multa uerba inquit in scripturis diuinis, quę possunt trahi ad eum sensum, quem sibi unusquisq; sponte præsumpserit, sed nō oportet, & ideo opor

Clemens.

tet scientiam scripturarum ab eo discere, qui eam a maioribus secundum veri,
tatem sibi traditam seruat, ut & ipse possit eam, quam recte susceperit, compe
tenter asserere. Ideo. S. martyris & papæ iussa sequens ostendam hunc uerbo
rum apostoli Pauli sensum, & intelligentiam priori capite explicatam, maiori
bus nostris & sanctis patribus conuenire, ut concordi plurimorum eorundē
Boeth. II. sanctorum sententia, inuicta & inexpugnabilis maneat sanctę ecclesię catholi
Ambro. cæ ueritas & doctrina, nā antiquioribus nolle credere ait Boethius, stultitia est.
¶ Hūc ergo locum. S. Pauli ad Corinthios de purgatorio intellexit. S. Ambro
sius florentissimus antistes, qui licet superædificationem ad bonam quoq; &
falsam referat doctrinam, eo quod doctores ecclesiæ docent sub nomini Chri
sti, ad quē fundamentum habent, & lapidem angularem sanæ doctrinę, simi
liter & hæretici non docent nisi sub nomine Christi. Nam ut strennue quoq;
id facit ludder, aliter commenta errorum inquit Ambrosius commendare nō
possunt, nisi interposito saluatoris nomine prædicent, vt res contrarias & ab
surdas, nominis dignitas faciat acceptabiles, nā allegatione sacræ scripturę tu
Ludder arrogat sibi Christum. ment hæretici & simplices decipiuntur. Vti & Ludder insolenter iactitat se
torquet suum paulum, suum Euangelium, & ualide ubiq; inclamat Christus
meus uiuit, Christus meus regnat, quasi solus esset suus, cum tamen uocati si
Ephes. I. mus in una spe uocationis, & unus sit dominus, una fides, unū baptisma, unus
deus & pater omnium, qui super omnes, & per omnia & in omnibus nobis.
Quāquam ergo diuus præsul de uaria doctrina superædificationem exponat,
ultima tamen uerba de igne purgatorii interpretatur, uerba eius sunt ista. Sed
cum dicit Apostolus. Sic tamen quasi per ignem, ostendit saluum quidem illū
futurum, sed pœnas ignis passurum, ut per ignem purgatus fiat saluus, & non
sicut perfidi, æterno igne imperpetuū torqueatur, hęc luculentissima optimi ex
positoris & spiritusancto plena uerba, nobis sensum apostolicum aperiunt, &
claram eius afferunt intelligentiam, quia saluus erit ille, non æterno igne cru
ciandus, uelut damnati, nec tamen confestim beatorum choris associabitur sed
tantisper eius salus & beatitudo differtur, quo pœnas ignis patiatur, & p ignē
Hiero. purgatus, saluus fiat. Ecce habes ignē purgatorii, quod uolebamus.
¶ Magnus ille Hieronymus, licet & ipse ad doctrinam hanc referat super
ædificationem, tamen satis indicat apostolum de igne purgatorii locutum, cū
in cōmentariis super eundem sic ait. Quodsi ille nō nisi per ignem saluus erit
qui iustus ex proprio est, quia negligenter ædificauit discipulos, quid de illis
fiet, qui & sermone non ædificant, & insuper scandalisant exemplo? Censet. S.
Hiero. pater, negligentiam docendi igne purgandam. At clarius id ex uerbis suis li
bro. II. contra Iouinianum intelligitur, ubi uerba apostoli ad longum recēsens
ita subdit. Si is cuius opus arsit, & periit, & damnum sustinuit laboris sui per
det quidem laboris prēmium, sed ipse saluabitur, non tamen absq; probatione
ignis, ergo is cuius opus manserit, quod superædificauit, sine ignis probatione
saluabitur, & inter saluationē & saluationē utiq; erit diuersitas aliqua, dānat eo
Iouinianus. loco Hieronymus Iouiniani impietatē, qui Basilidis resuscitans hæresim, par
omnibus uoluit esse præmium baptisma recte seruantibus, ex Apostolo Pau
lo ostendit esse diuersitatem inter saluationem & saluationem, & uide quomo
do loquatur de igne purgatorii, quia sine ignis probatione saluabitur, cuius
opus manserit, sine igne intelligas purgatorii, cum rarissimus sit, qui ignē tri
bulationis præsentis effugiat tam iustus, qui aurum solum, argentū & lapides

preciosos superædificet:quoniam secus intelligendo Hieronymum, faceret eum apostolo aduersari,qui liquido ostēdit in igne reuelari uniuscuiusq; opus & uniuscuiusq; opus quale sit ignis probabit. Itaq; ignis iudicii omnia opera probat,tam bona,quam mala:quemadmodum a sapiente dicitur. Sicut igne probatur argentū & aurū camino:ita corda probat dominus, & hoc loco iterū satis conuincitur ex Hieronymo,diuum Paulum loqui de duplici igne, sicut superiori capite adnotauimus,quare si creator altissimus ignem quo purgantur metalla creauit,cum incomparabiliter sit ei maior cura de purgatione animarum humanarum,quō non creasset & ignem,quo animę purgarentur. prouerb. xvii.

Veram esse intelligentiam ex Paulo adductam. Augustini testimonio probatur. Cap. iiii.

Accedat prædictis.S.Augustinus,magnum ecclesiæ lumen, pertractans apostoli uerba:in illo augustali opere de ciuitate dei libro.xxi.Vbi post multa sic inquit.Si cuius autem opus arserit:dā num patietur,profecto non est ignis ille ęternus,in illum enim solum sinistri de nouissima & perpetua damnatione, mittentur. iste autem dextros probat,sed alios eorum sic probat.vt ędificium quod supra Christum fundatum,ab eis inuenerit esse constructum,non exurat atq; cōsumat,alios autem aliter,idest, ut quod superædificauerunt ardeat, damnumq; inde patiantur,salui fiant autem,quoniam Christum in fundamentum stabiliter positum,præcellenti charitate tenuerunt, & infra post istius sane corporis mortem,donec ad illum ueniatur, qui post resurrectionē corporum, futurus est & damnationis & remunerationis ultimus dies,si hoc temporis interuallo, spiritus defunctorum eiusmodi ignem dicuntur perpeti: quem non sentiant illi,qui non habuerunt tales mores & amores in huius corporis uita, ut eorū ligna & fœnum & stipula consumatur,alii uero sentiant,qui eiusmodi secum ædificia portauerunt(siue ibi tantum, siue hic & ibi,siue ideo hic,ut non ibi) sæcularia,quamuis a damnatione uenialia concremantem ignem, transitoriæ tribulationis inueniant. Non redarguo,quia forte uerum est. Auguſt. Cap.xxv.

¶Aperte hic Augustinus præter ignem æternum, qui damnatos in inferno cruciabit,alium ignem transitoriæ tribulationis astruit post hanc uitam quem sentiant hi,qui ligna,stipulam,& fœnum secum portauerunt, post istius corporis mortem & ante ultimum iudicii diem: & clarius de pœnitentia sero ad deum conuersi,hoc inquit.Sed magnum est,cui tūc deus inspirat(si quis est) ueram pœnitentiam,sed si etiam sic conuersus uita uiuat & non moriatur,nō promittimus quod euadat omnem pœnam, nam prius purgandus est, igne purgationis,qui in aliud sæculum distulit fructum conuersionis,hic ignis & si non sit æternus,miro tamen modo grauis est. Vides purgandum igne,qui cō uersus per pœnitentiam circa morte,distulit fructus cōuersionis quibus male commissa dilueret. ¶At insurget hic Iudder,ut est ad subuertendas scripturas alacer & promptus, Augustinum dubitatiue & ambigendo hæc dixisse. quia forte uerum est:potissimum cum aliter uerba apostoli intellexerit in eodem loco citato de tribulatione præsentis temporis,aut de morte carnis, aut persecutionibus ecclesię,& in Enchiridio sensit uerba apostoli accipiēda. Nō de igne purgatorii,sed præsentis tribulationis,ligna quippe & fœnum & sti- August. Euasio Iudderi Enchiridio cap.lxviii.lxxi

pula inquit,non absurde accipi possunt,rerum sæcularium, quamuis licitæ cō cessarum,tales cupiditates,vt amitti sine animi dolore nō possint, cum autem iste dolor vrit,si Christus in corde fundamenti,locum habet, idest vt ei nichil anteponatur,& malit homo,qui tali dolore vritur,rebus quas ita diligit,carere,quam Christo,per ignem saluus fit,& infra. Est quidem ignis, tentatio tribulationis,de quo aperte scriptum est alio loco. Vasa figuli probat fornax,&

Eccles.xxvii. homines iustos tentatio tribulationis,& prosequitur toto capitulo. Quare alicui infirma videri posset, verborum apostoli Pauli inductio per Augustinū, qui libenter patiatur de alio igne quam purgatorii, apostolum intelligi.

¶At ista sicut nobis non obsunt, ita aduersariis nichil possunt prodesse,nam cum primo assumit Augustinum hæsitasse circa illā de igne purgatorio expositionem, Respondeo diuum patrem nullatenus de igne purgatorii dubitasse, quem tot locis astruit, vt eo conuulso omnia corruerent, quæ de suffragiis uiuentium pro animabus defunctorum in scriptis reliquit,& uiuus

August. perfecit:quæ libro confessionum legimus, libro de cura pro mortuis agenda, libro de .viii.dulcicii quæstionibus,& aliis pluribus scriptis eius. Sed ea fuit sanctorum patrum in exponendis sacris litteris humilitas,ea animi subiectio ut etiam si bene & diuinæ sacra mysteria interpretarentur: non tamen præsumebant,neq; temere diffiniebant(quod hæreticorum superbię peculiare est) hunc esse intellectum diuini eloquii:ab authore,spiritusancto inspirato,intentum. Nam hæreticorum impia præsumptio hoc sibi arrogare non ueretur. Et audacior est in hac insigni temeritate Ludderus ut sua peruersa dogmata legentibus,ubilibet obuiam fittnam hoc &.S. Iacobus prohibet. Nolite inquit plu

Iacob. res magistri fieri fratres mei,scientes quoniam maius iudicium sumitis: sic ergo.S. Augustinus,cum attulisset expositionem suam de igne tribulationis pręsentis sæculi,& aliam de igne purgatorii,nolebat pro sua humilitate & modestia diffinire,hunc esse sensum a spiritusancto intentum,quod ita facile astrui

Gregor. tur,quoniam &.B.Gregorius. iiii. libro Dialogorum,ita ambiguo, & dubio modo loquendi utitur de purgatorio:quem tamen constat affirmatissime, in catholicam concessisse sententiam,purgatorium esse:quare diuersarium non subleuat/quod Augustinus usus est uocabulo dubitatiuo:cum & expresse testetur se non redarguere hanc expositionem de igne purgatorii: possem eun

August. dem euocare ex Homilia:ubi narrat errorem eorum, qui falso arbitrabantur crimina etiam capitalia exurenda per ignem,per quem salui fierēt:& ubi subdit.Intellectus iste fratres charissimi corrigendus est:quia ipsi se seducunt, qui sibi sic blandiuntur:illo enim trāsitorio igne,de quo dicit apostolus.ipse saluus erit/sic tamen quasi per ignem,non capitalia,sed minuta peccata purgātur:ubi

August. minime hesitat:uenialia transitorio igne illic post mortē purgari nō capitalia.

¶Porro intuere & priorem Augustini expositionem:an non etipsa, in hāc secundam aliquo tempore recidat:nam eum qui uxorem diligit carnaliter, & secundum hoc sæculum:modo uxorem uoluptatemq;,quam ex ea accepit,non præponat deo:hunc affirmat superędificare ligna,fœnum & stipulam:sed has delicias & uoluptates,tribulationis ignis exurit:ad quem ignem pertinent &

August. orbitates,& quæcumq; calamitates quæ auferūt hæc:nam ut in Enchiridio ad Laurentium inquit,sine dolore non pereūt,quæ cum amore possessa sunt: sed quoniam alterutra conditione proposita,eis potius carere malit,quā Christo: nec timore amittendi talia: deserit Christum: quamuis doleat, dum amittit:

saluus est quidem: sic tamē quasi per ignem: quia urit eum rerum dolor, quas dilexerat, amissarum: Nunc facile est videre, quem ignem tribulationis & doloris innuat nobis b. Augustinus: At illud tunc moueamus: si huiusmodi res amatæ ab aliquo citra peccatum mortale, vt ipse quoque admittit, non amittantur ab eo, quo crucietur & igne tribulationis saluetur: sed potius res amatæ & deliciose amittant eum: puta quia talis tenet & delicatus amator coniugis, ictu Bombardæ rapitur, aut fulmine corripitur, seu alias subitanea morte obruitur: vbi in hoc sæculo, harum rerum amissione non cruciatur, nec vritur: aut si genere mortis non vulgari intereat: vt si quem dolor non extinguat, Læticia tamen consumat: velut Vale. Max. de morte non vulgari varios casus renarrat: hic taliter in lætícia oppetiens, igne tribulationis præsentis non purgatur: Per quem alium ignem, dic quæso, saluus erit: nisi per ignem purgatorii? cum ista super fundamentum ædificata, non deiiciant in gehennam: sed per ignem cremata, auctorem saluari permittant: Et hoc est quod Augustinus voluit, siue ibi tantum illa purgari, siue hic & ibi, cum per tribulationem hic inceptam, non totum reatum expurgauerit: siue ideo hic, vt non ibi, Vt qui eorum delicta sufficienter per ignem tribulationis diluerunt: vt eos denuo per ignem ire non sit necesse. ¶ Et ita in Enchiridio quoq; non excludere Augustinum ignem purgatorii, indicat capitulum sequens: vbi sic legitur. Tale etiā aliquid post hanc vitam fieri, incredibile non est: & vtrum ita sit, quæri potest: & aut inueniri aut latere, nonnullos fideles per ignem quēdam purgatorium, quanto magis minusue bona pereuntia dilexerunt: tanto tardius, citiusque saluari: non tamen tales, de quibus dictum est, quod regnum dei non possidebunt, nisi conuenienter pœnitentibus eadem crimina remittantur. Habes quod dixi Augustinum sentire, & præsenti igne aliquando, & aliquando futuro saluos fieri & purgari, eos qui superædificant ligna, fœnum, & stipulam.

Vale. Max. Auguſt. Auguſt. Cap. lxix. i. Cor. xv.

¶ Preterea & hoc addendum: si S. Augustinus etiā diuerse a nobis hunc locū apostoli exposuisset: quādiu tn̄ nostrā nō improbasset, nō debere hūc adduci, velut nobis repugnantē: alioquin nullū dabis locū firmum in sacra scriptura: quod semper reperti sint viri sancti, varias afferentes, pro spiritussancti fœcunditate, super sacris litteris sententias: Accedit quod aliquando sacræ scripturæ verba tractarunt pro commoditate materiæ, in qua laborabant: etiam si præter intentionem authoris inspirati hoc facerent: Do exempli gratia locum in præsenti materia: dum Esaias ait. Ve qui coniungitis domū ad domum, & agrum agro copulatis, vsque ad terminum loci: inquit Hieronymus. Hæretici dogmata dogmatibus coniungunt: & qui supra fundamentum debuerunt ædificare aurum, argentum, & lapides prætiosos: econtra ædificant ligna, fœnum, & stipulam: modo quis est qui nesciat hæreticos, ita errores erroribus accumulantes, non talia agere, quæ per ignem cremata saluentur, sed peccata mortifera, & quæ semper igne vrantur, agere: Et ita licet vna scriptura pluribus modis possit exponi per adaptationem: Vnus tamen est principalis sensus litteralis ac primarius: licet spiritussanctus, ex proposito aliquando ediderit scripturam sacram obscuriorem: quo suam fœcunditatem vt diuus Augustinus ait, cum multiplici sensu ostenderet. Quis enim aduersarium feret, negantem hunc scripturæ locum efficacem fore ad probandum: si quando interpretes variauerint: Nam sic insignis ille nouus magister, totam ferme sacram scripturam reddet, inutilem nobis, mancam & inefficacem: Absit autem a nobis, tanta imi-

Esa. v. Hiero. Auguſt.

pietas & blasphemia: Stat ergo sententia, hoc loco per ignem, ignem purgatorii, etiam Augustini testimonio intelligi: licet & præsens tribulatio purgatorium esse possit: ad quod forte aspexit glossa interlinearis, cum inquit. Vniuscuiusque opus, quale sit ignis probabit glo. præsentis vel futuri iudicii.

Veram esse intelligentiam ex paulo adductam Gregorii, Altuini & glos. ord. testimoniis comprobatur. Cap. v.

Gregor. Cap. xxxix.

MAgnus re & cognomento Gregorius nostræ suffragatur sententiæ: ita concors patrum sanctorum sententia, Vehementer quæ asserimus, comprobet: Nam libro. iiii. dialogorum, cum more achademico, in vtramque partem de ignē purgatorii disputet: tandem pro vera & catholica concludens sententia. S. Pauli verba, quæ modo tractamus, adfert pro suo sensu confirmando: post quæ subdit. Quāuis hoc de igne tribulationis, in hac nobis vita, adhibito, possit intelligi: tamen si quis hoc de igne futuræ purgationis accipiat: pensandum sollicite est, quia illum per ignem dixit posse saluari: Non qui super hoc fundamentum ferrum, æs, vel plumbum ædificat, idest peccata maiora, & idcirco duriora, atque tunc iam insolubilia: sed lignum, fœnum, stipulam, idest peccata minuta, atque leuissima, quæ ignis facile consumit. Hoc tamen sciēdum est, quia illic saltem de minimis, nichil quisquam purgationis obtinebit: nisi bonis hoc actibus in hac adhuc uita positus, ut illic obtineat, promereatur: plana sunt hæc uerba, & nullis inuolucris obnoxia. ¶ Post magnum illum pontificem, magni Imperatoris Charoli audiamus præceptorem Altuinum libro. iii. de trinitate dicētem. De igne diei iudicii apostolus ait. uniuscuiusque opus quale sit ignis declarabit de igne purgatorii cum dixisse, non est dubitandum: quem ignem aliter sancti: impii siquidem de illius ignis cruciatu, ad perpetuas ignium flāmas detrudētur: sancti uero qui sine omni peccatorum macule: in corporibus suis resurgent: qui supra fundamentum, quod est Ghristus, aurum, argētum, & lapides præciosos ædificauerunt tanta uelocitate ignem illum peruolabunt: quāta integritate fidei & dilectionis, in hac uita custodierunt præcepta: postea prosequitur ad longum de igne iustorum/qui nondum sancti contemplatione essentiæ diuinæ existunt: attamē in charitate dei decedentes, minuta peccata exurunt in igne per quem salui fiunt: At in præsentia sufficiat, quod testetur non dubitandum quin. S. Paulus loquatur de igne purgatorii.

Altuinus.

Albertus mag.

¶ Albrechtus & ipse magnus Sueuus Græcum citat interpretem anomiū, dicentem super illis uerbis apostoli. Hunc ignem credimus esse καθαρισμόν idest mundificationem: in quo defunctorum animæ probantur, tanquam aurum in fornace a scoria purgatur: Recentiores & Neotericos non adfero: etsi illustres Theologos, Petrum Longobardum, Guilhelmum Parrhisiensē. Nicolaum de lyra. Gersonem & similes: quod aduersarius gradiens in mirabilibus super sethos cōtemnit & floccifacit: uelut scolasticos & spinosos sophistas, qui spiritussancti intelligentiam nō sint assecuti: quemadmodum ipse cœlo demissus ab alto, deorum Mercurius, Veritatem, quæ. CCCC. annis sub scamno latuerit, in lucem afferat. ¶ Attamen Glos. ord. saltem audiamus super eo loco. Duos ignes inquit futuros legimus, Vnum æternum, quo æternaliter puniuntur reprobi, qui sequetur iudicium: alterū qui præcedet, quo exuretur facies

In arrogātiam ludderi.

Gloss. ord.

huius mundi

huius mundi:qui emundabit eos,qui superædificauerunt lignum, fœnum,& stipulam:qui autem superædificauerunt aurum,argentum,& lapides præciosos,de vtroq; igne securi sunt.Expende hunc glossatorem huius fuisse sententiæ.Eum ignem,qui modo purgat animas,in die conflagrationis, purgaturũ faciem,totius mundi,de quo inferius plura.

Euasio Ludderi ad præfatum. S.Pauli locum,& euasionis repulsa. Cap. vi.

Hoc apertissimum diui Pauli testimonium, luculentissimas sanctorum patrum interpretatiões,eludere nititur Ludderus,& pro temeritatis suæ arrogantia,nouum adferens relictis patribus,uerborum Pauli intellectum,ut suæ satisfaciat uanitati,& cui, tam immodice studet,singularitati.Omnibus enim una intentio hæreticis ait Bernhardus,semper fuit,captare gloriã de singularitate scientiæ:vnde præ lato sibi illo apostoli loco,fatetur se nescire Germanũ Pauli sensum: ita etiam lupus rapax,in uestimento ouium incedit subdidit in disputatione nostra Lipsica:cum apertissime apostolus dicat:Opus uniuscuiusq; per ignem probari: in quo igne dicit reuelandã diẽ domini,quæ declaret uniuscuiusq; opus, meo tenui iudicio videtur loqui de igne conflagrationis & extremi iudicii.Hac ergo euasione se credens tutum,negat hoc loco probari purgatorium esse. Bernh. super Cant. Math.vii.

¶At fortiter repellamus hunc fucum:primo enim si uult ad ultimum diẽ iudicii,& ad ignem conflagrationis apostolica uerba referri:videat quid fecerit: Cum nihil coinquinatum intrabit incęlestem Hierusalem:consectarium erit animas illorum,qui superædificauerunt,ligna,fœnum, & stipulam,nõ antea ingredi regna cœlorum,q̃ purgatæ fuerint & arserint illa cremabilia. Quod si tamdiu eis differendum est,quo vniuscuiusq; opus,ignis probabit (nam & de bonis & malis,ut recte August.inducit,operibus probandis loquitur apostolus)iam alia Græcorum hæresis redibit,& antiqua uesania,neminem ante ultimum iudicium ingredi regna cœlorum,contra quã apertissima habemus Christi verba ad latronem. Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso: & Chrysostomus super eo loco,improbat hunc errorem sequentes,ait enim. Quidam dicunt latronem nondum affecutum esse paradisum:sed paradisum quidem,latro possedit.Non enim potest mentiri qui dixit hodie mecum eris in paradiso. Apoca.xxi. August. Græcorum hæresis. Luc.xxiii. Chrysosto.

¶Porro per hanc euanidam & nouiciam interpretationẽ, nõ euadit aduersarius,quin hoc loco afferat apostolus,purgatorium:nisi quod deteriori modo,& peiori forma illud admitteret.Nam quia concedit apostolum loqui de igne conflagrationis: & in illo ardebit opus eius,qui ligna, fœnum, & stipulam superædificauit,qui detrimentum patietur. Ipse autem saluus erit sic tamen quasi per ignem:& ita aduersarius negando uerba apostoli loqui de purgatorio:statim sibi ipsi contrarius:ignem conflagrationis poni, esse purgatorium:licet tũe difficile sit ostendere:quale detrimentũ paterentur,& quid interuallo tẽporis,cũ animabus illis ageretur.vnde cuiq; prudenti liquet: nõ accep tandã diuersarii euasionẽ:nec eũ assecutũ sensum primariũ lĩalem huius loci.

¶Postea ex duobus apertissimis,ut ait,uerbis,in hanc tractus est absurditatẽ: vt existimet Apostolum huius fuisse intentionis Primo quod ita uniuersaliter testatur apostolus. Et uniuscuiusq; opus ,quale sit,ignis probabit,ut existi

mat ſolum ignem conflagrationis,uniuſcuiuſq; opus probabit:at qui in ueſti
bulo aberrat,accidit ut ueram portam,non facile ingrediatur:cum per ignem
primo loco poſitum,nullus materialis ignis intelligatur:ſed iudicium, quod
in morte cuiuſq; fertur,ut ſupra ex Auguſtino & glo.interlineari oſtẽdimus
copioſius illud libro ſecundo facturi. Alioquin ſi de igne materiali conflagra-
tionis uelit intelligi: Iam omnes ſanctorum animæ, nondum probatæ ſunt,
expectantes diem domini,vt probetur opus vniuſcuiuſq;,cum tamen .S. Io-
Apoc.vii. hannes viderit beatitudinem earum per reuelationem:quia datæ ſunt illis ſin
gulæ ſtolæ albæ:& dictum eſt illis.vt requieſcerent tẽpus adhuc modicum.
¶Alterum quod ei præbuit occaſionẽ erroris eſt,quia in illo igne dicit reue-
landam diem domini,quæ declaret uniuſcuiuſq; opus :licet non arbitrer apo
ſtoli fore mentẽ,diem dñi reuelandam in igne,ut Ludder torquet uiolente lit
teram apoſtolicam:ſed opus vniuſcuiuſq; reuelari in igne:& dies domini de-
clarabit. Tamen hic fallitur aduerſarius,quod non exiſtimet diem domini di-
Math.xxiiii. ci,niſi extremi iudicii:quaſi non quęlibet dies mortis hominis:dicatur dies do
mini:de qua die & hora nemo ſcit ait Chriſtus ad apoſtolos:Sic alii loci qui
bus apoſtolus loquitur de die domini, &ſi etiam de aduentu dñi in extremo
iudicio intelligi queant:tamen & de aduentu Chriſti in morte vniuſcuiuſque
i.Theſſ.v. cõmodiſſime accipiuntur:ut ad Theſſaloniceñ ait. Dies dñi ſicut fur in nocte
Auguſt. ita veniet:ſic Auguſtinus ad Eſicium inquit. In quo enim quemq; inuenerit
ii.Pet.iii. ſuus nouiſſimus dies:vnus eſt locus apud ſanctum Petrum:vbi ita pro nouiſ-
ſimo die mundi accipitur, quod ad nouiſſimum diem hominis ſenſu litteræ
non poteſt adaptari. Sed quod dies domini dicatur dies mortis hominis,gloſ.
Gloſ.ord. ordinaria clare nobis hic indicat dicens. Hic dies eſt hominis; pro nutu ſuo
agentis: ſed in iudicio vel morte, cuiuſque dies eſt domini,ſecundum meri-
ta iudicantis. vnde ex eo quod apoſtolus meminit diei domini,non debebat
propterea interpretari, verba eius de die conflagrationis & extremi iudicii:
fateor tamen quod non deſunt,qui opinentur eundem ignem,in quo iam ani
mæ purgantur,uelut e catarractis erupturum,& purgaturum elementarẽ ma
ii.Pet.iii. chinam:ſicut ait ſanctus Petrus. Adueniet autem dies domini ſicut fur,in quo
coeli magno impetu tranſient:elementa vero calore ſoluentur:terra autem &
Eſa.vlt. omnia,quæ in ipſa ſunt,exurentur. Vnde & in ſacris litteris ſæpe dominus in
ps.xcix. igne venturus prænunciatur:vt apud Eſaiam. Ecce dominus in igne veniet:
Dan.vii. & Dauid. Ignis ante ipſum præcedet: & Daniel. Tronus eius flamma ignis:
Math xxiiii. rotæ eius ignis accenſus:& Mathęi.xxiiii. Sicut fulgur exit ab occidente,& pa
Gregor. ret vſq; in occidentem:ita erit & aduentus filii hominis,vnde &.b.Gregorius
Eſa.v. quaſi hęſitando idem proponit,Aſſumẽs illud Eſaiæ dilatauit infernus animã
ſuam. Videtur inquit,infernus dilatare animam ſuam per ignem Siciliæ, qui
multum terræ occupauit,vel de terra in die iudicii,totum occupabit, ille autẽ
Gloſſ. ignis eſt ignis purgatorii:huius ſententię aſtipulatrix videtur gloſſ.ord.priori
capite renarrata:& illic obiter annotauimus. Stat ergo ſentẽtia noſtra vera ac
inuicta,ſãctis patribus Auguſtino,Ambroſio,Hieronymo, Gregorio ac Al-
cuino conformis,hoc loco apoſtolum ignem ſignificaſſe,quo opera venialia
purgentur:per lignum,foenum & ſtipulam ſignificata.

Ex uerbis Chriſti apud Matheum probatur
purgatorium. Cap.vii.

AVdiuimus ministrum nobis purgatorii locum monstrantem: audiamus iam dominum: placuit nobis sententia discipuli placitura est & magistri. Dominus enim noster Iesus Christus ad discipulos suos, Matheo referente, ait. Esto consentiens aduersario tuo cito, dum es in uia cum eo: ne forte tradat te aduersarius iudici: & iudex tradat te ministro, & in carcerem mittaris: amen dico tibi, non exies inde, donec reddas nouissimum quadrantem: sic apud Lucam ait. dum uadis cum aduersario tuo ad principem: in uia da operam liberari ab illo, ne forte trahat te ad iudicem: & iudex tradat te exactori, & exactor mittat te in carcerem: dico tibi, non exies inde, donec etiam nouissimum minutum reddas: hunc locum ita adducimus, ut fidelem, qui in captiuitatem redigere omnem intellectū debet in obsequium Christi. facile cōuincere debeat, ad assentiendum purgatorium esse. Nam cum corrupta sit nostra natura: & uetus in nobis regnet Adam: & sensus & cognitio humani cordis, in malum prona sunt ab adolescentia sua, quomodo non aduersantur nobis (iuxta Hierony. Ambros. & Gloss. ordina. traditionem) prophetica & Euangelica mandata: quae appetitus nostros & offensibilitates cohercent: illis ergo consentire debemus, dum sumus in hac uia, qua ad patriam tendimus: quod si non fecerimus, ecce praecepta & mandata dei accusabunt, non consentientem coram iudice Christo, dum ex uia euocatur, iuxta illud Iohannis. Est qui accusat uos Moyses: & iudex tradat eum ministro, ut in carcerem mittatur purgatorii: a quo non exibit: donec satisfaciat patiendo: & sic omni debito, etiam nouissimo & minimissimo soluto, uitam aeternā ingrediat: aut per aduersariū proximum capere possumus: cum quo pro humana fragilitate aliqua dissensio est: uelut & in praecedentibus & subsequentibus huius meminit: & Hieronymus explicat. ¶Et q̄uis. S. Augustinus de carcere infernali, uidetur hunc locum intelligere: & Chrysostomus de carcere huius mundi, tamen ua rietatem interpretum non impedire, quin textus sit efficax ad probandū, capite. iiii. docuimus. Ita aūt accipienda esse uerba Euāgelica, sicut iā mostrauimus docet. b. Ambro. super Luc. qui in fine quasi inquit. Et uidetur usualis sci nomine expressum, intellectus spiritalis arcanū. Nam sicut qui pecuniā soluūt debitum reddunt, nec prius euacuatur foenoris nomē, q̄ totius sortis ad nummum usq;, quocunq; solutionis genere, quantitatis uniuersa soluatur: sic cōpensatione charitatis, actūq; reliquorum, uel satisfactione quacūq; peccati poena dissoluitur, aut praetio charitatis redimitur iniuria, aut iniuriae aestimatione poena laxatur, & infra vniuscuiusq; suprascriptę genere cōditionis eluitur, cū tādiu exercetur noxiis poenis & cōmissi supplicia erroris expendat. Quis nō uidet. S. patrē inter uaria satisfactionū genera, et purgatorium cōnumerare: nam carcerem talē ponit in quo satisfactione peccati poena eluitur: at hoc in inferno nō contingit: cū uniuersa quantitas ibi nunq̄ soluatur: nunq̄ deuenitur ad minutā ubi semper maxima, quia ęterna restat poena: in inferno n..cū semp soluerint semper plus restat soluēdum, quod ęternus est ille carcer: cōstat ergo. S. patrē de purgatorio hunc locū interpretari. Et ita glo. ord. intelligit per nouissimum quadrantem, peccata minuta, quae sunt purgabilia, sicut peccata mortalia, damnabilia. Et hunc sensum ac uerborum intelligentiam, plerique ex Neotericis tenent ac sequuntur, sicut & praeceptor meus Gregorius Reisthius Chartusianus post alios facit.

Math. v.

Gen. viii.
Hiero.
Gloss.

Iohan. v.

Hiero.
August.
Chrysost.

Ambro.

Gloss.

G. Reisthius

Augus. Hiero.

Math. i.

X hac nostra inductione, nititur aduersarius collum subducere quoniam. S. Augustinus de carcere inferni intelligat, a quo nūquam sit egressurus: & authoritate Hieronymi aduersus Heluidium, satis manifestum sit, hanc dictionem donec, non cogi significare, quod Ambrosius hic ponit, nam & sic Mathæi. i. scribitur de Ioseph & Maria. Nec cognouit eam donec peperit filium suum, & tamen inualida est illatio, quod post partum eam cognouerit. Ita hic uult non sequi, quod sit exiturus post solutionem: sed soluet & non exhibit. Addit Philippus Melanchton Grammaticus Ludderi sectator: uelut Cresconius grāmaticus Pelagii, non esse eundem locum in Luca & apud Mathæum: dein cum Ambrosius aduersarium faciat diabolum, reluctari huic sententiæ Hieronymum: Et eum commiseret populum fidelem sic doceri: & pleraque alia contumeliose affert Grammaticus ille in hanc sententiam.

Melanchton

¶ At illa non suffragantur diuersario: nam capite. iiii. deplanauimus. Non propterea locum sacræ scripturæ reddi inualidum, eo quod apud. S. patrē reperitur diuersus sensus assertus: nā sic omnia essent, dubia, incerta, & ambigua cum ferme nullus sit locus, qui non, ob sui fœcunditatem: & uigilantissimum sanctorum patrum laborem, pertinacissimum studium: inueniatur uarie tractatus: sufficere enim debet sanctum doctorem assequi sensum litteralem verum, nec ab alio loco sacræ scripturæ dissonum, nec ab aliis sanctis patribus improbatum, Nam si Sancti patres sunt diuersi, non mox consectarium est, scripturam reddi dubiam. Atsi aduersas & improbantes adferrent expositiones: iam tibi cederem, & euasioni assentirer, locum reddi ambiguum. Porro quod argutatur de uocula donec, ex Hieronymo contra Heluidium, neminem hoc præterit, donec explicari per nunquam, quod Glossa interlinearis hic facit, ad sancti Augustini mentem. Et in Genesi. Coruus quem emisit Noe, non reuertebatur, donec siccarentur aquæ super terram, & tamen nunquam postea reuersus est: ita in loco citato Mathæi: & in Psalmo. Dixit dominus domino meo: sede a dextris meis. Donec ponam inimicos tuos, scabellum pedum tuorum. Et iterum. Oculi nostri ad dominum deum nostrum, donec misereatur nostri: quare liben ter patior, ut uocula illa donec, aliquando infinitum significet, quod ex circunstanti materia: aut aliis locis scripturæ, deprahenditur: sed cum usitatior sit eius significantia: ut consumationis terminum exprimat, ab ista non est temere recedendum: & propior uidetur esse iste sensus litteralis, quia docet hic Christus pœnitentiam, & non omnis delicti emendationem: ait Ambrosius præsertim quia hic fit mentio de redditione & solutione debiti finiti: at existentes in inferno: non reddunt debitum: ideoq; potius ui detur adaptanda hæc littera existentibus in purgatorio, quam in inferno, qui nihil soluunt, sed luunt perpetuo pœnas. Et miror quod Grammaticus, Theologus in præsentia hunc sensum non sequitur, qui Dialecticam Phisicam, ac Ethicam damnans, Grammaticam his & aliis omnibus adminiculatiuis scientiis præponit, vt quæ Theologiæ præ omni

Gen. viii.

ps. cix.

ps. cxxii.

Ambro.

Ludder theol. Grāmaticus.

bus maxime opituletur. ¶ Quæ Philippus Melanchton assumit sutor ultra crepidam: per se friuola sunt & futilia: Nam Beatus Ambrosius acutius uidit, in quo locus ille Mathei a loco Lucæ differat: hoc inquit etiã Matheus posuit: sed ille specialiter, iste generaliter: ille enim de reconcilianda pace dissidentium fratrum dicendum putauit (uides quomodo & Hieronymi & Chrysostomi sententiam sit assecutus) hic de pœnitentia, & omnis emundatio nedelicti: uide quam non latuit. S. patrem, quomodo & idem, & quatenus diuersus sit locus Mathæi & Lucæ: Quod adiecit de aduersario, reluctari Hieronymum Ambrosio, andabatarum more pugnat: cum prorsus consentiant: Nã Hieronymus super Mathæo inquit. Ex præcedentibus autem & consequentibus, manifestus est sensus: quod nos dominus ac saluator noster: dum in istius sæculi uia currimus: ad pacem & cõcordiam cohortetur: iuxta apostolum dicentem. Si fieri potest, quantum ex uobis est, cum omnibus hominibus pacẽ habentes & c. Itaq: aduersarius noster est secundum Hieronymum, homo cũ quo simultatem habemus & inimiciciam gerimus: at hunc sensum & B. Ambrosius non respuit, sed amplectitur. Ait enim. Et iuxta Mathæum quidem, aduersarius est: cum quo minime tibi in hac uita cõuenisse uideatur: qui apud iudicem futurum, uiuorum atq; mortuorum, manente simultatis crimine persequatur: uide quam pulchre in eandem coeunt circa Mathæum sententiam: hunc ambo meminerũt, pro eo quod nos legimus in latinis codicibus. Esto cõsentiens aduersario tuo, scriptum esse Græce, ἐυνοῶν, quod interpretatur benignus. Quod uero. b. Ambrosius iuxta Lucã intelligit dyabolum, duce Petri authoritate: hoc Hieronymus nullibi refellit, quid per aduersarium apud Lucam intelligitur: quis nolit diabolum iuxta Mathæum intelligi: quod nec in Luca reperit. Ducat ergo Melanchton, alia ratione Theologiã fore tractandã quam Grammaticam, alia stultiora sunt, quam quod ad ea respondeatur: nam Ambrosiũ recte docuisse populum: ed iũ testant sermones, & magni Augustini conuersione.

Melanchton.
Ambrosi. defenditur.
Hiero. non reluctat Ambr.
Rom. xii.
Ambros.
Laus Ambro.

Ex aliis verbis Christi apud Mathæum probatur purgatorium. Cap. ix.

Vod si aduersarius pergat Taurino capite esse pertinax, neq; acquiescere velit illi loco Mathæi iam citato, patentiorem aliũ ex eodem adducamus: ubi saluator noster Iudeis dixit. Omne peccatum & blasphemia remittetur hominibus: spiritus autem blasphemiæ non remittetur: & quicunq; dixerit verbum contra filiũ hominis remittetur ei: qui autem dixerit uerbum contra spiritum sanctum, nõ remittetur ei, neq; in hoc sæculo, neq; in futuro. Omnis qui spirat intelligit hic saluatorem grauitatem blasphemiæ exaggerare, quod neq; hic, neq; in futuro sæculo remittatur: non quod negetur remissio: si blasphemus pœniteret: sed quia occludat uiam spiritui sancto & gratiæ, demeritis suis eum excæcantibus, non peruenit ad pœnitentiam: sed induratur, sicut induratum fuit cor Pharaonis & Aegyptiorum. Et sicut Iohannes de quibusdam blasphemiæ suæ merito excæcatis inquit. propterea non poterant credere, citans Esayam. excæcauit oculos eorum & indurauit cor eorum, ut non uideant oculis & non intelligant corde, & conuertentur, & sanem eos. Porro sicut aperuit di

Math. xii.
Exo. x. & xiiii
Ioan. xii.
Esa. vi.

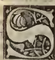
Apoc.xxi.
Gregor.
Bernhard.
Gloss.ordin.
Gloss.

uersitatem peccatorũ,ita & geminam ostendit remissionẽ,quo aliqua in pręsenti sæculo,aliqua in futuro remittuntur. Modo si in futuro sæculo remittuntur, hoc non fit in cœlo,quia nihil coinquinatum intrat in ipsum,ait Iohan. Nec in inferno,quia ibi nulla est redẽptio(Nõ attinet in pſentia pugnã Theologorum discutere,an peccata uenialia ppetuo in inferno puniantur. Itaq; cõsectarium est hanc remissionem fieri in purgatorio,& sic ex uerbis Christi purgatorium est probatum. ¶Et quod intelligentia illa sit uera, recte ex littera primario sensu tracta, liquet sanctorum patrum testimoniis. Nam Gregorius magnus hunc pertractans locum ait,qualis hinc quisque egreditur,talis in iudicio apparebit, uel repræsentabitur: sed tamen de quibusdam culpis esse ante iudicium purgandis, ignis credendus est: pro eo quod ueritas dicit.quia si quis in spiritum sanctum blasphemias dixit, neq; in hoc sæculo remittetur ei, neque in futuro:in qua sententia datur intelligi, quasdam culpas in hoc sæculo,quasdam in futuro posse relaxari:& probat hanc intelligẽtiam.b.Gregorius :nã q de uno negatur,consequens intellectus patet, quia de quibusdã conceditur. Vide quam docte colligit,ueram litteræ intelligentiam. B. Gregorius ostendens ex uerbis Christi saluatoris nostri,purgatorium probari.

¶Astipulatur beatus ille & mellifluus Bernhardus super Canticis. ubi repræhendẽs hæreticos,purgatorium negantes post mortem,inquit. Quærãt ergo ab eo,qui dixit,quoddam peccatum esse in hoc sæculo,neq; in futuro remittẽdũ:cur hoc dixerit,si nulla manet in futuro remissio,purgatione peccati.

¶Habet hoc gemina glossa ordinaria circa litteram. Vna inquit, Quædam enim culpæ in hoc sæculo laxantur,quædam uero paruæ scilicet:etiam in futuro quæ quidam post mortem grauant:sed & dimittũtur,si homo bonis actibus in uita,ut ibi dimittantur,promeruit. Alia gloss.ait,quia sunt quædam leuia, quæ si in hac uita nondum sunt remissa, post mortem grauant:sed & remittuntur si digni sunt:quæ uerba,cum sint luce meridiana clariora / nõ opus est extendere:neq; quicquam dicit aduersarius ad ista:immo non potest,quicquam contradicere uel cogitare:nisi quod in disputatiõe lipsica, pro solita sua proteruia ait,Rationem Gregorii cõsentiente Bernhardo esse ualidam, apud fideles,sed inualidam apud resistentes:& tamẽ nec unum apicem adducit: cur infirma sit,ex uerbis Christi ratio per.b.Bernhardum inducta:forte credens se alterum pythagoram,ut eius autoritate contenti sufficiat in probatione afferre. Ipse dixit. Quamuis mihi sufficiat,rationem Gregorii esse ualidam apud fideles: quia noui contra infideles:nec Euangelium ualere:quin sacram scripturam negent.

Machabei facto, purgatorium probatur: & librum Mach.esse in Canone,euincitur. Cap.x.

Vperest ut alium locum adferamus,ex Machabeorum libris, tã patentem & manifestarium,tam dilucidum ac apertum:ut cauillari aut torqueri non possit,etiam per ipsum aduersarium, qui insigniter proteruum. Nisi quod extremum quærens impietatis refugium,nobis. Immo sanctæ ecclesiæ dei,eripere conatur hũc librum uelut simili impietate,in resolutiõibus disputationis lipsicæ,Canonicã S. Iacobi apostoli epistolam,impudentissime affirmat, huius stilum, longe

Impietas Iuderana.

esse infra apostolicã maiestatem, nec cum paulino ullo modo comparandum sed cornua bestiæ huius confringantur. Prodeat ergo sacra scriptura: & quid Iudas Machabeus fecerit nobis enarret. Cede suorum facta, sequitur. At uir fortissimus Iudas hortabatur populum conseruare se sine peccato, sub oculis uidentes, quæ facta sunt, pro peccatis eorum/qui prostrati sunt. Et facta collatione duodecim millia drachmas argenti, misit Hierosolymam, offerri p peccatis mortuorũ sacrificium, bene & religiose de resurrectione cogitans: nisi. n. eos qui ceciderant, resurrecturos speraret: superfluum uideretur & uanum orare pro mortuis: & quia consyderabat, quod hi qui cum pietate, dormitionẽ acceperant, optimã haberent repositam gratiam: Sancta ergo & salubris est cogitatio, pro defunctis exorare, ut a peccatis soluantur. ¶ Hic locus apertissimus (a quo fugit aduersarius, uelut a facie colubri) nonsolũ testatur locupletissime purgatorium esse nudis uerbis, sed & pluribus id agit, quid Iudã Machabeum mouerit, ad faciendum suffragia pro mortuis. quod sacrificium pro peccatis eorum oblatum, Quod hi adhuc optimam haberent repositam gratiam: ideo solum pro electis orare intendebat, attamen onere peccatorum grauatis, ut a peccatis, hoc est a reatu peccatorum soluerentur, ut pulchre inter recentiores doctissimus comes Mirandulanus, interpretatur, ubi hoc animaduersione dignum/quod hi qui ceciderant in bello, peccauerunt peccato mortali, nam ubi sacra testatur hystoria, sequenti die uenit Iudas cum suis: vt corpora prostratorum tolleret/& cum parentibus poneret in sepulchris paternis, inuenerũt autem sub tunicis interfectorum, de donariis idolorum/quæ apud Iamnitam fuerunt: a quibus lex prohibet iudeos, omnibus ergo manifestum factum est/ob hanc causam eos corruisse: omnes itaq; benedixerunt iustũ iudicium domini: quæ occulta fecerat manifesta. Intelligis candide lector, quomodo crimine fuerũt obnoxii, contra legem donaria idolorum approprian tes, quod in Deuteronomio prohibuit dominus, inquiẽs ad populum p Moysen: Scuptilia eorum igne combures: non concupisces argentum & aurum, de quibus facta sunt, neq; assumes tibi ex eis quicquam ne offendas, propterea quod abhominatio est domini dei tui, nec inferes quippiam ex idolo in domum tuam, ne fias anathema, sicut & illud est. Hoc perpende, nam si in hoc peccato impœnitentes fuissent mortui, iam fuissent anathema & damnati, & incassum fuisset pro eis uel orare uel sacrificium offerre, at quia præsumendũ est semper de meliori: ideo Iudas sperabat illos in extremis pœnituisse: ut soluta culpa mortali, adhuc pœnæ essent duntaxat obnoxii, sic que præcibus & sacrificiis, pctã eorũ soluerent. i. reatus peccatorũ, hoc est obligatio ad pœnã ¶ Cum aduersarius ad torquendum alioquin sacras litteras promptissimus, nihil habeat quod possit cauillis suis conspurcare: neq; argutiis suis & technis ualeat obuelare, aut ob tortis uariare ac corrumpere glossis in eam ductus est uesaniam, ut neget hunc librum posse in contentione consistere: quod & ampullosis uerbis, suus obgannit Grammaticus: Philippus Melanchton. Et pro falsitate eorum firmãda. b. Hieronymum inducunt: quia ad uetus testamentũ pertineant libri Machabeorum, sed. b. Hierony. in galeato prologo canonem hebræum conscripsit, & eos solos, libros in canone contentos, in contentione ualere decernit, estq; in hac sententia ait ludder, receptus Hieronymus. Verba sancti patris subscribam: quibus fidit aduersarius. Hic prologus scripturarũ quasi galeatum principiũ, omnibus libris, quos de hebræo uertimus in latinũ

ii. Mach. xii.

Picus.

Deutero. vii.

conuenire potest, vt scire ualeamus, quicquid extra hos est, inter apocripha se se ponendum. Igitur sapientia, qui uulgo salomonis inscribitur, & Iesu filii Si rach liber, & Iudith, & Thobias & pastor non sunt in canone, Machabeorum primũ librũ hebraicũ reperi: secũdus est Grecus: quod ex ipsa quidem phrasi, probari potest. Addidit in disputatione lipsica: scire se, ecclesiam recipere hunc librum: sed non potest ecclesia plus tribuere autoritatis aut firmitatis libro, quã per seipsum habeat, si autem liber Machabeorum dicatur esse in canone, hoc sit per æquiuocationem uoculæ canonis. ¶ Hic uelut pica nescit quid loqua tur aut faciat, sed reuocemus ad examen, huius uafricias, primo autoritate .B. Hieronymi negas libros Machabeorum esse in canone. Sed dic primo habet ne .b. Hieronymus autoritatem condendi canonis, & decernendi, quos libros uelit, esse canonicos, aut minus. An more tuo & hic tibi ualide contradicis, & Ludderus ludderum impugnat: quoties negas papam concilium: ecclesiã pos se nouos articulos fidei condere: & hic iam uni doctori hoc tribuis: quem ta men alias fateris aliquando humana passum & errasse, cum aliis sanctis: unde iam ei defers hanc reuerentiam: quod infallibile dederit de libris canonicis iu dicium, inerrabilem canonem: quod toti ecclesiæ postea datum negas.

De libris Machabeorum.

In ludderum.

¶ Sed omnino pro ludderano arbitrio habuerit Hierony. autoritatem condẽ di canonis: sintq; hi soli libri canonici, quos ipse in galeato prologo canoni cos recenset. Itaq; euangelium non erit canonica scriptura: quia illius eo loco non meminit: sed ut es uersutus & dolosus dices Hieronymum: ibi solũ po suisse canonem pro libris ueteris testamenti. Sed cur minorem curam habuit de libris canonicis noui testamenti: cur non & de illis: quod erat magis neces sarium canonem edidit: cum condendi canonis habuerit autoritatem. Ideo re ctius dixeris & uerius .b. Hieronymum non condidisse canonem sacrarũ scri pturarum: sed canonem Iudeorum recensuisse, in quo libros canonicos se cre uerint ab aliis: atq; in alio canone libros Machabeorum non fuisse contentos, ideo & contra iudeos in contentione non ualent. At licet non sint in canone apud iudeos, tamen sunt de canone apud ecclesiam: quæ eos pro canonicis ha bet scripturis: & ita ualent in contentione aduersus eos qui sunt de ecclesia.

¶ Et quod hoc sit uerum, liquet primo ex prologo illorum librorum: in hoc sic continetur. Machabeorum libri, licet non habeantur in canone hebræorum (hoc enim probat Hieronymus & non plus) tamen ab ecclesia inter diuinorũ uoluminum annotantur hystorias. Vis ne alium testem, Libros Machabeorũ esse in canone apud ecclesiam: lege diuum Augustinum .xviii. libro de ciuita te dei. Ab hoc inquit tempore apud iudeos restituto templo, nõ reges sed prin cipes fuerunt usq; ad Aristobolum: quorum temporum supputatio, nõ in scri pturis sanctis, quæ appellantur canonicæ, sed in aliis inuenitur, in quibus sunt & Machabeorum libri: quos non Iudei: sed ecclesia pro canonicis habet: pro pter quorũdam martyrum passiones uehementes atq; mirabiles: qui antequã Christus uenisset in carnem: usq; ad mortem pro lege dei certauerunt: & ma la grauissima atq; horribilia pertulerunt. Adhuc non porrigis herbam? quid differs? adhuc negas libros Machabeorum esse canonicos apud ecclesiam. Nã de iudeis nihil moror: filiis ecclesię loquor, qui matrem debent audire, & uocẽ eius agnoscere, nisi forte desperatus, nolis esse ecclesiæ filius. Nulla hic te falle re potest æquiuocationis uarietas quod & particula aduersatiua indicat, quos non Iudei, sed ecclesia pro canonicis habet.

Aug.

Astipulatur idem. S. pater li. ii. de doctri na Christiana cap. viii.

¶ Et vt obstruatur os loquentium iniqua: ita circumuallemus, vt non possit non agnoscere se victum: nisi voluerit cum antiquis philosophis primū principium ore negare, & ore confiteri: Nam principio caput disputationis nostræ est, an libri Machabeorum sint canonici in ecclesia: sic quod aliis libris ab ecclesia in canone connumerentur: itaque oportet ad fontem huius rei recurrere: & ibi in limpidissimis aquis, omni dubietate remota, veritatem contemplari: quomodo enim sine canone ecclesiæ, quis vel micam veritatis de libris canonicis iudicando præstare potest: sicut Andreas Carlstadius, hæresis luddeRanæ socius, libellum sine capite de canonicis edidit scripturis: qui nunquam canonem scripturarum vidit ecclesiæ: Ergo recurrendo ad canonem ecclesiæ super sacris scripturis: Reperio canonem concilii Chartaginensis, a Summo pontifice Romano, cum aliis actis eiusdem cōcilii approbatum & receptum: reperio in Codice canonum (de cuius libri autoritate de primatu Petri plura adduxi) canonem S. Innocentii primi: S. Iuo in sua panormia hunc nobis refert canonem parte. ii. quemlibet referre.

In Carlstadiū.

Iuo.

¶ Nichil aliud in ecclesia legatur aut cantetur, nisi quæ auctoritatis diuinæ sunt, & patrum orthodoxorum sanxit authoritas: nec falsa angelorum nomina colantur: sed ea tantum quæ prophetica & euangelica docet scriptura Michael, Gabriel, Raphael.

¶ Adducamusquoq; sacri Africaniconcilii canonem super eo negotio: & est in ordine. xxiiii. huiusmodi fili. Item præter scripturas catholicas vel canonicas nichil in ecclesia legatur sub nomine diuinarum scripturarum: Sunt autem canonicæ scripturæ, Genesis, Exodus, leuiticus, Numeri, Deutronomiū, Iesu naue, Iudicum, Ruth, Regum libri quattuor, paralipomenon libri duo, Iob, psalterium, Salomonis libri quinq;, libri. xii. prophetarum minorum, Esaias, Hieremias, Ezechiel, Daniel, Thobia, Iudith, Hester, Esdræ libri. ii. Machabeorum libri duo: Noui testamenti libri Euangeliorum quattuor, actuum apostolorum lib. i. Epistolæ Pauli. xiiii. Petri apostoli duæ, Iohannis apostoli. iii. Iacobi apostoli. i. Iudæ apostoli. i. Apocalipsis Iohannis liber. i. Hoc etiam fratri & consacerdoti nostro Sancto Bonifacio vrbis Romæ episcopo, vel aliis earum partium episcopis, pro confirmando isto canone, innotescat: quia & a patribus accepimus in ecclesia ita legendum. hæc verba concilii clare indicant nobis, quæ sint canonicæ scripturæ in ecclesia: vbi libri Machabeorum dinumerantur: Adhæreamus itaq; ecclesiæ, & hæreticorum sectas a demone malorum satas, reiiciamus.

¶ Quæ addidit de ecclesia, quæ non possit libro maiorem firmitatem dare, quam per se habeat: Miror quod hoc iam denegat ecclesiæ, quod prius tribuit vnimembro S. Hieronymo: deinde quia Synagoga habuit suum canonem librorum sacrorum: cur ecclesia sponsa Christi non haberet similem aut maiorem autoritatem: Præterea non dico ecclesiam aliquid facere de scriptura, quod non sit: sed fecit scripturā esse de canone, quæ prius non fuit: quia sancta ecclesia dei regitur a spiritusancto: qui nō fallit eam in iudicio scripturarū canonicarum: sic ecclesia nō pōt facere Euangelia: fecit tñ vt relictis Nicodemi, Bartholomei, Thomæ & aliorū Euāgeliis: Vtamur Matheo, Marco Luca & Iohāne: vbi iudicio ecclesię standū est in euāgeliorū acceptatiōe: ita & in aliis scripturis, in scripturarū intelligētia, & expositione. Euicimus ergo libros Machabeorū esse in canone ecclesię, qbus purgatoriū esse apertissime probatur.

Canonica scriptura.

Euangelia aliqua reiecta.

Adhuc duobus locis scripturæ probatur purgatorium. Cap. xi.

In pertinaces.

Quamuis tam certos iam ueritas Christiana de aduersario tulerit triumphos: ut qui se Christianum fateatur, non possit non assentiri purgatorium esse: tamen paucula quædam uelut coronidem adiiciamus: nō talia: quæ pertinacem, obstinatum ac frontosum, ab incepto impietatis iniere dimoueant: sed quæ fidelibus Christi seruis, ecclesiæ filiis, deo deuotis fomentum fidei præbeant, & pietatis. Nam perfidi & obstinati autem non præbētes patribus & senioribus: quantumcūq; clarissimis conuicti scripturæ locis: nolebant tamen fateri se uictos, sed illud unum fuit omnium hæreticorum latibulum: ut fumosis expositionibus nuper confictis, sacram scripturam deprauarent: quod si admitteretur: hodie extaret Arrii, Sabellii, Eunomii, Nouati, Macedonii, Eutycis, Nestorii, Manris, Apollinaris, & similium monstrorum impietas: nam sancti patres hoc sæpe conquesti sunt de hæreticis Augustinus, Hieronymus, Cyprianus, Ambrosius: Hoc dixerim, quia aduersarius semper figit pedem in eo: quod scriptura sacra adducta, possit a pertinaci in alium sensum trahi & exponi: & ex hoc: licet per peram, infert eam in contentione non ualere, nam hoc ut dixi, omnium hæreticorum fuit latibulum: sed pergamus ad institutum.

Antoninus.
Euasio luderi
ps. xvi.
ps. xv.
pe. i.

¶ Dauid regius psaltes ait. Transiuimus per ignem & aquam: & eduxisti nos in refrigerium: Animæ in purgatorio uariis iactatę pœnis: diuersis afflictæ suppliciis: dum finem fecerint laborum: quia transitorius est iste ignis & temporaria cessat functione, ideo reddunt gloriam deo, qui emit eos de pœnis purgatorii: sicut prolixe adaptat Antoninus Florētiæ olim Archiepiscopus, uitæ sanctimonia, & eruditione spectabilis, Assumit Ludder hic prophetam loqui de persecutionibus sanctorum, sicut in multis locis, psalmo. xvi. igne me examinasti ps. xxv. Vre renes meos & cor meum, & .i. Pet. i. Modicum si nūc oportet contristari in uariis tentationibus: ut probatio fidei uestræ multo sit pretiosior auro, quod per ignē probatur: & breuiter tropus est uulgatissimus scripturæ, per ignē & aquam intelligi tribulationes. Et in assertionibus indignatur, sophistas in hac re ridicule nugari: nam si uerba ista ad purgatorium referantur, Omnes martyres & tota ecclesia in purgatorium iuerint: quia in persona martyrum & afflictorum hæc dicantur.

August.
Hiero.

¶ At dicat mihi aduersarius. Vnde ualide doceat, hæc est uox martyrum: itaq; non pertinet ad afflictos in purgatorio. scio Augustinum de afflictis interpretari: scio Hieronymum dicere: Martyrum hic ostendit uictorias, quas in diuersis passionibus meruerunt, & ad unum ductos refrigeriū Christum: sed putas ne ob id non etiam ad alios pertinere: quam ad martyres. Nam si ita perges: futurum est, ut nec ad ipsos martyres pertineat. nam primarius sensus literæ, ut cuilibet est obuium, deseruit gratiarum actioni pro liberatione populi iudaici ab Aegyptiis: nam ibi conuertit Mare rubrum in aridam: & in flumine Iordanis pertransibat pede: quare si sic ad unum pertinent uerba psalmi, quod non ad alium: a iudeis trasferre non poterit ad Martyres. Præterea titulus indicat psalmi, est psalmus resurrectionis: quia ad resurrectionem Christi pertinet, etiam Hieronymi sententia: ergo argutabor per Ludderanam dialecticam, non pertinere ad martyres: quæ cum omnia absurda sint, necesse est admittere uerba sacræ scripturæ, fœcūditate spiritussancti, ad uaria posse referri,

Hiero.

quod in pręsentia exadductis liquet: & verba aduersarii testantur, psalmum lo qui de tribulationibus sanctorũ, modo ipso iudice omnes in purgatorio sunt sancti: & patiuntur tribulationes, quare consectarium est, etiam aduersario iu dice hæc uerba esse de purgatorio. Nam tanto melius ignis purgatorii, ignis & aqua dicitur, quãto tribulatio purgatorii, pœnas martyrum excedit: de qua Augustinus ait. Superat oẽm pœnam, quã unq̃ passus est aliquis in hac vita. August.

¶ Adducerem diuersario si non esset tam pertinax: id quod. S. Petrus in actis apostolicis de Christo dixit. Quem deus suscitauit, solutis doloribus inferni, Actuum. ii. iuxta quod impossibile erat teneri illum ab eo, vbi si exacte perpendamus: do minus non soluit pœnas & dolores damnatorum in inferno, vbi nulla est uel redẽptio, vel remissio, vel solutio: sed soluit dolores limbi & purgatorii: quos locos ambos, communi Theologorũ sententia euacuauit de plenitudine mi sericordiæ suæ, sicut nouus rex, in ingressu suo, passim iubet carceres aperiri & vincula laxari, iuxta illud Zachariæ. Tu quoq; in sanguine testamenti tui, Zach. ix. emisisti vinctos tuos in loco in quo non est aqua: nam in limbo, videbatur satis esse aqua cõsolationis: vbi non erant pœnę sensibiles sicut in purgatorio.

Cõcluditur hæreticum esse: negare purgatorium, & hoc ex multis, tum etiam ex aduersario. Cap. xii.

SVaderem & rationibus & patrum autoritatibus purgatoriũ esse at quia aduersarius non negat esse purgatorium, quinymo palã proclamat se scire purgatorium esse, licet a me interpellatus in disputatione Lipsica, quo pacto sciret, rationem scientiæ suæ di cere noluit: est forte vnum de secretis suis cabalisticis: ideo nolo esse prolixior. Ob hanc autem causam, diutius in hoc scopo versatus sum: quod negauit ex sacris litteris purgatorium probari. Et quia hoc est hæretico rum præsidium, qui credere nolunt, nisi ex sacris litteris assertum, & cũ Lud dero negant ex scriptura probari purgatorium: ideo purgatorium negã: ideo officii fuerat Theologici, non probãdam improbare sen entiam, quo liqueat impie ab aduersario assertũ, non esse hæreticum, si neget purgatorium.

¶ Nam a pluribus sæculis Græci etiam propter hunc articulum, habiti sunt Græci hæretici: vt. S. Thomas Aquinas libro de erroribus Græcorum meminit, & S. Thomas. libro. iiii. contra gentiles. Græci tamen in cõcilio Florentiæ celebrato sub Eu genio. iiii. præsentibus eorum, Patriarcha, ac eorum Imperatore Iohanne Pa leologo & aliis principibus, luculentissimis rationibus & scripturæ testimo niis, a nostris conuicti cesserunt, & deposito errore, syncerã veritatem in hoc & aliis articulis sunt amplexi. In cuius rei perpetuam memoriam in ęde sacra maiori maiusculis litteris ad murum hæc scriptio exarata est. Generali conci lio Florentiæ celebrato, post longas disputationes vnio Græcorum facta est, Conciliũ Flo in hac ipsa ecclesia die. vi. Iulii. M. CCCCXXXVIII. præsidente eidẽ con rentinum. cilio Eugenio Papa. iiii. cum Cardinalibus, Episcopis & prælatis, & Imperato re Constantinopolitano cum episcopis & prælatis & proceribus Græcorũ in copioso numero: sublatisq; erroribus in vnum eandemq; rectam: quam Ro. tenet ecclesia consenserunt. At Ludder tanta malignitate corruptus, odio Ro manæ ecclesiæ excœcatus, non veretur eos laudare, vbi malefecerint, quod au tem bene ab eis factum est, silentio prę eriit: nam in assertionibus articulorum

damnatorum inquit .Græca enim ecclesia,non credit purgatorium, manens catholica:nec ei nocet,quod a papistica ecclesia , omnium schysmaticissima,
In Ludderum Gręci sanctā. criminatur & insimulatur schysmatis. O hominis singularem impudentiam & crudelitatem in sanctam matrem ecclesiam:quale monstrū,quæ belua,quis degener & nothus filius in latina ecclesia natus,matrē diffamat & lacerat.Proles serpentina,genimen uipere,matrem discerpis. Attendite & auscultate oēs fideles latini,quomodo serpentem in sinu alitis ,hic Ludder latinus, transfuga factus,ad castra Græca se proripuit:& proditor Patriæ factus:Græce patrocinatur perfidiæ,dignus quem omnes latini per orbem terrarum,ut hostem patriæ acerrimum,infamiam gentis,persequantur & exterminent.

Cyrillus ¶Negantes purgatorium fuisse hæreticos ex beato quoque Cyrillo liquet de transitu beati Hieronymi ad.S. Augustinum : ubi testatur, ortam nequissimę sectæ hæresim,nullum fore purgatorii locum,in quo animæ, quæ nondū de
In Ludderum suis peccatis plenam egissent pœnitentiam,purgarentur. Rumpatur hic Ludder infantat Pighardus ante Mille & centum annos,hæresis nequissime sectę
Bernh. sermone.liii. habita est,negare purgatoriū,Et audet Ludder recens ortus & natus dicere eos non esse hæreticos,qui purgatorium negant ,Sanctus quoq; Bernhardus sup Canticis refert,quosdam nouos hæreticos,& impiissimas vulpeculas suo tempore fuisse,quorum impios errores recensens,& hunc quoq; commiscet.Nō credunt autem ignem purgatorii restare post mortem: sed statim animam solutam a corpore,uel ad requiem transire,vel ad damnationem.Vide sanctum Patrem pro hæresi illis imputare:quod ignem purgatorium nō credunt: & tā temere diffinit Ludder.Suo quisq; periculo hic credat,uel non credat, non est hæreticus:si purgatorium non credit .

¶Sed uere in Luderum cōueniunt,quæ sanctus Bernhardus de hæreticis pur
Bernhardus gatorium negātibus,priori loco exagerauit.Multa quidem & alia inquit,huic stulto populo & insipienti,a spiritibus erroris, in hypochrisi mendacium loquentibus,mala persuasa sunt :sed non est respondere ad omnia , quis enim omnia nouit? Deinde labor infinitus esset,& minime necessarius,nam quantū ad istos attinet,nec rationibus conuincuntur,quia non intelligunt:nec autoritatibus corriguntur,quia non recipiunt:nec flectuntur suasionibus, quia subuersi sunt:probatum est,mori magis eligunt,quam conuerti:horum finis,interitus,horum nouissima:incendium manet. An non hic Bernhard. nobis suis
In Ludderum. coloribus depinxit Ludderum? Legat & expendat , quis illius acta coram sed ap. Legato. Reuerendissimo Cardinale.d . Thoma de Vio Caietano: legat & trutinet acta Ludderi coram sacra Cæsarea maiestate & principibus Imperii Romani: legat quæ de Indulgētiis ad.S.D.N Leonem .P.M.scripserit de meritis sanctorum:legat assertiones eius blasphemia & odio,iniuriis & maledictis plenas:quisquis illa legerit,facile sentiet illa impietatis signa q̄ Bernhard. hic & alibi Grego. ac August.de hæreticis cōmemorat, in ludderū cōuenire.

¶Nam hoc loco omnes experimur,quam audacter & impie pronunciet ad
In Ludderum. uersus cōcilia,aduersus scripturas:aduersus patres.& hęreticis plausum affert ac gaudium parit,cum audiunt,inter nos esse,doctorem professione , officio sacerdotem,religione cucullatum,qui doceat & scribat,non credere purgatorium. Quod etiam Ethnicos & gentiles inuenio credidisse:quos obiter hic renarrabo,non quod quicquam autoritatis ecclesiæ dei per hoc accedat,ut de sy
August. billinis & gentilium libris,monet Augustinus,sed ut cōfundatur aduersarius

cum videris

cum viderit veritatem gētilibus cognitam, quam ipse patitur Christianis esse absconditam: Plato magnus ille philosophiæ antistes affirmat, virtutes animæ separatæ esse rationes animi purgati: nec possint induci in medio, sed in campo elysio purgentium: quem imitatus Vergilius Maro, postcaquam animas in corporibus, quattuor affici passionibus commemorat, scilicet metu, cupiditate, gaudio, & tristitia, annectit quantum in alio sæculo passuræ sint, si immunde exierint. Plato. Vergil.

Quin & supremo cum limine, vita relinquit.
Non tamen omne malum miseris, nec funditus omnes.
Corporeę excedunt pestes, penitusque necesse est,
Multa diu concreta modis, mollescere miris.
Ergo exercentur pœnis, veterumq́ malorum.
Supplicia expendunt: aliæ panduntur inanes.
Suspensæ ad ventos: aliis sub gurgite vasto.
Infectum eluitur scelus, aut exuritur igni.

Et vbi suppliciorum genera diu descripsit Claudianus subdit

Quos vbi per varios amnes, per mille figuras Claudianus.
Egit letheo purgatos flumine: tandem.
Rursus ad humanæ reuocat primordia formæ.

Sic Algazel Arabs purgatorium asserit in sua pħia lib.ii.tractatu.v.Cap.v. Algazel.

¶Sed omissis ethnicis ad ludderum reuertamur. Vetus est verbum: oportet mendacem esse memorem: id quod minime obseruauit Aduersarius, tot locis sibi contradicens, & secum pugnans: Videamus in præsentia, In resolutionibus suis de virtute indulgentiarum, dum in mentionem purgatorii incidit, Pighardos illud negantes, velut hæreticos insectatur: Ait enim sic. Michi certissimum est purgatorium esse: nec multum me mouet, quid blacterent hæretici: quando iam Mille & plus centum anni sunt, quod B. Augustinus in suarum confessionum libro.ix.pro matre & patre suo orat, & orandum petit: & eadem S. mater eius moriens, vt ibi scribit, memoriam sui optauerit ad altare domini: sed & a b. Ambrosio id factum narrat: Quod si etiam tempore apostolorum, non fuisset purgatorium (vt superbit fastidiosus Piphardus) nunquid ideo credendum est hæretico, Vix quinquaginta annos nato: & fidem tot sæculorum, falsam fuisse contendendum! Maxime cum ipse nichil aliud faciat, quam quod dicit, Non credo: & sic probauit omnia sua, & improbauit omnia nostra: quasi non lignum & lapis non credant, hec Anno salutis. M.D. XVIII. scripsit, hæreticis Pighardis adhuc infensus: contra quos tot sæculorum fidem existimat valere: qui iam nichil aliud agit: nichil molitur, nichil somniat: nisi quod a Mille & pluribus annis recepta, damnet & reprobet: ut in libro de Captiuitate Babylonica copiosissime inuenimus: Hæreticos hic appellat pighardos, quod contra iam receptam ecclesiæ fidem, blacterent purgatorium non esse: Et iam anno. M.D.XX. proterue negat ad fidem pertinere, an credat purgatorium, vel minus: Ecce ianum bifrontem, In vno culpat hæreticos, in alio excusat: ex eodem ore dulcia spirat, & amara: in disputatione lipsica, rationem b. Gregorii ex verbis CHRISTI Matthei.xii. sumptam, affirmabat esse validam apud fideles: modo fidelem censet, si quis huic rationi Gregorii reluctetur, & purgatorium neget. Ecce ianum bi

Auguſt. Monica Ambroſ. In Ludderum. Pighardus. In Ludderum

frontem, aientem, negantemque omnia. At in hoc contradictionis bara-
Ludder iuidia excæcatus. thrum trusus est ille singularitatis amator, odio Romanæ ecclesiæ excęcatus
qui inuidia turgens, totus exulceratus, synceritati fidei repugnat: iam ei hęresis
placet, quæ antequam veniret in profundum malorum, displicuit. Modo pro
bat hæresim, quam antequam traderetur in sensum reprobum, damnarat: sed
hoc iustum est iudicium dei, vt oculos habens non videat, habens aures non
audiat: sed vagus, inconstans, cæcus, vesanus, & sibi minime constans effectus
iam affirmet: iam idē neget, & rursus affirmet si suo proposito congruere cre
dat. Nimirū recte ab Isidoro, Tinca animæ dicitur inuidia: q̄ sensum cōmedit
pectus vrit, mentē affligit, cor hominis quasi quædā pestis depascit Recte ab
Isidorus. Hesiodo, oculos cōmedere dicitur: recte de inuidia ab ingenioso poeta dicit.
Hesiodus. Nusquam recta acies.
Ouidius. Num tibi videtur, o syncere lector abyssus abyssum inuocare: de Iuda tradūt
sancti patres, quod auaritia irretitus, in murmur cecideriт cōtra bonum opus
proximi: a quo in venditionem Christi correptus dominum prodidit: in des-
perationem ad actus: sibi mortem consciuit: Ludderus vanæ gloriæ auidus,
præceps in singularitatem cecidit, quam irreuerenter, vt aurem captaret popu
larem in Summum præsulem exercuit: excusso autem obedientiæ iugo, non
potuit nisi in hæreses & blasphemias cadere.

¶ Concludamus ergo hunc librum, affirmantes impium esse errorem in fide:
si quis neget purgatoriū esse: quia illud ex sacris scripturis probari potest: ideo
post sanctos patres: post sacrum concilium Florentinum. S. D. N. Leo. X.
Pont. Max. æquissimo & Christiano iure damnauit, hunc Ludderi articulum
Leo Papa. x. Purgatorium non potest probari, ex sacra scriptura, quæ sit in Canone: iuste
damnauit alma Parrhisieñ studii Theologica facultas (cuius iudicio se Ludder
in disputatione Lipsica, coram illustrissimi Principis d. Georgii Saxoniæ du-
Parrhis. cis &c. & almi studii Lipseñ. Senatoribus submiserat) hunc articulum ex dis-
putatione Lipsica excerptum: hanc enim Ludderi propositionem. Scriptura di
uina tota prorsus nihil habet de purgatorio iudicauit falsam. VValdensiū er-
rorem maxime fouentem, ac sanctorum patrum sententiæ repugnantē. Cum
sancto igitur Eustachio Bonauentura finem faciamus: sicut dicit scriptura, &
Bonauent. autoritates sanctorum Reuelationes plures & rationes concordant, & ecclesia
vniuersalis confirmat, absq; dubio credere oportet: post hanc uitam esse pœ-
nam purgatorii, quo animę cremabilia exurentes, vitā adipiscant̄ sempiternā.

Laus deo, pax sanctæ ecclesiæ eius
finit Liber primus.

Animas purgandas certas esse de salute sua, ex sancto Iohanne probatur. Cap. i.

RDO iam & series rei expostulat, antequã Ludderi errata, de poena purgatorii refellamus: ut & illud attingamus, quod negat animas in purgatorio, esse certas de earũ salute, nã sic scripsit in resolutionibus suis, de uirtute indulgentiarũ cõclusione. xix. Nec probatũ uidetur, qđ animæ in purgatorio sint de sua beatitudine certę & securę saltẽ oẽs, licet nos simus certissimi. Subiũgit tñ in resolutione. Quãq̃ nõ nimis ĩpugno si quis asserat eas eẽ certas. Ego non oẽs dico esse certas. Pertinacius hunc errorẽ tutabatur lipsię, sed uiri spũrii istius, incircuncisi labiis, qui processit de castris Philistinorũ: & exprobauit aciẽ dei uiuentis, iam cõteramus arma: & inuadamus castra aduersariorũ fidei ac sanctæ ecclesiæ catholicæ: ergo cũ eadem sancta ecclesia credamus & confiteamur, Omnes animas in purgatorio: licet magnis poenis affectas: tñ certas esse de earũ salute: licet illa certitudo, sit infra certitudinẽ & securitatẽ beatorũ qui habent certitudinem tentionis, euacuantem timorẽ & expectationẽ. Nã etsi deus, eis iratus uideatur, quia in carcerem poenarum eas mittit attamen in ira sua, non cõtinet miserationes suas dñs: & cum iratus est misericordiæ suæ recordaƭ: ideo vehemẽter afflictas certas spe & futurę beatitudinis expectatio ne refocillat. ¶ Pro hac catholica sententia prodeat diuinarũ reuelationum conscius S. Iohan. in Apocalipsi: & ostẽdat nobis, quid de illis aĩabus sentiendum: ait. n. sic. Et vidi angelũ fortem, prædicantẽ voce magna: quis est dignus aperire librum neq; respicere illũ: & infra. Et oẽm creaturam quæ in coelo est, & super terrã, & subtus terram, & mare & quę in eo sunt: oẽs audiui dicentes. Benedictio sedẽti in throno & agno: bñdictio & honor, & gloria, & potestas in sęcula sæculorũ. Hic satis obuiũ est intelligẽti, quod triplicẽ ordinẽ instruit benedicentiũ & laudantiũ sedentẽ in throno: primo in coelo beatos, secũdo in terra iustos, tertio animas in purgatorio: nã ad dãnatos non põt torqueri iste textus: cum nulla dignitas aperiendi librũ in inferno quęri debebat: de quo cõstabat, quod existentes in eo sunt indignissimi, itaq; inter sanctas animas purgatorũ quęrebaƭ an digna esset aliqua aperire librũ & soluere signacula eius: Ita etiã altera pars nequit de damnatis intelligi: cum illi subtus terram; dent benedictionẽ, honorem & gloriã sedenti throno: sed damnati prorumpant incõtinuam blasphemiã creatoris: quia superbia eorum qui te oderunt, ait Dauid. ascendit semp. Ideo qui semper odiunt deũ: qũo deum bñdicerent? in quorũ persona ait Esaias. Et maledicet regi suo, & deo suo: & suspiciet sursum & ad terram intuebitur: & ecce tribulatio & tenebræ, & dissolutio, & angustia, & caligo persequẽs: & nõ poterit auolare de angustia sua. Maledicunt. n. deũ patrẽ qui eos creauit: maledicunt deũ filiũ: qui eos redemit: maledicũt spiritũsanctũ cuius grã effusa est sup sanctos: in quorũ psona ait. S. Iohã. Et dicũt mõtibus & petris, cadite supra nos: & abscõdite nos a facie sedẽtis super thronũ, & ab ira

i. Regum. xvii
ps. lxxvi.
Apoc. v.
ps. lxxiii.
Esa. viii.
Apoc. vi.

Eccle.i. agni.Nihil.n.nõ malũ est apud illos in inferno: ideo ait Sapiẽs: qa nec corpus nec ratio, nec scientia est apud inferos: & neminẽ existimo adeo desipere, qui dãnatis attribuat, ut bñdicant eũ, quare restat ineuitabiliter: intelligi hũc locũ de animabus in purgatorio. vñ ẽt primo puncto deseruit, quia purgatoriũ esse probat, licet nos de industria, in hunc librum secundum reseruauerimus.

Quia animæ in pœnis benedicuntdñm: ideo in purgatorio esse conuincuntur. Cap. ii.

I itaqꝫ animæ mortuorum benedicunt ac honorant sedentem in throno, & agnum: profecto erunt certissimæ de earum salute: nã si benedicunt & honorant deum, sciunt se benedicere & honorare deum, quia impossibile est nos habere nobilissimos actus & latere, ait Aristoteles: sed superbus & arrogans Ludder: fastidit Aristotelem, audiat uel .S. Augustinum .xv. libro de trinitate dicentem. Fidẽ suã unusquisqꝫ uidet in corde suo. si credit vel non esse: si non credit: & infra. Si in quit est fides in corde nostro: eam esse non ambigimus, sed eam tenemus certissima scientia: hoc totum ideo est, quod actus nostri non latent nos. hoc ergo nouit anima in purgatorio, quod deũ benedicit: quod deum nõ odit, quod non blasphemat. Quare nouit se certam, de salute ac beatitudine, sicut nos ait esse certissimos, quod omnes in purgatorio saluabuntur. Anima enim existẽs in purgatorio, quia nõdum tenet ac possidet, non despoliatur spe: Et quia nõdum uidet, non despoliatur fide, certa ergo fide cognoscit blasphemias dãnatorum, certa fide nouit eos desperare: & odire deum: certa fide nouit, quod uermis eorum non extinguetur, & quod animæ in inferno non efficiuntur meliores, quorum omnium contrarium videt in se ex deliberatione, quia indies experitur pœnas mitigari: & de his non potest anima purganda dubitare: alioquin caderet a fide, & fieret ĩfidelis, sed nõ poterit cadere in ĩfidelitatẽ: alioquin a purgatorio transiret ad infernũ, & sic caderet probatio luddērana, quod nos simus certissimi oẽs animas in purgatorio saluari. ℭ Nec valeret inanis fictio, quã quispiã pro luddero facere posset: qđ animę essent ita absorptæ a pœnis vt ꝑacerbitate pœnarũ: ignorent illa iudicare & cognoscere: illud inq̃ frustra fingit contra euidentem veritatẽ, quia etsi grauissima sit purgatorii pœna: non tñ absorbet vsum rationis & cognitionis, cũ pœna inferni multo grauior & acerbior, coniuncta desperationi, blasphemiæ, & grauissimo odio, non impediat animã inferis mancipatam: sicut luculentissime ex hystoria quã Christus

Luc.xvi. apud Lucam refert de diuite, ubi diues sepultus in inferno, vidit Abraham & Lazarum nouit in sinu eius: petebat mitti lazarum ad refrigeriũ: meminit domus patris sui, meminit quinqꝫ fratrũ: meminit quomodo fratres per missum a mortuis hanc dãnationem ꝑcauerent, & ut in Homilia quadã desuper dicit Dãnati supra se electos cõsyderãt, vsqꝫ in diẽ iudicii, quare si Inimici dei, desperati uerme conscientiæ & culpa grauati ac odio grauissimo infecti: nõ absorbentur vsu rationis, propter grauitatẽ pœnarũ, frustra timeret Ludder, vbi nõ est timendum: ne purgandi qui sunt in charitate, & amici dei, in multa minori pœna absorberentˀ, ne cognoscerẽt actus suos: actus fidei, spei & patiẽtię ℭE quia negare nõ poterit, ẽt si rũpatur Ludder, quin oẽs existentes in purgatorio, sint in charitate dei, sicut in disputatione Lipsica fatebaˀ, sanctos esse in purgatorio: Immo nullũ esse in purgatorio nisi sanctũ, & qa charitas non põt esse inanis, vacua, & odiosa, quia semp operaˀ magna si magna est. Ideo iterũ

fatetur in reſpſioōne ad Syluestrū Prieratē S.P.M. Vide quomodo amēt pœ
nas,& eligunt:quas ſentiunt deum eis infligere:hæc enim eſt uoluntas dei, q̄
ſuper omnia diligunt:aut certe diligere laborant:quod ſi hoc uerum eſt: quo-
modo poſſunt eſſe dubiæ de ſua ſalute:cum certiſſima fide cognoſcant, iſtiuſ-
modi eſſe alieniſſima a damnatis,ex Apoſtolo autem didicerunt,quia chari- .i.Cor.xiii.
tas omnia ſuffert:omnia credit,omnia ſperat,omnia ſuſtinet. Vides candide
lector,gladium de vagina Goliæ eductum,quo caput eius ſit præciſum: Cæ-
cior enim cæco eſt & leberide ſtultior:qui non uidet ad prædicta eſſe conſe-
ctarium, Animas eſſe certas de earum ſalute in ſtatu purgatorii:& hoc eo cer
tius ſciūt,quo anima a corpore ſeparata,quod aggrauat animā,eſt abſolutior,
& ad intelligendum paratior ac promptior:tuti ergo bona conſcientia, nulla
ambiguitate capiuntur:Recte ergo Iohannes Gerſon,quem Ludder illuſtrem Gerſon.
vocat Theologum,in centilogio de canticis & ſolatio inquit.Exiſtētes in pur-
gatorio ex certa ſpe beatitudinis,habere ſolatium cum afflictione:quia in eis
charitas congaudet veritati correctionis:Franciſcum Maronis illi non adfero F.Maronis.
qui erudite tradit,quomodo animę in purgatorio,ob certitudinem futurę bea
titudinis, inſignem charitatem,& angelorum conſolationem,in tātis pœnis,
magnam habeant leticiam:ſicut uir fortis pro patria occūbens,delectatur actu
uirtutis ſuæ, at quia ſurdo fabulam narramus, claudamus riuos pueri: & ad
alia feſtinemus.

Animas in purgatorio eſſe certas de ſalute ſua ex ſacro
canone miſſæ deducitur, Cap.iii.

Tſi inexpugnabili ratione ſit euictum priori capite,animas ſcili
cet in pugatorio eſſe certas de ſua ſalute:inuictam tamen illam
veritatem,ad plus confundendā aduerſarii inſaniam,adhuc plu
ribus roboremus,ut ſic pulcherrima veritas fidei triumphet. Nā
in ſacro canone miſſæ,vbi pro defunctis in purgatorio ſupplica
tur:Ita dicimus.Memento domine famulorum tuorum,qui nos præceſſerūt,
cum ſigno fidei,& dormiunt in ſomno pacis.Ipſis & omnibus in Chriſto qui
eſcentibus &c.Arrige aures Luddere:& noli eſſe incredulus,ſed fidelis expen
de,quas præces deo porrexeris:cum ſacroſanctum euchariſtiæ ſacramentum Ad Ludderū.
pro redemptione animarum,quæ optimam habebant repoſitam gratiam:ob-
tuleris:quomodo teſtatus es per ſacrum canonem, eas dormire in ſomno pa-
cis,& quieſcere in Chriſto:ſi ſunt in horrore,turbatione,tremore, & quadam
quaſi deſperatione,cum nihil minus pacem habeat,quam conſcientia ſic leſa,
quia res eſt omnium inquietiſſima:cōſcientia in tali perturbatione mentis cō Leuit.xxvi.
ſtituta:cui cœlum eſt ferreum,& terra ęnea,quę etenim pax poſſet eſſe animę
q̄ quies:ſi præ cōfuſione,ut tu peſſime affirmas,neſciunt quo ſtatu ſint ſaluatę Ludderanum.
an dānatæ:Immo omni pace deſtituūtē,ſi uidentur ſibi(ut tu plus q̄ peſſime
blacteras)iā ire in dānationem:& deſcēdere in lacū:omninoq; iā eſſe in portis
inferi. Attēde o lector q̄ turbulētū & cōfuſionis plenū ſit purgatoriū luddera- Purgatotium.
num:in quo fere nihil differūt,ut ipſe inquit, a dānatis,cū cōtra ſacer canon,
eas aſſerat dormire in ſomno pacis ac qeſcere in xp̄o.¶Et hic denuo īnoteſcit
uerū ſemp uero cōſonare:falſum aūt & uero & falſo incōſtans eſt,& diſſonū
ponā rē an̄ oculos lectoris:luddero cęco nō oportet hęc pponi.oculos.n.habet

sed non uidet. Affirmat primo in resolutorio de ueritate Indulgentiarũ, Ani
mas in purgatorio non esse certas de sua beatitudine, saltem omnes, declaratu
rus illud in suis inuolutionibus, de eis inquit. Solum id reliquum scientiæ ha
bent: quod deus possit eas redimere, sed nolle illis uidetur: obserua hoc, quod
tribuit eis hanc scientiam: sed effugere non poterit, quantumcunq; uersipellis
& dolosus, quin fateatur eas scire, in inferno nullam esse redemptionem, quin
sciant, euntem cum culpa mortali, nũquam salutis gratiam assecuturum: quo
modo ergo tam nobiles animæ, mole corporis exoneratæ, non possent ex his
inferre, se non dãnandas: q̃ sciunt se posse redimi. Hæc ratio inuicta, ex uerbis
Ludderi desumpta, confringit eius caput: sicut clauus Iahel cerebrum Sisaræ.

¶ Quamuis non clam me sit, quod eodem penitus libro sibi ex omni parte cõ
tradicit: conclusione. xv. vbi de hac conturbatione animæ purgandæ loquitur
& quam sentiunt aliquæ in hac uita: & subdit. In hoc momento, mirabile di-
ctu, non potest anima credere, sese posse unquam redimi: nisi quod sentit nõ-
In Ludderum — dum completam pœnam. Vide o Cãdide Lector, quam belle Ludderus secũ
pugnet: conclusione. xix. asserit. Animas scire, quod deus possit eas redimere:
& conclusione. xv. negat animam posse credere, sese posse unquam redimi.
Non est hoc hominis insensati, & mente capti, tam insigniter delyrare: ita ap-
te sibi contradicere in uno & eodẽ libro: quod tamen summo Pontifici dedica
uit, totius ecclesiæ præsidi: & resolutiones ausus fuit prætitulare: in quo tot in-
uolutiones contradictionum & errorum contradixit. Stat ergo ueritas catholi
ca fixa & immobilis, animas in purgatorio esse in charitate, & iã iudicatas: &
ideo certæ de earum salute, expectant securæ, terminum suæ purgationis: &
hæc certitudo facit eas dormire in pace, & quiescere in Christo, non sicut Lud
der nititur eas reddere inquietissimas: qui tamen instabilis, nutat de vna sen-
tentia in aliam: sed quomodo aliter faceret minister iniquitatis, nisi quod stul
Eccle. xxvii. — tus ut luna mutatur.

¶ At cum aduersarius uideat se nudum & exarmatum illis rationibus, tamen
consuit folia ficus: & facit sibi perizomata: vt uerenda sua tegat errores palliet,
Gen. iii. — iniquitates operiat: & canonem Missæ ad eum torquet sensum: ut mortui dicã
tur requiescere in pace, quo ad corpus, dormire enim in sacris litteris in pa-
ce, significet quiescere in sepulchro. At uel parum erudito est manifestarium:
quam absurda interpretatio, quam ineptissima glossa, quam distorta a genui-
na uerborum sententia, expositio. Et cum ipse Theologos recentiores sæpe dĩ
uexet cum eorum interpretationibus & distinctionibus: immemor sui præce
pti, cum absurdissima sua expositione noua & excogitata, statim audiat. Tur-
pe est doctori &c. Nam primo omnium ex sanctis patribus didici, Dormire
in sacris litteris tria significare, scilicet. In somno esse, mori & coire. nec primo
nec tertio significato hic usurpatur, ideo restat secũdum, quo plusquam. xx. lo-
cis utitur scriptura: sed uide o lector, nam uideri uult interpres ille nouus Da-
niel, gloriosus Traso: vide bellam expositionem. Canõ dicit. In Christo quies-
centibus, nouus ille scriba & legisperitus dicit. In sepulchro quiescẽtibus. Por
ro ponderet tamen prudens, quam nihil ponderis habeat: inflata illa expositio
quid enim refert ad animam, corpus habere pacem aut minus siue terra iacte
August. — tur siue mari, ut August. de cura pro mortuis agenda docet: & ethnicus dixit.
Facilis iactura sepulchri.
Vergil. — & alius

Libera fortuna mors est, capit omnia tellus
Quae genuit: coelo tegitur, qui non habet vrnam. Lucanus.

Iam intende animo lector, quam inania attulerit Ludder. Dormire in somno pacis interpraetatur pro quiescere corpus in sepulchro. Ergo non oramus pro submersis, pro suspensis: in praelio occisis, & sub dio iacentibus, pro comestis a feris, aut combustis. Et enim corpora illorum (loquor de communiter accidentibus) non requiescunt in sepulchro: cũ uerius dixerit os aureum. Vbicũq; sepeliamur: domini est terra, & plenitudo eius. Adde & illud, quomodo corpus exanime potest ab homine sensato dici habere pacẽ & requiem: cum haec propria sunt uiuentium, non inanimatorum: nam propter extraria quaedam, Corporea ista quieta dicuntur: sic dum placidum staret mare. Irrequieta tellus. Turbulentus aer, at Ludderus, si adhuc habet scintillam rationis, quod non est totus erroribus suffocatus, non huc referet: uel talem tranquillitatem, uel turbulentiam. Vide & hoc consectarium, quisquis es, qui hęc nostra leges si isto pacto liceat torquere litterã sacri canonis: iam praesbyter orabit pro dãnatis omnibus, quorum corpora in sepulchris requiescunt. Iã intelligimus qđ Boethius ait, quanta stulticia sit: nolle antiquioribus credere, sed nouas confingere glossas, noua statuere dogmata, singularitati ac uanitati studere. Chrysost. Boethius.

Fuci Ludderani de quiete defunctorum euacuantur. Cap. iiii.

Hvic tam manifestae insaniae: tam impudenti stultitiae, operimẽta assuit, fucos adaptat, ut uel suae farinae hominibus, uictoriam suadeat: nam ad confirmandam prius datam expositionem assumit, Animas defunctorum esse irrequietas liquere ex duobus. Primo quia in canone missae statim sequatur. Ipsis domine & omnibus in Christo quiescentibus, locũ refrigerii, lucis & pacis indulge: secundo quia omnes oramus. Requiem aeternam dona eis domine. Et iterum. Dona eis pacem: sic plumbeis telis dimicat, hinc uoluit quiescentes in sepulchro, uere quiescere in Christo. Hoc est ut apocalip. xiiii. requiescant a laboribus suis, quia anima separata a corpore, iam non laborat in corpore variis huius mundi molestiis. Sed quis non intelligit: quam minime sibi constet peruersitas & error: nam vt tunc Lipsiae ei obieci, quomodo euariet: ab initio retulit illam pacem ad corpus in sepulchro. Iam in procursu disputationis refert ad animam solutam a molestiis corporeis. Destruit ergo iam priorem expositionem, & sic Ludderus destruit Ludderum: & seipsum expugnat. Deinde attendamus corruptissimam glossam: si animam dicas dormire in pace, quia soluta est a corporeis molestiis. Itaq; anima diuitis sepulti in inferno, in pace dormiuit: quia corpore exuta, & passionibus quae corpus sequuntur. Porro quomodo hoc de anima purganda, te doctore, dici potest Ludder: quę si exoneratur cruciatibus corporeis: oneratur grauissimis purgatorii incendiis, uelut diuus Augustinus ait. Hic ignis etsi aeternus nõ sit & c. Aut te iudice & doctore anima soluta corpore, grauatur horrore, tremore, conturbatione, pauore: & quasi desperatione Quis iam recte mentatus, dicat hanc a laboribus quiescere, quia a minoribus curis soluta, maioribus obruit molestiis. Si quiescit a leuicula febri, & infestatur calculo uel peste. Iam agnoscimus eum, qui profitetur insigni arrogantia Apoc. xiiii. Luc. xvi. August. In Ludderum

se doctorum, recte & candide, de scripturis sentire: quam egregie corrumpat
Apoc.xiiii. textum sacrae scripturae. Nam dum sanctus Iohãnes in apocalipsi, loquatur de sanctis martyribus, qui in domino moriunt, qui in aeterna beatitudine ab omni molestia sunt immunes & liberi, quare gloss. interlinearis exponit: A
Gloss. modo, id est a tempore Resurrectionis. Nouus autem noster Daniel torquet, ad omnem animam, corpore solutam, quod molestiis careat corporeis, ut facile intelligas hunc suum cauillum, primo sibi aduersari, dein si etiam sibi cõstans esset: inanem tamen esse & futilem ut ex praedictis liquet.

¶ Quod ergo insigni peruersitate torquet, & uim facit uerbis canonis missae, non impendio euacuamus: nam prudens facile capit quomodo animae purgãdae dormiant in somno pacis per certitudinem suae beatitudinis, tamen oramus vt det eis requiem aeternam & pacem, verae beatitudinis, quam expectãt vt sicut iam quiescunt per gratiã & charitatem a culpa in purgatorio, ita quiescant per gloriam a miseria poenae in coelo. Non enim verisimile est, quod nouus dogmatista audet dicere, poenas non facere inquietudinem: cum Iob
Iob. ix. dicat. Non cõcedit quiescere spiritum meum, & implet me amaritudinibus, qđ
Iob.xvi. utiq; de poenis & plagis intelligit, non de horrore desperationis, & cap.xvi. Si locutus fuero non quiescat dolor meus: Sunt ergo animę irrequietę in poenis quibus refrigerium lucis & pacis optamus: habent tamen pacem animae purgandae, quoniam habent charitatem, habent pacem & animae beatorum, quarum pax tanto est melior, quanto sunt foeliciores. Et hanc pacem & requiem a poenis, praecamur animabus, & pro ea preces deo fundimus. Nec hoc est violentum genus interpretandi, velut aduersarius, sine omni colore torquet & cruciat uerba canonis ad sinistram interpretationem, pro peruersitate animi
In Ludderum sui: semel tamen & olitor oportune locutus est: quod Ludderus hoc loco in disputatione lipsica, deo sic uolente, illam veritatem fassus est. Mea inquit ꝓbare non possum. Cur ergo omnium impudentissime, contendis receptas ab ecclesia doctrinas, supprimere per noua dogmata (cum omnis nouitas potissimum in fide sit suspecta) quae ingenue fateris, te probare non posse? Cur ergo uis, ut tibi credamus, contra sanctos patres, sancta concilia, totius ecclesiae
Bernhardus consuetudinem, nisi quia tibiipsi places: te honoras: & vis singularis videri: ac alios cõtemnere, sed time illud Bernhardi, quid regnat in inferno? singularitas

¶ Elidatur eodem rigore, quando probat corpus defuncti quiescere in sepulchro: quia de Christo dicamus dormiã & requiescam: & de sancto Stephano quod obdormierit in domino. Nam si de Christi quiete, ad solum corpus retulerit. Vide quid fecerit, quasi non potius ad Christum & beatissimam animã eius referendum sit, quod ex psalmo liquet, quem allegauit Ludder. Et caro mea requiescet in spe: potes ne dicere omnium obstinatissime, corpus in sepulchro exanime, sperare: num spes ad animam pertinet, quae sperat se in resurrectione vniri & coniungi carni: sic obuium est, quomodo nihil adiumẽti
Act.viii. conferat Luddero, quod citat illud Iohannis. Beati mortui qui in domino moriuntur. Stephanus obdormiuit in domino &c. Nam illae authoritates laudant eos, qui in confessione fidei, & charitate dei moriuntur: sed nihil faciunt ad Rhorobum, quod corpus dicatur dormire in somno pacis, sicut somniat ludder, quia solutũ sit a molestiis mundi: quod iustis & improbis cõmune est.

Ludder sibi diffidet: ideo doctrina sua est suspecta: & quomodo animę suffragia petant. Cap. v.

Vspectam ut diximus, reddit Ludder doctrinam suam, quod ita variat, vacillat, incõstans est, & sicut arundo solet moueri in aqua ita nutat, mutatur, uertit, & nullibi non secum pugnat: adeo vt codex iustæ magnitudinis colligi posset, ex solis contradictionibus & repugnantiis suis: nam in inuolutionibus suis de uirtute indulgentiarum, ut audiuimus: admittit aliquas animas esse certas de earum salute licet non omnes: contra tamen in eisdem, & in responsione ad Syluestrũ Prieratem. M. S. P. decernit. Omnem animam descendentem in purgatorium esse imperfectæ charitatis, quæ non expellat timorem: ideoq; purgandi habeãt timorem æternæ damnationis: nunc candide lector non pigeat te cõferre, quomodo concordent: Aliquas animas esse certas de earum salute: & tamen omnes descendere ad purgatorium cum timore damnationis æternę. Quomodo enim sunt certæ, si timet: aut quomodo timent, si sunt certæ: cum Sara filia Raguelis dicat apud Thobiam. Hoc autem pro certo habet omnis qui colit te, quod vita eius, si in probatione fuit, coronabitur: si autem in tribulatione fuerit liberabitur. Vnde mens humana non capit, cum certitudine posse stare timorem damnationis, sicut nec dubium, cũ scientia vel fide, quia certitudo viæ quam habuit sanctus Paulus, nullum huiusmodi timorem admittat: ipso ad Romanos dicente. Certus sum enim quia neq; mors, neq; vita, neq; angeli, neque principatus, neq; virtutes, neq; instantia, neq; futura, neq; fortitudo, neque altitudo, neq; profundum, neq; creatura alia, poterit nos separare a charitate dei, quæ est in christo Iesu domino nostro. Quare Ludder ut testis sibi cõtrarius, merito reddit se suspectum: ut ei fides adhiberi non debeat, testis enim sibi contrarius, vt vulgo dicitur, nihil probat.

In Ludderum

Thob. iii.

Roma. viii.

¶ Et vt huius quoq; materiæ finem faciamus. Suffragatur conclusioni nostræ aduersus Ludderanam sententiam diuus Gregorius in dialogis: quomodo animæ purgandæ petãt adiuuari suffragiis uiuentium: modo si petunt se liberari, sciunt se liberandos. Scio quid stomachabitur hic Ludder: & ut prçceps est ad iniurias & contumelias, dicet argumentum hoc est Syluestrium: & ibi quæras solutionem, reperi quid dicas: verba tua Ludder ad Syluestrum sunt ista. Fuisti ne tuipse aliquando in periculo: vel mortis uel alterius necessitatis, in quo nesciebas, an tibi esset pereundum vel emegẽdum: si fuisti recordare quęso, quam anxie quæsieris auxilium & consilium: eo maxime, quo ignarus fuisti auxilii & consilii, & ut ille ait, vna salus tibi fuit, nullam sperare salutem. Si non fuisti, obsecro velis credere his qui fuerũt, ubi est ergo argumentum tuũ petunt suffragia: ergo sciunt se saluandas, quid si contrarium verius sit, petunt suffragium, ergo ignorant se saluandas: Sic fieri potest, ut a faciæ iræ æternæ horrentes, timeant perire & in lacum ire sempiternum: & ne intrent orare: & suffragium quærere. Hæc Ludder.

Gregor.

Euasio ludderi

¶ Sed serue nequam de ore tuo te iudico. Scimus & hoc nouimus antequam Theognis nasceretur, non in uniuersum tenere illationem assumptam, quia omnes experimur, quod petimus pro nobis suffragia fieri apud deum & homines, & tamen plærumq; sumus incerti de eo obtinendo: quod supplicamus Itaq; non tenet illatio illa de existente in necessitate huius sæculi, quod Ludderi exemplum commonstrat: tamen ualidam esse de purgãdis, ex hoc agnosco quod non ita desipiunt defunctorum animæ credentes: quin adhuc nouerint alterum eorum esse: aut quod in charitate & gratia discesserint aut sine ea: si

Euacuatur euasio.

fine ea, nouerunt se ineuitabiliter damnatos: & inde non posse liberari: quia in inferno nulla est redemptio. Si cum charitate decesserint, certa fide nouerunt se saluandas, hinc recte colligitur, petunt suffragia: ergo nouerunt se saluari: quoniam si timerent æternam damnationem: scirent orationes & suffragia non sibi prodesse: duo ergo hic errata committit Ludder. Primum, quod necessitatem huius temporis & angustias, assimilat necessitatibus futuri sæculi, cũ alibi uel certus sit se posse adiuuari, vel desperatus de salute, orationes nõ curet. Alterum quod inquit eas timere damnari: & in lacum ire sempiternum & sic petere suffragia: quomodo hoc dicere potes aut cogitare? cum sciant suffragia non prodesse, descendentibus in lacum: ideo si in numero descendentium sint: repulsam patientur viuorum orationes: quare si suffragia postulant, sciunt illa prodesse & suffragari.

¶ Vnde non legimus alicubi quod mortuorum animæ petierint suffragia a viuentibus, quatenus ab æterna damnatione liberarentur, aut ne descenderẽt in damnationem & in lacum sempiternum: vt Ludder magno delyrio autumat: sed liberari a pœnis petierunt, ut sic per pœnam purgati & satisfactione mundati ad cælestia euolarent regna: liquet hoc ex facto Centumcelleñ præsbiteri, quod. b. Gregorius in Dialogis renarrat. Reperit enim in balneis virũ incognitum ad ministerium suum præparatum, cui eum donaria offerre vellet duas oblationum coronas: illa recusans inquit. Ego pro culpis meis hic deputatus sum post mortem, si autem mihi prestare uis; omnipotenti deo offer hunc panem. Et tunc exauditum te esse agnosce: cum huc ad lauandum veneris, & me minime repereris: hic spiritus non ponebat in dubium se damnari: sed quia pro culpis suis deputatus erat ad hunc purgationis locum a quo liberandus erat per sacrificium, vt certissime ostenderet se nõ timere dãnationem & lacũ: terminum ei & signum liberationis suæ præsbitero præfixit.

Grego.

¶ Simile est quod de sancto Paschasio diacono Romano refert eodem libro quem post mortem. S. Germanus Capuanorum Episcopus, in thermis astantem & obsequentem mirabatur: & eo viso vehementer exterritus: quid illic tãtus uir faceret requisiuit, cui respondit. Pro nulla alia causa in hoc pœnali loco deputatus sum: nisi quia in parte Laurentii contra Simachum sensi: sed quæso te, pro me dominum deprecare: atq; in hoc agnosces te exauditum: si huc reuersus, me non inueneris. Liquet & hic sanctum Paschasium non dubitasse de sua salute: neq; timuisse damnationem: sed deprecationem Germani expetiisse, qua liberaretur: & huius liberationis ei signum dedit; quod quomodo dare potuisset, si non fuisset certus de expectatione æternæ salutis: cum in purgatorio Ludderano, timeant ire in damnationem & lacum: quare in tali horrore & timore existens, non potuisset signum præstare, noueris te exauditum, si reuersus me non inueneris: sed timuisse ne deus iratus ab illo loco ad deteriorem lacum duceret: at quia illi impauidi, signum eorum liberationis dederunt: ideo consectarium est eos fuisse certos de sua salute. Vide o candide lector Ludderum tam non diluisse Syluestrinum argumentum: quam & nouos adiecisse prioribus errores.

Ex iudicio particulari in morte vniuscuiusq; lato probari animas purgandas esse certas. Cap. vi.

Obur addamus superioribus, quod insuperabilis maneat veritas catholica: Communiter receptum est exeuntem de corpore iudicari a Christo iudicio particulari, & ita quattuor dominicis diebus, agitur quadruplex aduentus domini, in carnem per assumptionem, in animam per gratiam, in morte hominis p iudicium particulare, in fine mundi: uniuersali & communi iudicio: Iudicio ergo particulari in morte anima fit certa de statu suo, an sit saluanda, uel damnanda: quare sequēs est falsum esse Ludderanū dictū animas purgādas eē incertas.

¶ Sed fuga salutem querit Ludder vt timidi & trepidantes pugnatores: quia fieri potest, inquit: vt homo mortuus iudicetur, immo accusetur, sed tamen sententia differatur, nec ei reueletur: Sed & insignes quidā autores, scientia plusq̄ fama, audent dicere, quasdam animas pro suæ tepiditate vitæ, per mortem rapi: & a deo sic proiici: vt vsq; in finem mundi nesciant, an sint damnatæ vel saluandæ. Sed patere legem quam ipsæ tuleris: improbas scholasticos doctores (ita recētiores appellas vt libidini iniuriandi satisfacias) quia sine scripturis loquantur: proba & tu quæ dicis: minus audiam somniatores tuos, quos nec nominare audes quā tu celebres in ecclesia doctores Thomam, Bonauenturam Antoninum, Alexandrum de Ales, Richardum, Gersonem & similes vitę integritate ac sanctimonia, eruditione ac doctrina, per omnē ecclesiam famigeratissimos, suspecti sunt præceptores tui, quod nouitates in fide suscitare volunt, suspectiores, quod eos nominare non audes. Quæ enim monstra nobis referes, quā VVicklephum: Hussum, Arnoldum, VVesalieň. Rockezanam, Iacobellum, Taulerum, Fabrum Sangchaseň. Addes aliquos schysmaticos, locupletandæ rei gratia, Græcos, Armenos, Ruthenos, Vualdenses, Pighardos, Mostouos. Horum autoritate tutus, omnia tua probabis: sed vbi iam tuus Paulus, vbi Euangelium, vbi prophetæ, vbi Apostoli, vbi concilia, vbi ecclesia: quam nudus & inermis descendis ad prœlium. Vis ne tibi credi soli: qui toti ecclesiæ nō uis aurem præbere, nisi schysmaticæ, vt sic ex tripode in te adagium iaciatur. Similes habent labra lactucas. Præceptores Ludderani.

¶ Sed vide doctores meos, munitos & instructissimos incedere contra vitiligatores tuos. Innocentium nō euoco: a cuius sententia tu modo prouocasti: quamuis doctor sit valens & eruditus: Legisti ne apud Iohannem. Neq; enim pater iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit filio, vt omnes honorificēt filium, sicut honorificant patrem. Arbitraris spiritum sanctum otiose addidisse Omne, omne inquit iudicium. Existimas æternā sapientiā patris, sine pondere hoc adiecisse: nisi quia non vnum tantum iudicium dedit filio, quod generale est uiuorum & mortuorum, sed omne iudicium dedit filio, hic ergo præter iudicium generale, aliud includit particulare. Nō apparet tibi factum a domino iudicium particulare, quando apud Mathęum, iussit carentem veste nuptiali, mitti in tenebras exteriores! Non apparet tibi apostolum Paulum ostendisse, statim post mortē sequi iudicium Christi, cum ad Hæbreos inquit. Statutum est hominibus semel mori, post hoc autem iudicium. Nosti ne vetus illud. qualem te inuenit dominus cum uocat: talem pariter & iudicat: ut apud Cyprianum sanctum martyrem & episcopum legis. Non te vocat dominus per mortem ex hoc sæculo: quare & pariter non iudicaret te exeuntem ex hac vita: vt late Innocentius prosequitur libro de vtilitate conditionis humanæ: sat sit fundamenta digito monstrasse: ne existimes sanctos doctores nostros,

Innocent. Iohan. v.

Math. xxii.

Ad heb. viii.

Cyprianus.

Innoc.

quos ita contemnis,ſine ſcripturis,ſine rationibus,ſine iudicio loqui:Preſtola-
re iam ludder,eis nõ deeſt ratio,quæ frangat ſtoliditatem cerebri tui: Certum
eſt , vt ſuperius contra errorem Græcorum meminimus , animas quæ nichil
cremabilis habẽt,iam eſſe beatas:& vt S.Iohannes in reuelationibus ait,datæ
Apoc.vi. ſunt illis ſingulæ ſtolæ:ſed quomodo dominus iuſtus & ſapientiſſimus iudex
mitteret aliquem in poſſeſſionem vitæ ęternæ, ſine decreto , ſine iudicio:ideo
conſectarium eſt,ratione id ſuadente,nullum cœleſti aſcribi curiæ, niſi iudi-
catum:quod ſi de vno concedis , quomodo ſine autore , ſine ſcriptura,immo
contra ſcripturam de aliis negabis . ¶Hec omnia intelligo ſecundum legem
communem , cui deus virtutem ſuam & potentiam non alligauit : ſcio quod
poteſt pro arbitrio voluntatis ſuæ,cui nemo poteſt reſiſtere, differre vel ſuſpē
dere iudicium:tamen hoc regulariter non facit,niſi magna vtilitate ſanctæ ec-
cleſiæ ſuæ ſub exiſtente : Ita enim diſtulit iudicii ſententiam in illis tribus,de
Cyrillus quibus B.Cyrillus,de tranſitu b.Hieronymi ſcribit:ſed hoc fuit factum ad na
ſcentis hæreſis extirpationem,quæ purgatorium negabat.Magiſter parthiſieñ
Carthuſ.origo triduano ſpacio per interualla accuſatus fuit,iudicatus,& condemnatus:at hec
omnia breui tempore ſunt facta ex priuilegio,non trahenda in conſequentiã:
Ex hac tamen Parthiſieñ facto,ſacer ille & illibatus (qui ſolus a primeua in-
ſtitutione adhuc nunquam cęcidit,in Germania ſaltem & Gallia) Chartuſien
ſium ordo initium ſumpſit:Habemus ergo iudicium particulare in morte cu-
iuſq; ſatis eſſe firmatum:ex quo infallibiliter infertur animas eſſe certas de ea-
rum ſalute in purgatorio.¶Et nichil nobis obeſt,quod ita baſilice negat : ſed
differri illud & ſuſpendi opponit:ſed qua hoc dicis autoritate , rogo ? Memi-
In Ludderum niſti,quod concluſione hanc præcedente.xviii. Gloriaris & Thraſonice qui-
dem,hoc robuſtiſſimum eſſe fundamentum tuum contra oppoſitam ſenten-
tiam,quia ſine autoritate doceatur:Cum in præſentia ſcriptura nobis non de-
Iob. iiii. ſit:vbi eſt robur tuum? vbi autoritatem inducis? vbi eſt mors victoria tua? vbi
eſt fortitudo tua? Iniquus es expoſtulator , qui exigis , quod ipſe non præſtas:
Sancti Hiero.& Aug.noluerunt in ſacra doctrina aliquid affirmare,quod nõ
Hiero. ex ſacris litteris,aut antiqua ſanctorum patrum traditione eſſet cõprobatum:
Auguſt. alioqui ea facilitate contempſerunt,qua alii aſſeruerunt : Itaq; ridendus es ab
omnibus ludder,quod & tu omnibus feciſti: Timendum eſt,quod authorum
tuorum nomina ſupprimis:ne tales ſint, qui non habeant bonum odorem in
Huſſ. eccleſia dei,velut ab initio memini:ſic Iohan.Huſſ.Vvicklephicos adeptus li-
bros,hauſto veneno,nobile illud Bohemiæ regnum, Germanis effugatis,pe-
ſtilentiſſima doctrina infecit:hic eſt fructus,ſi quis exotica & peregrina ſecta-
tur ſcripta,contra communiter receptam ſententiam:quare apoſtolus Paulus
Heb.xiii. prohibuit,ne variis & peregrinis ſeduceremur diſciplinis.¶Et vt manifeſtiſſi
me ludderum mendacii arguam : cum recentioribus eccleſiæ doctoribus im-
ponit,quod ſine autoritate loquantur: Conferamus obiter adhuc locũ Vnum
Mich.vii. ex Michea.Ego autem ad Dominum aſpiciam: expectabo deum ſaluatorem
meum:audiet me deus meus:ne leteris inimica mea ſuper me,quia cecidi:cõ-
ſurgam:cum ſedero in tenebris,dominus lux mea eſt:iram domini portabo,
quoniam peccaui ei:donec iudicet cauſam meam : & faciat iudicium meum:
educat me in lucem . Quid poteſt hic aduerſarius vel muſſitare contra hunc
apertiſſimum textum:quem vnum luddero,& omnibus ludderanis obiicio:&
ut etiam audax ſim,reſpondeat ſi poteſt:& diluat: cum ſederis anima fidelis in

tenebris purgatoriis,glossa exponit in captiuitate: dominus est lux mea, lux consolationis:ideo ad dominum meum aspexi,quia expecto vt saluet me,termino purgationis finito:ideo inimica mea,diabolica ciuitas,non letetur super me:quia cecidi gloss.pro peccatis punior:cõsurgam,liber euadam ex hac poena:quia lucem habeo dominum,etiam in tenebris purgatorii. Iram domini portabo patienter:sine murmure & desperatione,quia peccaui ei, scio me meruisse,quod patior ait glossa.Et tam diu portabo donec iudicet causam meam scilicet in iudicio:& faciat iudiciũ meum:educat me in lucem.ideo faciat iudicium absolutionis:sicut in morte iudicauit me ad poenam purgationis. gloss. interlin.quia noui quod educet me in lucem.& videbo iustitiam eius.Quis iã audit dicere animas esse incertas, quæ ad dominum aspiciunt, expectant eius saluationem,sperant se audiri a deo,& sperant se surrecturas:deum habent lucem,iram domini portare volunt,donec absoluantur:& quod sciunt post illã absolutionẽ educendæ sunt vt videant lucem: & de illo nõ dubitant:sed sciũt pondera gloss.noui:quod educet me in lucem, quod animabus afflictis faciat deus omnipotens misericordiarum dominus. Gloss. Glos

Principale intentum concluditur,& animas nõ minui beatitudine, si viuentium suffragiis fuerint liberatæ ostenditur. Cap. vii.

T ne hiscere possit aduersarius,& hunc ei morsellum, velut cani animas electas in purgatorio allatranti,obiiciamus.Non negabit vt opinor,hanc esse & animarum in purgatorio ad viuos clamorem.Miseremini mei, miseremini mei,saltem vos amici mei:quia manus domini tetigit me. Sic enim sancta mater ecclesia, & omnis ecclesiasticus ordo, in officio pro animabus defunctis:vtitur hoc loco verborum Iob,ad exhortationem fidelium quo paratiores reddantur & excitentur ad subueniendum piis animabus in purgatorio afflictis. Expostulant igitur suffragia(quod superius quoq; capite.v.tetigimus)expetunt vt eis misericordiam & pietatem impartiemur:non quia manus sathanæ eas tetigerit, quod damnatorum est: sed quia manus domini tetigit eas. Damnati autem sicut nullam sperant misericordiam,ita nullam petunt gratiam: sed prorumpunt in continuam blasphemiam creatoris. In purgatorio autem existentes: certi de sua salute, implorant gratiam & misericordiam: quam non implorarent, si scirent se in mortali peccato decessisse,etiã si Noe:Daniel & Iob, pro ipsis intercederent:quia hi soli in iustitia sua liberarent animas suas: terra autem terreni homines & damnati desolaretur. Iob.xix.

¶Offert se hic aliud impiissimum dogma ludderanũ in præsentia confutandũ quia pdictis resistit,nam in responsione sua ad primas annotationes meas scriptum reliquit.Animas ex purgatorio liberatas suffragiis viuentiũ minus beari quã si per se satisfecissent.Vah impietas prodigiosa,& antiqui serpẽtis astutissimus dolus,qui odio inueterato in bonos nititur per hũc Bardocucullũ remorari transitum animarum sanctarum ad æternam fœlicitatem. Quis enim fidelium nescit, aut nescire potest, vnũ beatitudinis gradum, minutam æternæ fœlicitatis portionem, eligibiliorem fore omnibus gaudiis mundi: & pro Error ludderi. Diaboli dolus

D

tantillo tempore electorum animæ (quis credat) vellent perdere tantæ gloriæ augmentum: quis non multo magis existimabit: ita prætiosissimam rem fore beatitudinem: vt sanctus Thomas mallet vsq; in diem iudicii pœnam purgatorii sufferre: quam vno gradu beatitudinis (qua in deo letatur) æternaliter carere. Vnde ludderana sententia suffragia ammodo non essent suffragia, sed fœlicitatis impedimenta, æternam hæreditatem minuentia, ac gloriæ & stolæ animarum detrahentia: Hæc mysteria ex noua Paulini Theologi hauriamus doctrina: & præstat habere talē præceptorem: ubi dediscenda & execranda addiscas. ¶ Sed age obsecro ludder: siste pedem: redde rationem dictorū tuorum, quæ tanto iubilo & triumpho nobis inculcas. Si animæ purgandæ minus beantur suffragiis viuentium adiutæ, cur ergo insensatæ animæ, magno eorum incommodo, suffragia & orationes a viuentibus, tanto animi desyderio expetunt: vt vocem etiam ingeminent. Miseremini mei miseremini mei, saltem vos amici mei. Non satis est: quod tantis eas obruis miseriis, nisi eas ēt imprudentes feceris & stultas, quæ aurum Tholosanum, & equum Seianum optent. Dic quæso cur Paschasius vir doctus, sanctus & prudens tantillum laborem balnei nō sustinuit: quo auctiorem perpetuo reciperet fœlicitatis gloriam? Cur sanctus Augustinus scientissimus ecclesiæ doctor librum scripsit de cura pro mortuis agenda: & ad idem toties hortatur beatus Gregorius, cū aliis sanctis: si detrimētosa est & noxia, tam sollicita viuentium pro defunctis cura? Cur sancta monica, diuinis afflatibus sæpius in ecstasim rapta tam anxie suffragium altaris post mortem, a filio petiit? Cur filius & eius pater spiritualis sanctus Ambrosius tam diligenti studio, ac vigilanti cura id perfecerunt: si ad gloriæ imminutionem suffragia proficiunt? Verba monicæ referre placet: ait enim Augustinus libro. ix. confessionum. Dum iam quinq; dies occubuisset in lecto febribus, filiis suis dixit. Ponite hoc corpus vbicunq;, nihil vos eius cura conturbet, tantum illud vos rogo, vt ad domini altare memineritis mei, vbi fueritis, quod Augustinus fieri curauit: & vt fiat: alios rogat. Quod ad eius prætii nostri sacramētum, ancilla dei animam suam vinculo fidei ligauit? Cur tota sancta ecclesia obseruat defunctorum obsequia, in omnibus missæ sacrificiis pro eis orare iubet. Animarum commemorationem vno peculiari die p totam peregit ecclesiam, sicut Iohan. xviii. instituit & tota ecclesia acceptauit? Cur depositionis dies Primus, Septimus, tricesimus, & apud quosdam etiam quadragesimus (vt beatus Ambrosius de transitu Theosodii testatur) mortuorum in ecclesia peragitur: si huiusmodi suffragia eis beatitudinis graduū minuunt. Et hanc ecclesiæ cōsuetudinem. S. Augu. pro fundamento accipit: qui tū vicinus fuit ecclesiæ martyrū, ait. n. in fine de cura pro mortuis agenda. Sed etsi nusquam in scripturis veteribus legitur: non parua hae consuetudine claret autoritas: ubi in precibus sacerdotis, quæ domino deo ad eius altare fundūtur: locum suum habet etiam commendatio mortuorum. Ecce quomodo sacer antistes fundat se supra consuetudinem ecclesiæ. vnde facile est conicere, non primū a Cabilionensi inceptum esse concilio: quamuis ibi statutum sit; ut semper in officio missæ, defunctorum fiat memoria, sed hunc pro defunctis orandi morem: & officiorum celebritatem, a sanctis patribus traditum: atq; ita a sanctissimis fidei nostræ colūnis: diuis apostolis, ut clare Iohan. Damascenus in quodam sermone testatur. Omitto hic Dyonisium, Areopagitam, Augustinum in Enchiridio, Gregorium, Maximum, in elegantissimo

In Ludderum

Pro suffragiis defunctorum.

August.

Iohan. pp.
Ambros.

August.

Cabilionēsi cōcilium.

Damasc.
Dyonis.
Maximus.

sermone: qui cũ aliis sanctis locuplete testantur, suffragia viuentium prodesse animabus purgandis: quod non fieret, si a stellæ claritate & luce beatitudinis aliquid subtraheretur, velut ludderanum docet, cõmentum. Nos autem catholicæ ecclesiæ obsequentes filii credamus & assentiamur: quia sancta & salubris est cogitatio pro defunctis orare, vt a peccatis soluantur.

Ludderum sibi contradicere, & iuste sententiam eius esse damnatam. Cap. viii.

VNum tamen hic consydera, iustissimum dei iudicium, qui dedit innixum propriæ prudentiæ, vt se posset aliquando agnoscere: cum tam infantiliter desiperet. Solito enim more, & hic sibi incipit contradicere & repugnare: vt nec Ludder cum veritate, nec cum luddero concordet: quod ita colligas. In ea responsione, quam dedit ad annotationes meas primas de anno gratiæ. M. D. XVIII. in Martio, extenuare nititur viuentium suffragia p mortuis, atq; in hunc ipsum descẽdit errorem: quem in præsentia discutimus: Assumens & hoc, quod aliqui in purgatorio nolunt suffragiis viuentium liberari: ideo non constare nobis, quãdo rem eis fecerimus gratam: aut minus: dũ impense in illo uolumus esse benefici. hunc libellum ludderus non edidit: sed syngrapha eius est in schediario nostro. Huius impietatis oblitus Ludder in disputatione lipsica Anno. M. D. XIX. die. x. Iulii per schedam respõdit de animabus in purgatario in hæc verba. Mea conclusio id tantum voluit, esse nec scripturis, nec rationibus probatũ, animas certas esse, saltẽ omnes: de salute sua, & gratiã in eis non augeri, sufficit quod sciamus eas pati: & nos debere eis succurrere, cætera deo relinquenda soli soli. hæc Ludder. & antea die. viii. Iulii dixerat, notariis excipientibus. Ego. n. de purgatorio nihil noui, nisi animas ibi pati: iuuandas operibus & orationibus nostris. Conferantur modo illa cũ superioribus: & manifestarium erit, quã pugnantia & toto cœlo dissidẽtia, proposuerit: nouit animas iuuandas operibus nostris: & tamen sic adiutæ minuuntur in gloria: Succurrere debemus animabus: & tñ aliquæ nolunt, vt eis suffragemur: Gratiam eis impendere debemus: & tamen nescimus, an rem gratam eis fecerimus, suffragiis nostris: prius mare rubrum in Nilum ducturi sumus, quam ista concordemus. ¶ Sed veritas mentiri non potest. Omne regnum in se diuisum desolabitur: & omnis ciuitas vel domus diuisa contra se non stabit. Ideo hæresis Ludderana nullibi sibi constans: sed tam sibi, quam veritati contraria, desolabitur. Recte ergo, & iustissime pro pastorali officio. S. D. N. Leo. x. ad quem iudicium fidei, velut Christi vicarium supremum in terris pertinet: hunc Ludderi articulum damnauit. Animæ in purgatorio nõ sunt securæ de earum salute, saltẽ omnes. Et istum. Animæ ex purgatorio liberatæ suffragiis viuentiũ, minus beanẽ, quã si per se satisfecissent. Et Athene christiani Imperii, almũ Parrhisinũ studiũ, propositionem ludderi referens. Nõ videẽ probatũ esse, qđ ipsæ animę in purgatorio sint de sua beatitudine certę & securæ, saltẽ oẽs, tale addidit iudiciũ. Hęc ꝓpositio est falsa, & ꝑsumptuose asserta, & in hoc quod ꝑtendit animas purgatorii, nõ esse certas de sua beatitudine, est traditioni eccl'ię, & sanctorũ doctrinæ cõtraria. Habes ludder iudicium p nos electorum iudicium de conclusione tua, illorum. n. iudicio sponte te subiecisti

Contrarietates Ludderi.

Math. xii.

Leo Papa.

Parrhis.

Veritati ergo assentiamur, quæ sub iusto iudice vincit. Et animas in purgatorio certas credamus de sua salute: nec cælestem gloriam eis imminui: si viuentium suffragiis liberentur, quoniam vt sapiens ait. Spes illorum immortalitate plena est: vbi non meminit beatorũ, qui spem non habent sed fruuntur sperãdis: & quod ex parte est euacuabitur: neq; iustorum meminit huius vitæ, qm̃ de mortuis eo loco ait. Visi sunt oculis insipientiũ mori: itaq; conuenit in eos, qui in purgatorio morantur: quorum spes immortalitate plena est: non quod spes eorum semper duret, sed quia certissima spe expectãt terminum suç purgationis, recepturi indubie vitam æternam. Deus veniæ largitor & miserator animabus omnibus in purgatorio detentis, sit propicius, & requiem donet eis sempiternam Amen.

Sapi.viii.

Finit liber secundus de purgatorio.

DE PVRGATORIO IOHANNIS ECkII CONTRA LVDDERVM LIBER.III.

Præparantur tractanda: & timorem mortis non arguere imperfectam charitatẽ, quæ pœnã purgatorii gignat. Cap. i.

VM Ludderus frontem ita perfricuit: ut nihili penderet, quicquid esset fidei, quod religiõis, quod honestatis: semper a minori errore, in maiorẽ lapsus est insaniam. Non.n.cõtentus, quod animas a deo electas, & charitate plenas in purgatorio, expoliaret certitudine salutis earũ, & certæ expectationis æternæ vitæ: quod suffragia (q̃ tam anxie petunt) eis noxia faceret & dãnosa. Multo peiora de his meditatus, adeo insolentẽ & aĩabus iniuriosam edidit doctrinã, tantã in eas exercens tyrannidẽ vt tollerabilior forte sit infernus, quã purgatorium Ludderanũ: tot cõminiscitur cruciatus, horrores, pauores, cõfusiones, desperationes, anxietattes & angustias spiritus: qđ ipsa lectione, spiritus angitur & torquetur, multo plus quã Ixiõis rota, au Ticii viscera, seu Tãtali stagna, aut q̃ alia genera pœnarũ, a poetis memorata, in styge, phlegetõte, Cocyto, lethe, p plutonẽ, cerberũ: thisiphone, alecto At melius agit misericorsdeus, cũ electis aĩabus suis, quã quod tãtis excruciet desperationibus, q̃ dormiũt in somno pacis, & in xp̃o requiescunt: ideo iuxta sanctę eccl'ię traditionẽ, explosis erroribus veritatẽ catholicam explicemus. & q̃uis error iste, satis agnoscatur esse reiectus superiori libro: si.n. animę sunt certæ & securæ de sua beatitudine: non sunt in tali timore, tremore, & horrore quasi desperationis, quod timeant se damnari: tamen quia noua adfert erronei dogmatis fundamenta: ideo illa quoq; cõfutare operepreciũ est: q̃uis adeo confuse & intricate scribat de hoc cõfuso gñe pœnæ ludder: vt facile quis nõ possit se euoluere: nisi ludderũ sinat suis cõtrarietatibus inuolutũ. ¶ Principio sũmarie renarremus ludderi errata, dein iugulemus illa. morituru inquit habere impfectã charitatẽ: cũ reliquiis vetustatis Adę: & q̃a impfecte diligit deum

In Ludderum

Ludderi snia.

diligit vitam suam, & timet mortem & pœnam. Decedens autem, sicut hic ti
muit mortem: ita alibi timet pœnas propter imperfectam charitatem: & cōcu
titur maximo horrore: quia timet se damnari. Immo iam videtur sibi inire dā-
nationem, quod proximus est desperationi: & quādiu horret illas pœnas: sem
per peccat: quando autem deus incipit ei augere gratiam, tunc continue decre
scit horror, & gratia contra augetur, vsquequo perficiatur: & sic omni timore
expulso, gratia perfecta, libere euolat ad cœlestium sedes: hæc summatim suf
ficiat delibasse: quia plura in prosecutione se offerent impugnanda.

¶ Perspicuum est iam aduersarium, totius erroris sui fundum iacere in imper
fectione charitatis: ait enim conclusione. xiiii. suarum inuolutionum. Imperfe
cta sanitas seu charitas, necessario secum fert magnum timorem: tantoq; ma-
iorem, quanto minor ipsa fuerit: ideo totis viribus laborandum est, vt hoc rui
nosum fundamentum cōuellatur: sic enim futurum est, vt totum sceleratū cor
ruat ædificium. Hoc ergo primum velut hæreticum destruamus, quod imper
fectam charitatem ex eo metitur (quæ timorem & horrorem purgatorii secū
afferat) quando timet mortem, timet pœnam: & inuite moritur: sicut clare ex-
primit in inuolutionibus suis conclus. xiiii. & xvii. talem enim reputat immū- Improbatur.
dum nimio vitæ affectu, quærentem quæ sua sunt. ¶ Ista autem arguere im
perfectam charitatem, est falsum & hęreticum: quod ostendo in eo, qui est ple
nus gratiæ & veritatis, domino saluatore nostro iesu Christo: cui non est da-
tus spiritus ad mensuram: & de cuius plenitudine accepimus omnes. Istū scio
quamuis perfricatissimæ frontis & arrogantis sit, non negabit mihi fuisse per-
fectæ & consumatissimæ charitatis: is tamen habet quoddam nolle patiēdi &
moriendi: quare inuite mori, aut habere quoddam nolle patiendi, non arguit
imperfectionem charitatis. Facile est asserta probare, tribus Euangelistis testi
monium ferentibus, vt sic in ore duorum vel trium omne stet testimonium.
Matheus ait. Tunc ait illis (Ihesus) Tristis est anima mea vsq; ad mortē. Susti Math. xxvi.
nete hic, & vigilate mecū: & progressus pusillum procidit in faciem suā orans
& dicens. Pater mi. Si possibile est transeat a me calix iste. Verūtamen non si-
cut ego volo: sed sicut tu vis. Marcus ait. Et assumpsit secum Petrum & Iaco- Marc. xiiii.
bum, & Iohannem: & cepit pauere & tedere: & ait Tristis est anima mea
vsq; ad mortem, sustinete hic & vigilate. Et cum processisset paululum proci-
dit super terram: & orabat vt si fieri posset transiret ab eo hora: & dixit. Ab-
ba pater omnia tibi possibilia sunt: trāfer calicem hunc a me: sed nō quod ego
volo, sed quod tu. Lucas ita renarrat. Et ipse auulsus est ab eis quantū iactus est Lucas. xxii.
lapidis, & positis genibus orabat dicens. Pater, si vis, transfer calicē istum a me
verūtamen non mea volūtas / sed tua fiat. Apparuit autem ei angelus de cœlo
confortans eum: & factus in agonia, prolixius orabat. Et factus est sudor eius
sicut guttæ sanguinis decurrentis in terrā. Hos sacratissimos scribas: prolixius
recensuimus: vt confusibilior appareat aduersarii impietas. Hic salutis totius Pōderantur tex-
author & largitor, ad mortem tristatur: terretur, & quasi horrescit: patrem, cui
omnia sunt possibilia, orat vt transferat calicem: vide quam perfecta charitas
etiam timeat pœnas & mortem: & hanc quidem suam voluntatem esse inge
nue fatetur: cum inquit, ꝙ ego volo. Mea voluntas &c. Tamen illud quod
perfectæ charitatis est non omisit: scilicet conformari diuinæ voluntati. Ideo
ait: Verumtamen non mea voluntas, sed tua fiat. Nō quod ego volo, sed quod
tu. Meditetur quilibet christianus, sicut. b. Bernhar. facit, quō dulcissimum cor
domini nostri Iesu Christi duobus malleis amoris & timoris, fuerit opera- Bernhar.

tum: quod sanguineus sudor, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram, fuit expressus: Habemus iam perfectissimam charitatem, pœnas tamen mortis timentem, licet non succumbentem: Cadit ergo prorsus, inanis aduersarii cauillus: vbi ex proprio sensu, in quo abundat, interpretatur imperfectam charitatem, & morbum animæ, ex eo quod timet mortem & pœnas. ¶ Pulchre nobis suffragatur b. Augustinus in Enchiridio dicens. Sic igitur Christus hominem gerens, ostendit priuatam quādam hominis voluntatem: in qua & suam & nostram figurauit, qui caput nostrū est cum dicit Transeat a me. Hæc enim erat humana voluntas, proprium aliquid, & tanquam priuatum volens: sed quia rectum vult esse hominem, & ad deum dirigi subdit. Verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu: ac si diceret. Videte in me, quia potestis aliquid proprium velle, & si deus aliud velit, conceditur hoc humanæ fragilitati: hæc vox capitis, salus est totius corporis. Simile dicit idem S. Augustinus libro de orando Deum ad probam. Vnde si aliquid, contra quod oramus acciderit, patienter ferēdo & in omnibus gratias agendo, hoc potius oportuisse quod dei, non quod nostra voluntas habuit, minime dubitare debemus: Nam & exemplum huiusmodi prebuit nobis ille mediator, cum dixisset. Pater si fieri potest, transeat a me calix iste: humanam in se voluntatem, ex hominis susceptione transformans: continuo subiecit, nō quod ego volo, sed quod tu vis pater. Hec diui patris testimonia propterea adduximus: vt intelligat candidus lector, id quod Gregorius docuit. Omnis Christi actio est nostra instructio, vt etiā hoc loco membra saluatoris, citra peccatum, voluntatem habere possint, qua mortem paueant, priuatim quasi aliquid diligant: modo vltimate voluntatem suam deo subiiciant: neque exterreantur Magnificis Iudderi verbis, quod charitas inde minui debeat vel imperfecta esse.

August.

August.

Gregor.

Iustum virum posse timere mortem: improbum autem plus diligere vitam quam deum. Cap. ii.

Vfficienter ostensum puto, Lapsum Iudderum in vestibulo; quo eum negat habere perfectam sanitatem aut charitatem: qui timeat mortem vel inuite moriatur: Contra nos asserimus hoc nichil officere charitati: modo quis, non præponat voluntatem suam, voluntati diuinæ, sed subdat: quam sententiam pro fidelium solatio, adhuc pluribus muniamus testimoniis: Nam sic de martyribus testatur Beda in hystoria contextus. Euangelici, de oratione & sudore domini. Hæc voluntas inquit, non moriendi, gloriosos facit martyres: nō enim vult sensus carnis, nisi quod delectat: si autem delectaret eos mori, non inde viderentur mereri: sed quia hanc non moriendi voluntatem subiiciunt deo: ideo merentur. habemus ergo meritum Martyrum augeri, quod vincentes voluntatem propriam non moriendi, gloriosa confessione pro Christi nomine occumbunt. ¶ Ex quo liquidum est, proprium esse hominis etiā fidelis & iusti: primum quidem nolle pati aliquid doloris perducentis ad mortē, quia homo carnalis est: Si autem deus voluerit: quod tunc & ipse velit acquiescere, quia fidelis: huius euidens indicium habemus in S. Petro: qui tanta pollebat charitate: vt interrogatus a saluatore, an diligeret eum plus his: responderit. Domine tu scis, quia diligo te: is tamen mortem iam senio confectus, declinare voluit,

Beda.

Iohan. vlt.

& a Roma aufugere: tantisper donec dominus ei appareret, & diceret. Vado Romam iterum crucifigi: Nichil ergo obest charitati: quando voluntas naturalis mori renititur: Si ratio superior, voluntati dei se offerat: & ex animo dicat, fiat voluntas tua. Ita b. Chrysostomus testatur: idcirco Christum, mortem recusasse, vt veritatem naturæ humanæ monstraret: Est ergo veræ naturæ humanæ, quæ adeo est, & bona est, timere mortem. Idem & b. Ambrosius confirmat de Christo super Lucam, quod quasi homo, mortem recusarit: & quasi deus sententiam suam seruarit. ¶ Graphice videtur michi vtriusque voluntatis luctam S. Augustinus descripsisse: & quia nostra firmant: infirmant vero aduersarii dicta: ideo Augustinum recensebimus super canonica Iohannis tractatu. xx. Sunt enim homines inquit, qui cum patientia moriuntur: sunt autem quidam perfecti, qui cum patientia viuunt. Quid dixi? qui adhuc desyderat istam vitam: quando illi venerit dies mortis, patienter tollerat mortem: luctatur aduersum se, vt sequatur voluntatem dei: & hoc potius agit animo, quod elegit deus, non quod elegit voluntas animo: & ex desyderio vitæ præsentis fit lucta cum morte: & adhibet patientiam & fortitudinem, vt æquo animo moriatur: iste patienter moritur. Vnde in libro de ciui. dei prolixe prosequitur. Cur viri sancti inuite moriantur: quare nec apostolus pœnas mortis appetiit: sed quid mitius. Cdissolui & esse cum Christo, quod proprie est perfectorum: qui etsi dolores mortis timeant: tamen patienter viuunt: & superato mortis metu, delectabiliter moriuntur. ¶ Vis experiri ista esse vera: attende interdum minus iustum paratiorem ad mortem, quam iustiorem: vt nichil vel parum faciat ad voluntarium vel in voluntarium mori: quare recte Beda conclusit. Multi adhuc contristantur futura morte: sed habeant rectum cor: vitent mortem, quã possint: sed si non possunt: dicant id quod propter nos dominus dixit. ¶ Quod si aduersarius Thracum more, terga verteret: & se non intellexisse de his qui timeant simpliciter mortẽ, & qui inuite moriantur: sed ita timent mortem: quod plus diligant vitam, quam deum: & ob id culpauerit eos, quasi non diligentes deũ super omnia: At quoquouersum respexeris captus es Iuddere: nam talem, qualem nobis iam depinxisti: non dicimus iustum, sed impium: Non ei tribuimus imperfectam charitatem, sed nullam: nõ existimamus eum ex parte sanum, sed infirmum immo mortuum: quare qui sic diligeret vitam suam, & in ea dilectione decederet: non descenderet in purgatorium, vt tu falsissime autumas, sed in lacum inferiorem tartari: quoniam omnis humana peruersio est, quod etiã vitium vocatur ait Augustinus, fruendis vti velle, & frui vtendis: vnde talis super fundamentũ nõ ædificaret fœnum & stipulã, sed lapides atque metallum, vt Gregorius sentit: quomodo enim põt esse ciuis supernæ Hierusalẽ, qui plus diligit vitã, quã deũ: Vade ad Augustinũ libro de ciuitate dei & psalmo. lxiiii. & instruet te, duos amores duas cõdidisse ciuitates: Amor sui vsque ad contemptũ dei, facit ciuitatẽ diaboli: Amor dei, vsque ad contemptũ sui, facit ciuitatẽ dei: interroget ergo vnusquisque quod amet: & inueniet cuius ciuitatis sit ciuis: ideo ait libro cõfessionũ. Minus domine te amat, qui aliquid tecum amat, quod propter te nõ amat. Expẽde lector quantũ a veritate Iudder deuiauerit, quãdo putat eum venialiter peccare, qui plus diligit vitã propriã, quã deum: sed hoc Paulini noui Theologi docent: Rectius dixit Sanctus Cyprianus, Mundi amor & dei, pariter in vno corde habitare non possunt: quemadmodum oculi pariter cœlum & terram nequaquam respiciunt.

Margin notes: Chrysost. — Ambros. — August. — August. — Phil. 1. — Beda — Euasio Iudderi — Improbatur. — August. — Grego. — August. — August. — Cyprianus.

Imperfectionem charitatis non metiendam ex reliquiis vetustatis peccati. Cap. iii.

Atis aduersarii reuicimus impietatem, non debere charitatē censeri imperfectam ex timore mortis, refellamus iam alium modum quē depingit imperfectæ charitatis. Vbi est inquit perfecta charitas? quis est sine timore mortis iudicii inferni? Nam in homine quantumcumq̃ sancto reliquiæ sunt vetustatis & peccati, & non possunt filii israel in hoc tempore Iebusæum, Chananæum, & alias gentes penitus delere: manet vestigium prioris Adæ, hæc autem vetustas est error, concupiscentia, ira, timor, spes, desperatio, mala consciētia, mortis horror &c. hęc enim sunt veteris & carnalis hominis: minuūtur autem in nouo homine, sed non extinguntur: donec & ipse extinguatur per mortem: hæc conclus. xiiii. resolutionum de virtute indulgentiarum: & conclus. xvii. imperfectio fidei nihil aliud est, nisi imperfecta nouitas vitæ in spiritu: & adhuc reliquum de vetustate carnis & Adæ: In responsione quoq̃ ad Syluestrū prieratem. S.P.M. inquit Video te, eo laborare errore quasi possit esse filialis timor in via tam purus: vt nullus cum eo mixtus sit timor seruilis pœnarum: quod iuxta scripturam & ecclesiasticos patres non est possibile, cum nulla virtus perficiatur, nisi in patria; & hæc meæ positionis causa est, quod animæ sunt imperfectæ charitatis, habētes mixtum timorem pœnarum, idest seruilē: aut doce me, quomodo de pœna doleant, si non timent eam. ¶Iam scimus vnde fuxerit errata sua aduersarius, & facile intelligimus quam pure & caste, sicut se nouus Daniel iactitat, de scripturis sanctis sentiat, & antequam errores assumptos extirpemus. Operepretium fuerit ostendere: quam impia & in omnes sanctos iniuriosa, sequatur ad insanam suam positionem: nam imperfectionem fidei & charitatis affirmat in viatoribus esse propter reliquias vetustatis Adæ: ergo consectarium est omnes quantumcumq̃ sanctos habuisse imperfectam charitatem, & ita necessario nihilse secum magnum timorem: vt inquit conclus. xiiii. qui timor satis est se solo facere pœnam purgatorii: Itaq̃ omnes sancti martyres, apostoli, virgines, prophetæ, descenderunt ad purgatorium: propter perficiendam charitatem. Nam sicut nos ponimus purgatorium propter satisfactionem, & deletionem peccatorum venialium: ita ipse ponit purgatorium ad perficiendā charitatem imperfectam. At reliquias vetustatis manere in homine quantumcūq̃ iusto: ipse testatur, quia Iebusæus & Chananæus hic non possit deleri: & quia non extinguantur, nisi in morte. Et ad Syluestrum pure confitetur, nullum esse timorem filialem tam purum in via: quin illi sit mixtus timor pœnarum: ergo nunquam est perfecta charitas in viatore quantumcumq̃ iusto: quia conclusionem xiiii. probaturus assumit illud Iohan. iiii. Timor non est in charitate: perfecta charitas foras mittit timorem: quia timor habet pœnam. Et eo etiam tacente, fatetur id ingenue. S. Paulus ad Romanos. Ego autem carnalis sum, venundatus sub peccato: quod enim operor non intelligo: non enim quod volo bonum hoc ago: sed quod odio malum, illud facio. Si autem quod nolo, illud consentio legi, quoniam bonum est. Nunc autem iam non ego operor illud: sed quod habitat in me peccatum. Scio enim quia non habitat in me, hoc est in carne mea, bonum: nam velle adiacet mihi: perficere autem bonum nō inuenio: non enim quod volo bonū, hoc facio: sed quod nolo malum, hoc ago:

Sententia Luderi.

Improbatur.

I. Iohan. iiii.

Rom. vii.

Si autem quod nolo illud facio:iam non ego operor illud,sed quod habitat in me peccatum.Inuenio igitur legem volenti mihi facere bonum:quoniã mihi malum adiacet: Condelector enim legi dei secundum interiorem hominem. Video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ: & captiuantem me in lege peccati, quæ est in membris meis. Habemus vas electum,quomodo in se fatetur reliquias vetustatis Adæ:quia non habitet in carne sua bonum:quod non perficit bonum,quod malum agit quod nõ vult: quod in eo habitat peccatum:quod adiacet ei peccatum,quod habet legẽ aliã in membris suis:Credamus ne alicui sanctorum defuisse,quod vas illud electum:& cui a domino dictum est:sufficit tibi gratia mea:ita dolenter ingeminatis vicibus,conqueritur se passum fuisse in carne sua. ii.Corxii.

¶Si ergo omnes sancti hanc legem carnis reliquias vetustatis Adæ: timorem pœnarum habuerunt,quæ secundum aduersarium faciunt imperfectam charitatem:& imperfecta charitas affert secũ timorẽm,qui solo sufficit facere pœnam purgatorii,& purgatorium sit illa(vt ita loquar)infirmaria,ut qua reponuntur animæ imperfectæ charitatis,& ibi purgentur reliquiæ veteris Adam & perficiatur charitas:consectarium est:omnes sanctos patriarchas & Prophetas,sanctissimos Apostolos,constantissimos Martyres,gloriosos Cõfessores, illustrissimos Doctores,Virgines castissimas,viduas abstinentes & continentes:omnes in purgatorium descendisse Ludderanum:& illic purgatis sordibus ac perfecta charitate,tum demum ad cœlos euolasse.Ecce Paulinum Theologum,qui non solum ędificantes super fundamentum ligna,stipulam & fœnũ vult saluos fieri per ignem,sed etiam superædificantes aurum,argentum,& lapides præciosos.Intuere quęso iucundissime lector,Ludderum: qui toties suũ asserit Christum.an tibi mitissimi saluatoris videatur minister, in illa pœnarum officina:aut non potius Lucii Syllæ Romani, aut Numulisinthis Trhacis,vel Ochi artaxerxis,aut phalaridis,uel Dyonisii Perillũ & crudelitatis executorẽ:ita insontes,sanctos & innocuos uiros,Christi amicos,in pœnas horrendas purgatorii trudere,quod si hoc consequens negabit:iam uidet corruisse,conclusionem.xiiii.&.xv. super quibus reliquæ fundantur: iam totum purgatorium Ludderanum erit dirutum & confractum. Impiissimus error Ludderi — In Ludderum

¶Quid autem dicturi sumus de latrone in cruce? Meritus est ei Christus,hodie mecum eris in paradiso? Non dixit cum Luddero:hodie mecũ eris in purgatorio,quid de sancto Stephano,qui vidit cœlos apertos, & gloriam dei, & Iesum stantem a dextris virtutis dei,cum eum lapidabant iudei inuocantem & dicentem.Domine Iesu suscipe spiritum meum:an nan credemus dominũ suscepisse spiritum eius, aut potius purgatorium Ludderanũ absorpserit obdormientem in domino; cur' saluator dominus noster promisit discipulis, quæcumq; orantes petitis,creditis quia accipietis:quod toties eis pollicitus est apud Matheum,apud Lucam,apud Iohannem,sed veritas mentiri nõ potest itaq; latroni paradisum dedit & spiritum, sancti Stephani suscepit, verax est Deus in promissis, quod si uerus fuit deus,mendax est Ludderus.Deus enim verax est: omnis autem homo mendax. Luc.xxiii. — Actuum.vii. — Marc.xii. — Rom.vii.

¶Sed & hoc vide,quam secum pugnet Ludder:quam se destruat, ita mendacium mendacio subruitur,dum imperfectam charitatem in omnibus statuisset in hac via,uti verba eius citauimus ab initio,& quod fieret perfecta in patria quando iam esset sanata a reliquiis vetustatis Adæ, horum immemor

concluſ.xvii.dat aliquas animas eſſe perfectas,nam triuariam illic ſeparat ani
marum genus:primum earum quæ ſunt fide omnino vacuæ, ideſt damnatæ.
Secundum genus decedentium animarum, eſt earum quæ ſunt fide omnino
plenæ atq; perfectæ,has neceſſe eſt in morte excipi ſumma ſecuritate & leti-
ps.xxxvi. cia,iuxta illud.Iuſtus cum ceciderit, non collidetur, dominus enim ſupponit
manum ſuam.Et iterum.Prçcioſa in conſpectu domini mors ſanctorum eius
ps.cxv. Et iterum iuſtus Si morte præoccupatus fuerit,in refrigerio erit.& cõcluſ.xv.
Sap.iiii. citat illud ſapientis.Impius fugit nemine perſequente: iuſtus autem quaſi leo
Prouer.xxviii. cõfidens,abſq; terrore erit.Hic vide ludderum aduerſari Luddero:& qui prius
negabat in hac vita poſſe nos delere Iebuſæũ, & reliquias vetuſtatis peccati,
quæ imperfectam faciunt charitatem,& quod non poſſit eſſe pura & perfecta
charitas in hac vit. horum omnium obliuione captus animas aliquas decedẽ
tium ponit perfectas eſſe & charitate plenas:& iuſtos eſſe ſine timore: quam
pulchre falſitas ſeipſam elidit,deſtruit,& corrumpit.

Duo errores Ludderi expunguntur, in quibus hic ſe fundat. Cap. iiii.

TAntequam hic digrediamur,non erit ſuperuacaneum duos erro-
res Ludderi expungere,quos hic in fundamentum hæreſis ſuæ ie
cit. Hoc autem obiter facturi ſumus,quod in aliis libris deo fauẽ
te contra eum ſcribendis,ex propoſito & intentione, id prolixius
exequemur.Primus eſt,quod reliquias vetuſtatis Adç reputat cul
Error Ludderi pabiles fore,& ita imperficere charitatem, & remorari ab ingreſſu regni cæle
ſtis,is inquam eſt noxius error.Nam ſolum peccatum originale culpabile eſt
ex vetuſtate Adæ,& concupiſcentia propter ipſum,ante baptiſmum etiã pec-
catum dicitur.At regenerati per baptiſmum faciunt,nullas vetuſtatis peccati
reliquias eſſe culpabiles:nam ſi aliquæ reliquiæ poſt baptiſmum eſſent culpa-
biles,quæ redderent imperfectam chariatatem potiſſimum eſſet concupiſcen-
Auguſt. lib. i. tia: de qua beatus Auguſtinus de nuptiis & concupiſcentia ad Valerium ait
Concupiſcentia dimittitur in baptiſmo ,non vt non ſit:ſed vt in peccatum nõ
Auguſt. ca.xv imputetur.Ita libro primo retractationum inquit: Concupiſcentiæ reatus in
baptiſmate ſoluitur, ſed infirmitas manet: & aliis pluribus locis idem teſtatur
locupletius,in libro de quotidiana pœnitẽtia,& vicio boni operis deducẽda.
¶ Nec releuat aduerſarium,quod apoſtolus Paulus, cõcupiſcentiam appellat
peccatum,vti priori capite eum citauimus,quoniam lõge diſpari ſenſu:& di-
uerſa ſignificantia apoſtolus voculam peccati vſurpat,pro illo quod efficitur a
peccato,quam Ludder:qui peccatum proprie vſurpat,pro eo quod eſt contra
legem dei,ſicut quodlibet aliud peccatum:hanc autem Ludderi interpretatio-
nem eſſe falſam & erroneam,& noſtram eſſe veram, luculentiſſime ſanctus
Auguſt.cap.v Auguſtinus oſtendit libro.vi.contra Iulianũ,authoritate Iacobi id confirmãs,
quç omnia in libro prçfato,deo adiutore elaborabimus:nam ſatis locupletem
Autor in fœtu harum rerum fœturã inſtruximus aduerſus ludderanas & Carlſtadinas impie
ra habet plures tates:dum bello accingeremur lipſico:vbi triumpho patriam reuerſi ſumus:
libros contra vt Parrhiſium indicat iudicium:quod & futurũ timebat ludder in publicatio-
Ludderum. ne ſchedæ diſputatoriæ,ne Miſnicus etiam fierem victor.Et quia apoſtoli me
minimus:facile intelligimus: quomodo non ſenſerit velut Ludder, reliquias

vetustatis peccati:igne purgatorio exurendas:sed post querelam, quā mouit super lege carnis, subdidit. Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia dei per Iesum Christum dominum.

¶ Ex hoc antro fonte: hæresim traxit Ludderus, quando magna ignominia sacri baptismi asseruit in puero etiam post baptismum remanere peccatum: & in tantam raptus temeritatem, asseruit negantem peccatum remanens in puero manere post baptismum, conculcare Christum & Paulum: qui articulus veritati Christianę & catholicæ contrarius, sacramenti baptismatis cōtaminatiuus a S.D.N. cū Cardinaliū cœtu, merito tanq̄ hęreticus cōdēnatus est. Error Ludderi

¶ Perpende & alium Ludderi lapsum, quod inter vetustates peccati, enumerat, errorem, desperationem, malam conscientiam: cum illa non hæreditario iure possideamus: alioquin omnes nati ex Adam desperarent: cum solum perditissimi homines & in spiritumsanctum blaspemi: desperent: & ita grauissima pecca mortalia actualia in originem & traducem vetustatis refert. Ignorātiam semper a patribus audiui, peccati originalis sequelam, non errorem: sed forte non discriminat errorem ab ignorantia, hic Anaxagoreus Theologus, qui in vnum Chaos confundit & commiscet actuale & originale. Ea quæ sunt pœnalia tantum, culpabilibus. Error ludderi.

¶ Secundus error præcipuus est, quod negat perfectam charitatem in via, cui non sit admixtus timor seruilis: possem statim opponere ad hominem. Ludde re hic tibi iterum perpetuo contradicis & repugnas, negas hic esse charitatem sine timore, & tamen sermone de pœnitentia eum solum asseris vere pœnitētem, qui amore iustitiæ: non timore pœnæ, quæ si simul conuinxeris: cū omnis homo secundum te imperfectam habeat charitatem, cum timore seruili: consectarium est nullum esse vere pœnitentem. Ecce quantum proficimus ex Ludderana noua Theologia ut totam maculemus ecclesiam. Error ludderi.

¶ At directius obiiciamus tela aduersario. Et si omnes nouerimus charitatem viæ multum deficere a perfectione charitatis patriæ, vbi anctior permanebit: tamen perfectam quoq; charitatē esse viæ pro suo modulo facile probabimus & hic quidem obiter, plura in libro de initio pœnitētiæ. Homo viator habuit hic perfectam charitatem, & plenitudinem charitatis, patet de virgine Maria. forte cum sancto Augustino nullam vis eius habere mentionem: cū de peccatis agitur. Do sanctum Stephanum, de quo in actis apostolicis, Lucas refert. Et elegerunt Stephanum uirum plenum fide & spiritusancto, & infra. Stephanus autē plenus gratia & fortitudine: faciebat prodigia & signa magna in populo. Quod de sancto Stephano affirmat scriptura: quis negabit de sancto Ioanne baptista, quo non surrexit maior inter natos mulierum? quis de sanctis apostolis? quis de aliis discipulis domini negare ausit? cum Martyres, cōfessores, virgines legamus sæpe tanta animi alacritate, mortem subiisse & appetiisse. In quibus omnibus perfecta fuit charitas: vt non horrerent iudicium, infernum, malam conscientiam: quamuis dolore mortis cruciarentur, & cū Christo de morte tristarentur, passim occurrunt exempla in sanctorum martyrum passionibus. Ecce quomodo euersum est idolum Ludderanum: qui sicut electas animas expoliauit certitudine salutis: ita & sanctos dei in terra expoliare nititur plenitudine gratiæ: quomodo tunc detentio sapientiæ: erit in plenitudine sanctorum? quomodo iubet apostolus, vt accedamus ad eum vero corde, in plenitudine fidei. Cur apostolus flectit genua sua ad patrem domini nostri Augustí. Actuum. vi. In Ludderum Eccle. xxiiii.

Ephes.iii. Iesu Christi:ex quo omnis paternitas in coelo & in terra nominatur, p Ephe-
siis. vt impleantur in omnem plenitudinem dei. Si nulla est plenitudo homi-
Hiere.xiiii. num in via? Sed falsi prophetæ, sicut hic est falsus Daniel, visionem mendacẽ,
& diuinationem fraudulentam, & seductionem cordis sui prophetant vobis.
Non ergo nobis doctrinam spiritus hic nobis ludder proponit, sed cogitatio-
nes cordis sui, vanitates & mendatia.
¶ Porro quod de mixtione timorum affert ludderus, nouimus: trita & detrita
sunt nobis, Charitas enim non mox expellit omnem timorem: sed per incre-
menta & auctiones suas, quod in præfato libro de initio poenitentiæ, ex Au-
gustino & Bernhardo docebimus. vbi vltra ludderanam Theologiam mani-
festum faciemus, plures in hac vita, tanta pollere charitate: vt omni timore
seruili liberati: tota mente in deum ferantur.
¶ Sed scio quid Paulinum Theologum in hunc errorem deuoluerit. Nescit
Vnde Ludder errauit. adhuc, quod pueri nostri elementarii nouerunt: alium esse timorem seruilem,
alium poenarum. Nam poenas timere, naturæ hominis est: harum considera
tione etiam Christus expauit: in quem seruitus cadere nõ poterat, qui erat uni
genitus dei patris: hæres bonorum æternorum, at timor seruilis, quid detrimẽ
ti secum affert, & imperfectionis: qui aliquid omittit vel committit obtutu poe
narum Si filius dolet de plagis, nunquid ideo non est filius? an esse filium, ex
cludit poenas, dolores, afflictiones: certa hoc in Theologia paulina non repe-
riri. Et perpende lector amice hunc noui Danielis erratum: & videbis, quo-
modo ex tam paruo errore in sentinam & colluuiem errorum deuenerit: sat
sit in præsentia summis digitis hos errores attigisse, & lectorem cõmonefecis-
se: ne in has syrtes & charybdes impingat.

Ex quantitate non metiri Imperfectionem charitatis quę
faciat poenam purgatorii. Cap.v.

Etriumphatum ex hoste, boni lectoris iudicio arbitror, imperfe-
ctionem charitatis, quæ timorem & poenam purgatorii pariat,
non metiendam, ex eo quod quis timet poenam, & inuite moris,
neque ex reliquiis vetustatis Adæ, & quia adhuc vnum restat mẽ-
brum quo forte confugere posset diuersarius: ideo illud præoccu
Deutero. viii. pabimus, ne latibulum illic quærat. Posset enim aduersarius dicere, quia dei
Math.v. perfecta sunt opera: & dominus saluator noster apud Matheum pręcipit. Esto
Clo.i. te perfecti, sicut pater vester perfectus est. Quod expleturus apostolus Colos-
sensibus dixit. Docentes in onmi sapientia, vt exhibeamus omnem hominem
perfectum in Christo iesu. Itaque non mancam, non mutilam: sed perfectã esse
charitatem: quam quia aliqui decedentes minutam habent, opus est: vt perfi-
ciatur in purgatorio, & sic adepta debitam quantitatem: reddat habentem di-
gnum ingressu vitæ æternæ.
¶ At nec hanc imperfectionem charitatis gignere timorem, horrorẽ, & quasi
desperationem poenam purgatorii facile probatur: nam alioquin cũ omnes
pueri decedentes post baptismum, habeant minorẽ charitatem, & ita hoc mo
do loquendi imperfectiorem, quam quiuis adulter in gratia constitutus: iam
noua Paulina Theologia ludderana, omnes illi pueri innocẽtissimi, veste bap
tismali candidi ad purgatorium ludderanum traherentur, Illatio facilis est ad
videndum

vidēdum:nam dum puer gratiam recipit baptiſmalem:alieno id facit merito
ſcilicet paſſionis domini noſtri Ieſu Chriſti,mirabiliter in ſacramentis operā
tis. At adulti, etiam ſi veſtem baptiſmatis per peccatum amiſerint:tamen rede
untes per pœnitentiam,amiſſa recuperant: & maiorem gratiam tam per bo-
na opera eorum, quam per alia ſacramenta,accipiunt:nam de adultis dicere
poſſumus,quod opera illorum ſequuntur illos, & quod recipient ſecundum
quod in corpore geſſerunt,quod de paruulis dici non poteſt. Vnde iā ſcimus
induſtriam Ludderanam, quæ adhuc dubitat, an poſt baptiſmum, vel adulti
iuſti habeant maiorem gratiam. Non eſt eſt hæc dignitas Mathematica perſe
nota. Qui habet hoc & amplius,habet plus. Adultus iuſtus habet gratiā bap-
tiſmalem,ſicut puer:& cū hoc amplius. Itaqȝ habet maiorē gratiam puero.
¶ Adduc dubitas Luddere de eo quod omnis homo nouit, ſed es incredulus
& pertinax non credis ſine ſcripturis:quamuis nec his allatis:fidem tribuas, ſed
potius torqueas,Matheus ſcribit. Mulier habens drachmas.x.ſi perdiderit vnā Math.
drachmam,nonne accendit lucernam, & euertit domum & quærit diligenter Luc.x.
donec inueniat eam. Sancti patres intelligunt decem choros cœleſtes, nouē
enim ordinibus angelorum,decimus chorus eſt additus hominum. Nunc per
pende,cum homines iuſti ad choros angelorum aſſumantur:vnde venit deci
mus chorus:niſi quia omnes angeli propriis meritis adiutrice gratia, ad debi-
tum eis ordinem cœleſtem peruenerunt. Animæ vero paruulorum,hunc or-
dinem aſſequi non poſſunt, cum nihil habeant ex propriis meritis. Igitur
imo ſubſellio,infra nouem angelorum choros, Decimū ordinem conſtituunt
hoīes.n.erunt in cœlo,ſicut angeli dei.& certe probabile eſt,ob denarii nume
ri perfectionē,denariū ordinē beatorum conſtitutū.quare nō dubitandū,pue- Math.xxii.
rum habere minorem gratiā adulto & ita imperfectiorē,tñ non truduntur in
purgatorium:cōſtat ergo hanc charitatis imperfectionē non facere pœnā pur
gatorii. Non loquimur de paruulis priuilegiatis,qui ex gratia chriſti amplio-
rem habent gratiā,quam communiter in ſacramentis conferatur.
¶ Sed tortuoſus coluber in via,vtcumque conabitur ſe euoluere:& forſan fa- Euaſio Ludderi
tebitur puerum cum minori charitate non incurrere horrorem, quem tamen
incurrit adultus:qui maiori tentatione vrgetur,ac vehementius turbatur timo
re mortis ac iudicii,quam paruulus,qui nichil ſentit,nec capax eſt: adulto au-
tem addita ſcientia,additur dolor: ita reſpondet in reſponſione ad annotatio-
nes meas:Bene res ſe habet:iam dat manus: proſtratus iacet Ludder: Si puer
cum imperfectiori gratia, non incurrit timorem: & adultus incurrit propter
ſcientiam:habeo,quod peto: imperfectam charitatem non eſſe cauſam huius
timoris, ſed ſcientiam: quoniam ſi imperfecta charitas eſt cauſa, in quecun-
que eſt, eundem producit effectum: liquet igitur inanem eſſe aduerſarii im-
poſturam, cum Camaleonte mutabilior, transfert ſe a charitate imperfecta,
ad ſcientiam.
¶ Porro nec ſic cōſultum eſt Luddero:quoniam loquitur vel de timore & hor-
rore ante punctum mortis: tunc friuolum eſt dicere, illum facere purgato-
rium,quia ſic eſſet in purgatorio ante mortem: Aut intelligit de timore & ho-
rore poſt mortem:tunc non poterit excutere,quin & puer habeat ſcientiā om
nium rerum:poſteaquam corpus exuit,quod aggrauat animam:vnde puer ſic
corpore exutus, & imperfectam habet charitatem, & ſcientiam: quare opor
tet, vt confiteatur, imperfectionem charitatis etiam cum ſcientia, non eſſe

causam timoris & horroris, qui se solo sufficiens sit ad poenam purgatorii. Stat ergo sententia, imperfectio charitatis, vtcunque sumatur & colligatur imperfectio, non est causa timoris & horroris, qui se solo, sufficiat & satis sit facere poenam purgatorii.

Rationes quibus Ludder nititur esse frigidas & ieiunas. Cap. vi.

Xuamus hanc corniculam plumis suis, ostendamus rationes, quibus nititur Ludder, esse inualidas ad probandū, quod euincere nititur. Assumit enim in hanc sententiam: praeoccupatum morte: necessario mori cum timore & horrore, si non sit perfectae charitatis: donec charitas perficiatur: nam cōscientia fide vel vacua vel imperfecta est formidolosa. Torquet in hanc sententiam apostolū, qui ait sanguinem Christi liberare conscientias nostras ab operibus mortuis Et iterum. Asperſi corda a conscientia mala in plenitudine fidei.

Hebr. ix.
Hebre. x.

¶ Haec sunt robora, hi antesignani milites, hoc pręsidium. In quo ludder adeo praesumit: & Encomium ante victoriam canit. Sed conteratur exercitus illius & opprimatur: & cadant interfecti plurimi. Nutat enim exercitus eius: incepit a charitate, transfert se ad fidem: & dein a fide ad fiduciam. Cum enim primo congressu assumit hominem mori cum timore. Dico esse hominis de se humiliter sentientis, timere in exitu suo: & deum timētis, cuius occulta sunt iudicia: credentis spiritusancto per scripturam sanctam loquenti. Vix iustus saluabitur, impius autem vbi parebit. Et audeo dicere, hunc timorem tantum abesse a culpa, ut etiam mereretur gratiam ampliorem: quod in tota scriptura ad illum timorem inuitemur. Locus iste est communis: vt non sit alicui operosum, triginta locos vno pede numerare. Sufficiat pulcherrima sapientis adhortatio in ecclesiastico. Fili accedens ad seruitutem dei, sta in iustitia & in timore, & praepara animam tuam ad tentationem. Protritum est Gregorii verbum. Piarum mentium est agnoscere culpam, vbi non est culpa. Sit ergo, timeat moriturus: non confestim truditur ad purgatorium.

Dan. xi.
i. Pet. iiii.
Eccle. ii.
Grego.

¶ Praetereo quod supra docuimus. Dabilem animam, quae inuite moriatur, quae ut in carne educta reliquiis vetustatis peccati, quae tamen non trudatur in purgatorium. Id consydera lector veritatis catholicae amice, quam foede labatur Ludder, quam totus ignorantia suffocetur: cum conscientiam dicat fieri formidolosam, quia sit vacua fide vel imperfecta: non exprobro impostu ram, quod dum principale assumpsit de charitate, Sophista versutus transfert se in seductione ad fidem. An male autem faciat conscientia aedocta a sancto Paulo: si deum timeat: si fortitudine rapiatur quae etsi nihil sibi conscia sit: non tamen iustificata. Existimo iure posse animā sanctum Paulum sequi: & Paulinum dimittere Theologum: cum roboretur in eo dictū per sapientem. Nescit homo an odio vel amore dignus sit. S. Monica timore mortis correpta fuit: sed tamen bonae conscientiae permansit. Et vt prosternam aduersarium cū omni armatura sua: oppono ei illud, Timoratas conscientias deo fore gratas & acceptas: contra praesumptuosas conscientias, quas Ludder creare intendit, esse deo odibiles: prorsus ergo improbanda est sententia animam formidolosam esse vacuam fide vel imperfectam. Immo formido ipsa

In Ludderum
Ecclesi. ix.

est argumentum & indiciũ fidei. Ideo malus nõ timet deum: sed impius vt ait sacra scriptura: cum venerit in profundum malorum, contemnit.

¶ At quia hæretici commẽdant nobis sua dogmata sub nomine Christi. ideo duos citauit: torsit potius locos apostoli. Vnum, Sanguinem Christi liberare conscientias nostras, sed bone deus, qua illatione, immo qua dialectica, concludit ex hac nullam esse conscientiam formidolosam, nisi imperfectæ fidei? Quid enim Gadibus cum Hiperboreis. Nam is locus, apostoli est ad Hebr. ix. vbi nihil agit de fide, sed comparat tabernaculum & pontificium veteris legis cum suis ceremoniis ad Christum, & ponit illam dominus & saluator noster per passionem & sanguinis sui effusionem liberauit genus humanũ: & format rationem a minori si sanguis hircorum & thaurorum: cinis vitulę aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis, quãto magis sanguis xpi, qui per spiritum sanctum immaculatum obtulit semetipsum sacrificium deo, emundauit conscientiam nostram ab operibus mortuis ad seruiendum deo viuenti. Intellige iam quomodo aduersarius torquet. Immo lacerat sacras litteras, cum apostolus agit nos liberatos a peccatis & diabolica captiuitate, vt seruiamus deo: ipse alio inflectit. Prouer. xviii. Hebr. ix. Intelligentia verborũ pauli

¶ Similiter & secundo loco corrupit apostolum: & vt commodius falleret lectorem: truncate citauit apostolum: sic enim apud eum legimus capite sequenti. Habentes itaq; fratres fiduciam in introitu sanctorum: in sanguine Christi, quam initiauit nobis viam nouam & uiuentem per velamen, idest carnem suam, & sacerdotem magnum super domũ dei: accedamus vero corde in plenitudine fidei aspersi corda a conscientia mala, & abluti corpus aqua munda, teneamus spei nostræ cõfessionem indeclinabilem. Hæc apostoli verba: quæso lector incorrupto sensu, quomodo possunt ludderanæ coaptari sententię, cum ostendat nos debere accedere ad sancta sanctorum, habentes fidem, spem, & charitatem, & plenitudinem fidei, quam interpretatur glossa, quia nihil horum iam est visibile: ideo plenam fidem habere oportet. Vnde viuis præcepit Hebræis: vt emundarent consciẽtias: vt sic sine peccatis viam nouã ingrederẽtur post Christum, vñ iam liquet, conatu suo ludderum esse frustratum. Hebr. x.

Rationes Ludderi ex fiducia & diffidentia sumptas esse inualidas. Cap. vii.

Postea vero victoriam sibi pollicetur, si probare possit: quod causa horroris & timoris sit diffidentia: rursum causa securitatis sit fides: nam tunc probatum sit simul, quod moriens in fide imperfecta, necessario timet & horret. Affert ergo testimonia, diffidentiam esse causam terroris, desperationis & damnationis. Primo quãdo Petrus dominum a se iussit exire: quia homo peccator ego sum: inquit Secundo quando cœpit mergi propter modicam suam fidem. Tertio quando discipuli præturbatione voluerunt clamare: vbi Christum ambulantem super mare, phantasma putabant. Quarto, quando turbati existimabant se spiritum videre, cum intraret ad eos clausis ianuis. In his omnibus ostẽditur diffidentiam esse causam timoris & horroris. Rationes ludderanæ.

¶ Quod autem ista non infirment nostra, nec roborent aduersa, arbitror perspicuum esse. Nam cum noster protheus in varias se transmutet Euacuantur.

formas, a charitate ad fidem translatus: modo se transfert a fide ad fiduciam
In Ludderum quod quam parum docte faciat, hic insignem vide aduersarii insciciam. Nam
a diffidentia orditur, quæ contrariatur fiduciæ, & fiducia ad spem perti-
net: spei enim est fidere, & desperationis diffidere. Et nouus hic Gram-
August. maticus Theologus, fidei assuit: quod si tam diligenter sanctum Augusti-
num legisset, velut iactitat, nouisset fidenciam esse per quam in magnis &
Fides vnde. honestis rebus, multum ipse animus in se fiduciæ ex certa spe collocauit, ve-
lut libro. lxxxiii. q. scriptum reliquit: sed condonemus hunc errorem gram-
maticum, Grammatico Theologo, quod fidem a fidendo, allusione vo-
culæ deceptus, deductam autumat: cum a fiendo deducatur: fides enim est,
Cicero. cum id quod dicitur fit ait Cicero de Republica. Et quia quibus credimus, fidi
mus & spem in eis collocamus, recte a fide fit fido.
¶Sed ad rem ipsam. Quod assumit diffidenciam operari timorē, facile ad-
mitto: non solum timorem, sed etiam æternam damnationem, hi enim qui
diffidunt deo: peccant in spiritum sanctum. Sed non admitto purgandos ha
bere diffidentiam: quod non fortius, quam ex ipso aduersario probabimus:
qui in disputatione Lipsica asseruit, nullum nisi sanctum esse in purgatorio,
modo filii diffidenciæ non sunt sancti: sed reprobi: quod ex Paulo Paulinus
Ephes. ii. discat Theologus Ad Ephesios. Et vos conuiuificauit cum essetis mortui
delictis & peccatis uestris: in quibus aliquando ambulastis secundum sæcu-
lum mundi huius: secundum principem potestatis aeris huius spiritus, qui
nunc operatur in filios diffidenciæ. Hanc glossa in obstinationem inquam
August. refert: & est Augustini. Et ad eosdem ait. Propter hæc enim venit ira dei in
filios diffidentiæ, vbi glossa interlinearis exponit idest diaboli. Vide quo-
modo aduersarius filios damnationis voluit referre in ordinem purgando-
rum: cum nullus electus in aliquo fidei debeat hæsitare aut ambigere: sed iu-
August. xta sancti Augustini doctrinam, firmissime credat & nullatenus dubitet.
¶Sed attende amicissime lector erroris magistrum: qui cum sit iniquus in
animas purgandas: iniurius est in sanctum Petrum. Non modo, quod ei
In Ludderum primatum totius ecclesiæ voluit adimere, sed quod & hic desperatione &
S. Petrus. diffidentia: grauissimis peccatis onerare nititur, cum stupor dumtaxat fue-
Ambros. rit: florentissimus præsul hoc clare indicat. Admirabatur Petrus ait dona di
uina: & quo plus meruerat, hoc præsumebat minus, miratur enim Petrus,
in capta piscium multitudine, ideo stupor circumdederat eum, & omnes
Lucas. v. qui erant cum eo, ait Lucas, qui hanc scripsit hystoriam. Iam vides lector,
quomodo laceret scripturas sacras, qui magno fastu, arrogat sibi, vt doceat
candide de scripturis sentire, nouus ille deorum Mercurius. Euangelista
plane testatur stupore tentum sanctum Petrum, hic malignus interpres
reiicit, in diffidentiam. Et quod iste sit Germanus sensus liquet, quia me-
ps. xxvii. ruit per suam admirationem audire Iesum dicentem. Noli timere, ex hoc
iam homines eris capiens, hoc enim meruit non diffidendo: quia bonum
Ambros. est confidere in domino. Et Dauid ait. In te confido non erubescam. Ex
hoc etiam perspicuum fit, aduersarium lacerare scripturas: quod. b. Ambros.
iubet nos imitari Petrum, vt dicamus. Exi a me domine, quia homo peccator
sum: vt respondeat nobis dominus. Noli timere: Indulgenti domino peccatū
fatere, noli timere etiā quæ tua sunt, domino deferre, quia quæ sua sunt, nobis
ille concessit. Quis ita insaniret: vt nos ad diffidentiam inuitaret.

¶ Secundus & Tertius locus apud Matheum leguntur & Marcum, tantum Math.xiiii.
abest vt Luddero suffragētur, vt quiduis aliud ex eis probes, quā hæresim Lud Marc.vi
deritam. Renarremus hystoriam ex Matheo. Nauicula autem in medio ma-
ri iactabatur fluctibus. Erat enim contrarius ventus. Quarta autem vigilia no
ctis venit ad eos ambulans supra mare: & videntes eum supra mare ambulā-
tem, turbati sunt dicentes, quia phantasma est. Et pre timore clamauerunt.
Statimq; Iesus locutus est eis dicens. Habete fiduciam ego sum: nolite timere.
Respondens Petrus dixit. Domine si tu es, iube me venire ad te super aquas,
at ipse ait. Veni. Et descendens Petrus de nauicula, & ambulabat super aquā,
vt veniret ad Iesum: Videns vero ventum validum timuit. Et cum cœpisset
mergi, clamauit dicēs. Domine saluum me fac. Et continuo extendens Iesus
manum, apprehendit eum: & ait illi. Modicæ fidei, quare dubitasti? Ex hoc lo-
co diffidentiam conatur Ludder probare Petri, cum maximam probet Petri fi-
dem & fiduciam: vt recte Chrysostomus expendit. Nam eo loco inquit petrus
feruorem fidei præ aliis ostendit discipulis. Vide inquit, quantus feruor, quan- Chryso.
ta fides & infra non.n. solū credidit, quoniam potest Christus ambulare super
mare, sed quoniam potest & alios inducere, & cōcupiscit velociter eum adire
Hoc enim tam magnum quæsiuit propter amorem, non propter ostentatio-
nem. Suffragatur beatus Hieronymus. In omnibus locis inquit, ardentissimæ Hiero.
fidei inuenitur Petrus. & infra. Eodem igitur fidei ardore quo semper: nunc
quoq; cæteris tacentibus, credit se posse facere per voluntatem magistri, quod
ille poterat per naturam. Iube me venire ad te super aquas: tu præcipe & illi-
co solidabuntur aquæ: leue fiet corpus, quod per se graue est. Diceret Ludde-
rus. Non hic probo diffidentiam, quando præcipere dominum petiit: sed cum
mergi cepit, at nec hoc ex diffidentia factum, Hieronymus testatur. quia mari Hiero.
se commisisset diffidens: sed ardebat animi fides: at humana fragilitas in pro-
fundum trahebat. Paululum ergo relinquitur tentationi, vt augeatur fides, &
intelligat se non facilitate postulationis, sed domini potentia conseruatum. Ita
gloss. ait paululum relinquitur tentationi, vt augeatur fides. Quare non debet
imputari diffidentiæ, cum beatus Hiero. dicat. Nos huius modicæ fidei, ne mi Glos
nimam quidem habere portiunculam. Idem de apostolis sentiendum: qui tan Hiero.
to fuerunt a diffidentia alieni: quanto maiori fiducia a fluctibus liberari pete-
bant, quod Beda quoq; voluit. vt ad horam inquit turbari, sed continuo libera Beda.
ti: plus liberatiōis suę miraculū stuperēt: & ereptori suo maiores gr̄as referrēt.
¶ De quarto, mirus concinnator Ludderus. Nam quod in Iohanne meminit In Ludderum.
eum foribus clausis apparuisse, coniungit ad illud Lucæ. Conturbati & con- Iohan.xx.
territi existimabant se spiritum videre: sed habeat hanc licentiam Ludder om Luc.xxiiii.
nia confundendi: & terram cœlo miscendi: sed quid facit hoc ad Rhombum
an ne diffidentia illic fuit fidei nostræ columnis causa desperationis & damna
tionis, velut in fœtulento & impuro ore assumis: fuisse quidem turbationem
in mentibus eorum: & verba Christi, & euangelistæ testantur: & sanctorum
patrum tradit autoritas: at non licet Luddero mox ex illa turbatione diffiden-
tiam creare, quodlibet ex quolibet. Sed sicut beatus Ambrosius inquit. Etsi pe
trus de resurrectione credidit: turbari tamē potuit. quod se dominus cum cor- Ambros.
pore vestibulis obseratis, improuisus infunderet. ¶ Sequitur manifestissi In Ludderum
mum & intolerabilem fore Luddeni erratum, quod in suæ hæresis defensio-
nem, magna improbitate clamat. Venit ergo omnis Turbatio ex diffidentia: Turbatio.

nõ potuit obstinatus ille animus, vel sanctę dei genitricis Marię meminisse, q
Luc. ii. cum audisset turbata est in sermone eius: & cogitabat qualis esset ista salutatio
August. hanc ipsam sanctissimam virginem sanctus Augustinus excusat libro. xvi.
cp. xxiiii. de ciuitate dei. Non est virginis Mariæ diffidentia, quod ait. Quomodo fiet
istud. Diffidebat ne alterius Mariæ soror, quod dominus ad eã dicebat Mar-
Luc. x. tha Martha sollicita es, & turbaris circa plurima. Diffidebat ne toties Dauid,
quoties conqueritur se conturbatum, absit hæc iniqua Ludderi interpretatio.
Ex his omnibus spero me ostendisse, Ludderum ædificasse super arenam,
suis futilibus rationibus.

Pœnam purgatorii non esse quasi desperationem velut
Ludder autumat. Cap. viii.

In Ludderum PRæclusimus aditum erroribus Ludderanis: nam dirutis funda-
mentis, non poterit ad alios errores peruenire, atquia incepi-
mus semel hanc rotam voluere, ostendamus & aliaquæ de pur-
gatorio protulit omnia esse huiusmodi, quæ a viro prudenti &
christiano, non poterant scripta videri: sed insensato potius &
Ludderi snia. impio. Et ordo exigit, vt pandamus quam pœnarum officinam, quam trucu-
lentum paret purgatorium, primo omnium timorem ponit & horrorem in
anima, desperationi proximum, cui deus appareat horribiliter iratus, & cum
eo pariter vniuersa creatura. Tum nulla fuga, nulla consolatio, nec intus,
nec foris: sed omnium accusatio. (Non videtur tibi o candide lector, stren-
nue ædificare infernum Ludder) tunc plorat hunc versum, proiectus sum a
facie oculorum tuorum. In hoc momento (mirabile dictu) non potest ani-
ma credere sese posse vnquam redimi, nisi quod sentit nondum completam
pœnam. Est tamen æterna, neque potest eam temporalem existimare: solũ
relinquitur nudum desyderium auxilii, & horrendus gemitus: sed nescit vnde
petat auxilium: nec vllus est angulus in ea: non repletus amaritudine amaris-
sima, horrore, pauore, tristicia: sed omnibus iis non nisi æternis.
¶ Concludit ergo, Infernum, Purgatorium, & Cœlum differre, sicut despe-
rationem, prope desperationem, & securitatem, purgatorium est propius
inferno, quam cœlo. Immo nihil de cœlo participat, cum ponatur esse ea-
dem pœna cum inferno, sola duratione differens (Patere lector Phalaridis
istius carnificinam exponere) Sic tamen affirmat esse quasi desperationem,
quia tandem cessat, alioquin reuera: dum est in illo anima, non sentit nisi des-
perationem, non quod desperet: sed quod in tanta est perturbatione, & confu-
sione pauoris, vt non sentiat sese sperare. Ideo fatetur in animabus purgatorii
Esa. viii. esse culpam scilicet, timorem pœnarum: & defectum amoris: cum iustus secũ-
dum Esa. viii. nihil debeat timere, nisi solum deum. Ergo peccant sine inter-
missione, quamdiu horrent pœnas, & quærunt requiem, quia quærunt quæ
sua sunt, plusquam voluntatem dei, quod est contra charitatem. Quod si amãt
deu (perpende q̃ crimina animabus electis imponat) amãt amore cõcupiscen-
tiæ (scilicet vicioso) Nulla aũt anima redimitur de pęnis purgatorii propter suũ
timorẽ, donec posito timore, incipiat amare voluntatẽ dei in tali pœna, & plus
dei volunta[tẽ] amet: quam pœnas timeat. Immo solã dei voluntatẽ amet, pœ-
nam vero vel contemnat, aut in voluntate dei etiam amet.

¶ Et cum omnis pauor faciat animum perturbatum, incertum, inopem consi lii & auxilii: & tanto magis, quanto fuerit vehementior & inopinatior: Ani- Conclus. xix.
marum autem omnium est vehementissimus & inopinatissimus: quare val-
de probabile est (vide nouum perilli thaurum) eas præconfusione nescire,
quo statu sint, an damnatæ vel saluatæ: immo sibi videntur iam ire in damna-
tionem, & descendere in lacum, omninoque iam esse in portis inferi sicut Eze- i. Reg. ii.
chias dicit, & .i. Reg. ii. Dominus deducit ad inferos & reducit: igitur nichil
aliud sentiunt, quam incipere suam damnationem: nisi quod sentiunt, nõdum
clausam post se portam inferi: necdum etiam dimittũt votum & desyderium
auxilii, licet nusquam apparentis: sic enim loquuntur, qui id experti sunt: So-
lum id reliquum sciẽtiæ habent, quod deus possit eos redimere, sed nolle illis
videtur: Antequam ergo reueletur animæ dei de ea iudicium, interim accu-
sante conscientia, vrgentibus demonibus, & minante ira dei, nichil aliud fa-
ciat misera anima, quam vt tremat a sententia, omni momento cum horrore
expectata: Nec animæ adeo dolent pœna præsenti, quam horrore instantis
sibi & intentatæ perditionis: nec tam timẽt pœnas informi, quam odium dei,
quod est in inferno.

¶ Hec portenta & monstra placuit vnico contextu referre, verbis ludderanis, In Ludderum
vt ipso obtutu ac aspectu, se talia preberent, qualia essent, hoc est absurda, im-
pia horrenda, ac heretica: Talia omnino, quæ authorem suum ludderum pul
chre referant: quid enim aliud nobis afferret lutum illud luridum: Talia, quæ
vel mediocriter doctus, statim intelligeret tam inter se pugnantia, quam veri
tati repugnantia: & quæ audita, mox se iudicent, mox se damnent: Pergamus
tamen, instituto nostro, refellere errata illa monstrifica, sacrarum scriptura-
rum auctoritate.

¶ Antequam tamẽ illud faciamus, addamus rationes ludderi & motiua tanto
rum errorum. Primo inquit: omnes cõcedunt easdem esse pœnas purgatorii Motiua Lud-
& inferni, & hoc omnis concedit ecclesia, a scriptura describit pœas inferni es ps. i.
se, turbationem, pauorem, horrorẽ, fugam, vt ps. i. non sic impii, non sic, sed
tanquam proiicit ventus: sed & in Iob & Esa, & multis locis aliis, impii com-
parantur stipulæ & pulueri, turbine raptis atque dispersis, in quo nimirum signi
ficat fugam horribilem damnatorum. Item psal. ii. Tunc loquetur ad eos in ira ps. ii.
sua & in furore suo conturbabit eos. & Esa. xxviii. Qui confidit in illum, non deri.
confundetur, idest non festinabit: non pauebit, neque fugiet confusus & horrẽs
vtique volens, quod non cõfidentes confundentur & pauebunt, prouerbiorum
primo. Qui me audierit absque terrore requiescet, & habundantia perfruetur, ti Prouerb. i.
more malorum sublato & psal. iii. ab auditione mala non timebit. His enim
& aliis locis scripturæ terror, horror, pauor, timor, tremor, exprimitur, pœna ps. iii.
impiorum quando piorum contraria asserit.

¶ Secundo. ii. Tessa. i. Qui non credunt euangelio, dabunt pœnas in interitu ii. Thes. i.
æternas, a facie domini, & gloria virtutis eius: quia scilicet solo vultu virtutis
suę torquet eos: & cruciat deus, cum sit eis insustentabilis, plura adducit ad idẽ
patet itaque quod a facie domini oritur eorum maxima pœna: dum confundũ-
tur a; foeditissima eorum immundicia ad tantam puritatem comparata. Tertio
ecclesia inquit in persona eorũ psallit & gemit psal. vi. cõturbata sunt omnia ps. vi.
ossa, & anima mea turbata est valde. & ps. cxiiii. circundederunt me dolores ps cxiiii.
mortis, & pericula inferni inuenerunt me. Vnde & vsitatissima oratione eis

optamus requie: vt intelligentes, quod sunt inquietæ: at pœnæ non faciunt in quietudinem, vt patet in martyribus, sed horror & fuga pœnarum, quæ oritur ex infirmitate fiduciæ in deum.

Dauid. ¶ Quarto viuentes aliqui gustauerunt pœnas inferni: ergo multomagis mortuis credendum est eas inferri in purgatorio: nam Dauid expertus dicit: nisi quia dominus adiuuit me, paulominus habitasset in inferno anima mea, & alibi. Repleta est malis anima mea, & vita mea inferno appropinquauit. Et rursum. Dissipata sunt ossa nostra secus infernum: & assimilatus sum descendentibus in lacum. Et iterum. Quã multas ostendisti mihi tribulationes magnas & malas: & de abyssis terræ iterum reduxisti me. Ezechias vero dicit. Ego dixi, in dimidio dierum meorum, vadam ad portas inferi. Et infra: sicut leo contriuit omnia ossa mea, quod certe non nisi intollerabili factum horrore potest intelligi.

Tauler. Confirmat quia multi vsq; hodie has pœnas gustant. Nam Iohãnes Thaulerus in suis Teutonicis sermonibus, quid aliud docet, quam earum pœnarum passiones. Subdit atq; hũc doctorem scio quidem ignotum esse scholis Theologicis: ideoq; forte contemptibilem. Sed ego plus in eo (quamuis totus Germanorum vernacula sit conscriptus) reperi Theologiæ solidæ & syncerae (audi ruditum bestiæ) quam in vniuersis omnium vniuersitatum scholasticis doctoribus repertum est, aut reperiri possit in suis sententiis. Affert dein se nouisse hominem, qui has pœnas sæpius se passum asseruisset. Sexto ad id facit autoritas ecclesiæ, quæ canit: Libera eos de ore leonis, ne absorbeat eas Tartarus. Itẽ a porta inferi. Quibus verbis certe videtur significari, esse animas velut in porta & introitu damnationis: & initio inferni: quod dixi prope desperationem esse. Ista sunt arma, in quibus confidit, ideo auferenda sunt ei, & spolia distribuẽda, cum a fortiori superueniente superatus fuerit. Et planum faciemus, quomodo inania sint illa tela, ridiculæ argutiæ & captiose, quæ acrius aduersarium ipsum pungunt vt vere ei dicere poterimus. Ecce confidis super baculum arundinem confractum: cui si innixus fuerit homo, intrabit manum eius & perforabit eam, at iam prælio accingimur.

Esa. xxxvi.

Ludderi error de timore & dolore: dolore itẽ & tristicia contradictiones quoq; de pœna purgatorii. Cap. ix.

Error Ludderi

In Ludderum.

Aristotel.

Cicero.

Damasc.

Primo ergo turbam adgredimur assertionum suarum: & insigne inscitiæ ludderane eripiamus. Nam vbiq; ita loquitur, ita sentit, ita scribit, velut anima timorem ita habeat de præsenti pœna, quam refugiat: quo vix quicquam aliud indoctius posset dici ab eo, qui existimat se philosophum philosophorum, & sub cuius ferulas etiam magnus cogatur Aristoteles: semper enim ingeminat timorẽ, horrorem &c. Sed forte non dedit operam morali philosophiæ: quia ethicam reiicit, vt didicisset, spem & timorem esse futurorum: gaudium & dolorem præsentium. Ex Aristotele facile didicisset: Timor est expectatio mali futuri: at eru besceit discere a tam insipienti philosopho (ita nemini non iniurius, iniuratur philosophorum principi) didicisset saltem Grammaticus Theologus ex Cicerone in Tusculanis quæstionibus Timorem esse metum mali impendentis: at quia etiam eo libro Cicero eximie philosophatur, ideo forte cerebellũ ludderanum excessit. Tamen ex Damasceno (quoniam ei adeo placent Græci) potuisset didicisse hanc timoris germanã cõditionem: at nõ vacabat euoluere

occupato in inuectiuis in Romanam curiam. At suum legisset Augustinum: qui est ei multo familiarior, quam Eckio vel Aristoteles quem de nouo commentatus est: vel magister sententiarum quam tot iam annis die & nocte manu tractauit, in illius .xiiii. libro de ciuitate dei doceret, timorem procedere tristiciam. At negas ludderane, Danielem tuum tanta laborasse inscitia, & id quidem multum proterue, & locos torques, quos tibi in inuolutionibus ostendo: Agedum proponam tibi locum: quem magistri tui esse, non potes ite inficias & tamen adeo manifestarium, vt explicare aut euadere non possis. Accipe & lege titulum. R. P. Martini Lutherii ad Syluestrum prieratem responsio, agnoscis eum, vide hic quid respondet ad conclusionis .xv. obiecta: pagina secunda Doce me (ita habet eo loco ludder) quomodo de poena doleant, si non timent eam: si non dissentiunt ab ea, nisi definitio doloris. b. Augustini alia est in purgatorio, alia super terram, qua dicit. Dolor est dissentio animi ab iis rebus quę nolentibus nobis accidunt & infra. Tu cape: ego nec fingere possum, quod qs doleat de poena, quam non timeat, aut horreat. Viden magistrum tuum affirmatissime hoc contendentem, dolentem de poena, timere poenam. Ecce rubore suffunderis, at dicis te dudum sciuisse timorem futuri esse mali Lucano dicente.

August.

Ludderani negātis magistri sui dictum Improbatio.

August.

Multos in summa pericula misit
Venturi timor ipse mali: fortissimus ille est
Qui promptus metuenda pati.

Lucanus.

Placet hoc mihi, vt quanto diutius hoc nouisti: tanto plenius & apertius agnoscas Danielis tui, & inerrabilis magistri erratum. Sinas librum esse ad manū & expende alium errorem, aeque infantilem sicut priorem: nam cum beatus Augustinus ex proposito separet dolorē a tristicia, quod dolor carnis sit offensio, tristicia animi. Tu is Anaxagoras omnia confundens & miscens, diffinitionem tristitiae, dolori tribuit. Sed quia homo fuit: excusas eum, quod errare potuerit (addas fallere & falli) quod sibi cum magnis viris cōmune sit. Deo gratias, quod fateris tandem tuum Danielem errasse: quod si iam in minutissimis eum lapsum intelligis, quę tu capere poteris & iudicare: quoties in summis rebus Theologicis (quae captum tuum superant) si prudens es, existimes eum errasse: vbi sanctae ecclesiae, sacris conciliis diuinis patribus: totius orbis cōsuetudini receptae, resistit & contradicit. Placuit hanc praemittere contentionem, honestam tamen & tranquillam: ex qua errores ludderani a minimo etiam deprachendi possint. Et cum toties hunc errorē de timore reiterit: non sit opus candidum lectorē, semper quolibet loco monere: nūc ad principale pgamus.

August.

¶ Vna ludderi intentio est: quia falsa opinione deceptus, credit se probasse, timorem & horrorem esse in anima decedente in charitate imperfecta, ideo iā statuit illum timorem se solo satis esse ad poenam purgatorii: semper loquor de timore sicut aduersarius consueuit. Hic ab initio amputabo caput se mei maledicentis animabus electis dei. Et accipiam gladium de vagina aduersarii Conclus. xviii. fatetur animas non liberari, nisi quando posito timore, incipiūt amare voluntatem dei in tali poena &c. sicut priori capite recensuimus, existēte ergo anima in eo statu, sequitur primo eam non esse in purgatorio, quia sola anima imperfectae charitatis est in purgatorio, at illa iam posito timore, est perfecta: quia foris pepulit timorem: quare non est in purgatorio, si vera sunt principia ludderana. Contra adhuc est in purgatorio, quia amat deum in tali

Contrarietas Ludderi.

pœna purgatorii:& eam pœnam purgatorii vilipendit : & ita eſt in purgato-
rio:vti iam dicit ludderus . Necte illa duo,& erit anima illa in purgatorio: &
non erit in purgatorio. Vide iucundiſſime lector,quam ſibi repugnet doctri-
Alia. na ludderana. ¶Rurſus pęna purgatorii eſt timor ille & horror: ſed anima
incipiens diligere plus voluntatem dei quam timeat pœnam: deponit timo-
rem,ergo deponit pœnam purgatorii,quomodo ergo tunc diligit deum in ta
li pœna:quæ non eſt: & ita etiam hac via nodo contradictionis ſe perplectit.
Alia. Porro timor animæ eſt pœna purgatorii, quomodo ergo in purgatorio non
timebit pœnã. Si enim ineſt pœna purgatorii.Luddero doctore : ineſt timor
cum imperfecta charitate:ſi ineſt animæ timor,ipſa timet.Itaq: ſi eſt in purga-
Alia torio,timebit & non timebit pœnam. Vide lector,quam fœcunda eſt contra-
dictionum,ludderana hęc noua cynica Theologia. Rurſus Timor ille qui eſt
pœna purgatorii,cauſatur ex diffidentia vt concluſione.xiiii . In inuolutioni-
bus ſuis deducit.Sed animæ in purgatorio petunt ſuffragium ,vt perſeuerent,
& non deficiant infiducia:habent ergo animæ illæ diffidentiam:& fiduciam:ti
morem & ſecuritatem. Quis non intelligit tam manifeſtas contrarietates: q&
concluſ.xiiii.in eis ponit diffidentiam,in concluſ.xix.ponit fiduciam diffiden
tiam ponit matrem timoris & horroris:fiduciam ſecuritatis. At qui contradi-
ctionem non refugit,quæ primo aduerſatur principio:parum eſt,ſi contrarie-
tates quoq: admittat,in ſua Anaxagorea confuſione:plures tamen eius contra
Alia. dictiones inferius annotabimus. Si omnia etiam minuta expungere vellem:
mouerem homini dubium : quid hoc eſſet,quod concluſione.xiiii. ponit hũc
timorem ineſſe morituro.in concluſione.xv.affirmat hunc facere pœnã pur-
gatorii : quare viuus adhuc eſſet in purgatorio:quod & in ſuperioribus quo-
dam loco ei obiiecimus.

Pudendum eſſe ludderi errorẽ,in quo tamen hãc totã fundat
Tragędiam,eaſdẽ eſſe pœnas inferni & purgatorii. Cap.x.

Vperioribus & infradicendis adhuc latius ſatis liquet ſterilem de
Decii. horrore purgatorii ſententiam:cum etiam ethnicos legamus for
titer & intrepide mortem ſubiiſſe quemadmodum ambo Decii
ſe deuouerunt diis manibus,pater in bello latino,filius in Samni
Cato tico:Cato vticæ ſibi mortem conſciuit quam ſanctus Petrus nõ
ſemel fugit:ſed præſtat euacuare,ruinoſos cauillos & captiones ludderi.Nam
Error ludderi. primo omnium ,aſſumit omnem eccleſiam dicere eaſdem eſſe pœnas infer-
ni & purgatorii:nullam tamen profert eccleſiam quæ dicat,vel vbi dicat;auda
cter tamen nebulo ille imponere audet eccleſiæ:quod eccleſia nullibi docuit:
bene fatentur aliqui ſancti & doctores eundem eſſe ignem inferni & purgato
Gregor. rii:& eundem eſſe locum:niſi quod infernus ſit inferior , purgatorium ſupe-
rius:vt teſtatur ſanctus Gregorius, & iuniores eum in hoc ſequuntur:ſym-
bolum affert Gregorius:ſicut in eodem igne purgatur electus: & cruciatur re
Hugo. probus:quamuis ſciam Hugonem libro.ii. de ſacramentis variare communi
ſententia. Eandem ergo eſſe pœnam inferni & purgatorii:intelligendum eſt
Cyrilus quo ad locum , & afflictionem ignis,quod aduerſarius corrupte ad generali-
tatem pœnarum refert . Patet hoc ex Cyrilli Hieroſolimitani epiſtola de trã-
ſitu beati Hieronymi ad ſanctum Auguſtinum:qui reſuſcitatum ex mortuis

meritis beati Hieronymi, super eo interrogatus, tale accepit responsum. Nihil inter se differre: quia eadem sunt magnitudine, pœnæ inferni & purgatorii: sed id est quo differre possunt, quia infernales non expectant finem, sed augmentum in die iudicii: purgatorii vero sunt cum fine: nam post expletam pœnitentiam inde excepti, gaudiis beatissimis perfruuntur, patet Cyrillum referre similitudinem pœnarum, quoad magnitudinē, seclusa duratione, non ad genera pœnarum: quæ innumera sunt: aliqua recenset beatus Gregorius in Homil. super Math. Sunt enim pœnæ inferni, frigus intollerabile, fœtor incurabilis, tenebre palpabiles, flagella cedentium, horrida visio demonum, confusio peccatorum, desperatio omnium bonorum. Et quod beatus Bernhardus ait in sermone. Ibi nullus cibus, nulla consolatio, nullus terminus Ergo si genera suppliciorum attēdamus, nullus nisi Oreste insanior, attribuet illa omnia purgandis, quæ sunt damnatorum, cum ipsius etiam aduersarii testimonio purgandi non habent desperationem: sed quasi desperationem: modo quasi desperatio non est tam grauis pœna, sicut desperatio: & ita aduersarius cogitur rumpere. Id quod ita generaliter intellexit in desperatione. pari modo purgandi, non sunt blasphœmi, non sunt cæci, non habent vermem, nō habent odium dei: quæ omnia habent damnati. frustra ergo implet innocentem papyrum cum tot adducit de pœnis damnatorum, & eorum conturbatione: at vbi tāgitur cardo negotii & radix in qua se fundat, quod sit eadem pœna inferni, vbi sicco pede procedit, velut gallus per prunas. Gaego. Bernhar.

¶ Ideo ad inducta per eum respondere non est necessarium: quod de pœnis damnatorum citata non negemus. At quod subinde repetit in fine primæ rationis. Cur vnus timet mortem & dolet: alius vero contemnit, nisi quia intus iusticiæ fiducia destitutus timet. At initio capitis obiecimus ei Decios, qui sine charitate dei, & fiducia iusticiæ mortem contempserunt. Ita obiicerem ei Curtium, Zopyram, Hannibalem, Socratem, Mitridatem, & Hegesiam cum sequacibus, quorum multi sponte se ob philosophiam eius occiderunt: velut Cicero testatur. Quidquod Theobrotus lecto Platonis de immortalitate animę libro phedro, magno animo se pręcipitem dedit de muro, velut Cicero in Tusculanis quęstiōibus refert, & sanctus Augustinus libro primo de ciuitate dei renarrat. Et a patribus percipimus, quomodo hæretici aliquando gaudentes pœnas mortis subierint: vt de illo tuo Iohanne Husso ferunt (cuius defuncti semen Ludderus in ecclesia suscitare nititur) in sacratissimo & maximo Cōstantien. concilio, per Cæsarem Sigismundum: in fauillas cinerum redacto at quid hæc moriendi fiducia hæreticis obsit. Illustris Theologus Iohannes Gerson Cancell. Parrhisiensis docet: hoc videamus effectum, non esse contrarium, hunc contemnere mortem. Itaq; habere perfectam charitatem dei: In secunda ratione velut in prima, inducit quæ sit damnatorum pœna. Itaq; omnia recipimus: nisi quod negamus, trāsferri debere ista in purgatorum: impiorum sunt istæ pœnæ: non animarum in christo quiescentium. Decii Curtius Zopyra Hamnibal Socrates Mithridates Hegesias. Cicero. Theobrotus. Cicero. August. Gerson.

Male Ludderum ex. vi. psalmo inferre: animas esse in horrore, quasi desperationis: & plura de adaptatione psalmorum. Cap. xi.

Mmorari hic oportet ad fundamenta illa tollenda: nam sic redeũtes ad contextum falsæ sententiæ & erroneæ: facilius erit omnia confutare. Tertio igitur loco conatur probare animas ita turbari in purgatorio ex psalmis in officio pro animabus decantatis: sed miranda est tam insignis huius viri stultitia: quod existi-
Error Ludderi. mat ex eo: quia ecclesia vtatur psalmo illo pro animabus: colligi, omnia quę in illo psalmo leguntur ad animas pertinere, sensu litterali. Referat ergo ad ani-
ps.vi. mas purgandas, quod eodem psal. vi. legitur. Lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo: Porro si illud est verũ
ps.cxxi. quod assumit: statim ei abiiciam psal. cxxi. quo vtitur ecclesia in officio eodem pro animabus: quare referã more Luddrano, omnia quę ibi dicuntur ad animas. Sicut illud. Per diem sol non vret te, neq; luna per noctem: dominus custodit te ab omni malo &c. Infero ad hæc. Ergo si animæ purgandæ sunt tutæ ab omni malo: ergo ab horrore illo tuo, qui est prope desperationem ani-
ps.cxlviii. mæ illæ tutæ sunt. Sic ecclesia vtitur illo psal. cxlviii. in officio pro animabus. Igitur inferam more Ludderano: animas in purgatorio laudare & benedicere
ps.iiii. deum, non horrere, & quasi desperare. Quid quod psal. iiii. dicitur. Introibo in domum tuam, adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo: putasne animę defunctorum venient ad templum adoraturæ deum in timore, quem eis impingis. & iterum. Domine & scuto bone voluntatis coronasti nos. Si dicunt animæ purgandæ, se coronatos a deo scuto bonæ voluntatis, quomodo tu in eis ponis horrorem: quasi desperationis, & amorem viciosum concu
ps.vii piscentiæ dei in illis, cum iste sit malæ voluntatis. Adde & psal. vii. qui pro animabus ab ecclesia canitur. Iudica me domine secundum iusticiam meam, & secundum innocentiam super me. Vbi Ludderano more argumentando inferam. Si iudicium secundum iusticiam petunt & innocentiam, cur tu tanto terrore intolerabili eas diffecas & conturbas.

In Ludderum ¶ Attende o amice lector virum extremis ignorantiæ tenebris obsitum, sacerdos est, Theologus est, frater est ex eorum numero, qui mendicantes dicũtur: toties psalmos adaptauit iam festis, iam tempori, iam alteri commoditati occurrenti, & nescit qua ratione psalmi diuinis officiis pro occurrente commo-
August. ditate applicētur. Tam oscitanter suum legit Augustinum: ecclesiasticus theologus: sufficiat ex psalmo vel vnum versum adaptari posse huic, de quo in ecclesia canimus. Experire hoc in psal. xviii. quo vtitur sancta mater ecclesia in
Ambros. festo de sanctis apostolis dei. Recte enim in eos conuenit initium psalmi secundum beatum Ambrosium: quoniam ipsi sunt coeli qui enarrant gloriam dei: ipsi sunt firmamentum: qui opera manuum dei annunciant. Non sunt loquelæ neq; sermones, quorum non audiantur voces eorum. In omnem terrã exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorũ. Vtitur & de Christo hoc psalmo ecclesia, quia de eo sequitur. In sole posuit tabernaculum suum, & ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo. Exultauit vt gygas ad currendam viam suam, a summo coelo egressio eius. Et quia diua virgo Maria est ille sol tabernaculũ Christi: ideo ecclesia in honorem virginis illo psalmo vtitur. Similiter ad peccatorem aliqua ibi pertinent: ideo ecclesia & pro poenitente assumit eum, quod in eo dicitur. Delicta quis intelligit, ab occultis meis munda me, & ab alienis parce seruo tuo. Si mei non fuerint dominati &c. ita & in aliis non est difficile, psalmos singulis festis & tẽporibus adaptare. Ecclẽia vtitur

vtitur psal.xvi.de sancto martyre Laurentio propter hunc versum. Probasti ps.xvi.
cor meũ:& visitasti nocte:igne me examinasti,& nõ est inuenta in me iniqui
tas. vtitur in festo resurrectionis per integram octauã:psal.cxvii. propter hũc ps.cxii.
versum:hæc est dies quã fecit dñs, exultemus & letemur in ea, & aduertenti
non erit difficile plura loca afferre. ¶ Et vt rubeat aduersarius,iterum in cõ
tradictionis cogamus eum angustias. Non negabit existimo psalmum.vi.esse Ecclesia.
pœnitentiæ:nam sic ecclesia eum in numero septenario cõprehendit: & bea Hiero.
tus Hiero super eo testatur. Vnde etiam b.Gregorius illum cum aliis sex pe Grego.
culiaribus illustrauit cõmentariis,quod psalmi sint pœnitentis. Si ergo psal.
iste peculiariter ad pœnitentes attinet,non potest eum ludderus ad animas in
purgatorio transferre,per statutum quod ipse sanxit pluribus locis: & in hac
quoq; materia conclusione.xviii. Meo inquit iudicio,non esse licitum credo,
longeq; pessimũ vsum,quibusdã hucusq; esse seruatum,scilicet scripturæ san
ctæ simplicem sensum,in æquiuocum & dubium diuidere,& asperius incre
pat oppositũ facientes in responsione ad Syluestrum prioratẽ. Si ergo non li
cet sensum scripturæ simplicissimũ diuidere:cum oĩm consensu, hic psalmus Contrarietas
ad pœnitentem in hac vita pertineat:non poterit ludder eum trahare ad ani ludderi.
mas purgandas secundum pceptum:quod statuit. Iteq; sextus psalmus perti
net ad animas purgandas,& non pertinet:iudicio luddetano.
¶ At nos hanc absurditatem vitantes,arbitramur fœcundum esse spiritumsan ps.vi
ctum in sacris litteris,itaq; laborandum est,latẽtem in scripturis spiritum per
varios sensus educere. Et hunc sextum psalmum tam in pœnitentem, quam
in animam purgandam competere,neq; oportet omnes versus psalmi in vnã
conuenire,sufficiat vere adaptari animæ pœnis afflictatæ,quod ad dominum
clamat. Domine ne in furore tuo arguas me,neq; in ira tua corripias me. Mi
serere mei,quoniam infirmus sum:an non videtur tibi anima infirma in pur
gatorio:quæ se ipsam iuuare non põt! Nonne cõgruit animæ in purgatorio
captæ,vt oret ad dominũ. Cõuerte dñe,& eripe animã meã,saluũ me fac prop ps.cxiiii.
ter misericordiã tuã! Sic psalmus.cxiiii.recte in animas cõuenit purgãdas, qua
rum spes immortalitate plena,vt dicant. Placebo dño in regione viuorum.
¶ At instat ludderus statim in secũdo versu. Miserere mei,quoniam infirmus
sum:subdi sana me quoniam conturbata sunt: seu exterrita omnia ossa mea.
Itaq; animę sunt conturbatæ. Diluimus iam illum cauillum: non oportere om
nia in psalmo isto contenta conuenire in animam:velut in festo assumptionis Luc.x.
diuæ virginis Mariæ,vtitur ecclesia Euangelio Lucæ. x. vbi nilhil attinet ad
dei genitricem historia: sed illud vltimum Maria optimam partem elegit, August.
quæ non auferetur ab ea. Porro nec beatus Augustinus, nec beatus Hie Hiero.
ronymus, nec Cassiodorus, nec Bruno noster Germanus, insignes & lu Cassiod.
culentissimi psalmorum interpretes, exponunt versus citatos secundum in Bruno.
ductionem Ludderanam, qui litteram torquet, contra quam spiritussan
ctus efflagitat. Sed omnino condonemus hanc violentam interpretatio
nem Luddero: non videntur tibi animæ in igne purgatorio conturbatæ in
tanto supplicio existentes: vt maior sit harum pœna, diuo Augustino te August.
ste, quam vnquam sit in hoc mundo, vel esse possit. Non est turbatus
Iob a facie Domini, ob pœnas. Nam superius ostendimus impiam & Iob.xxiii.
hæreticam esse Ludderi sententiam, qua audacius pronunciauit,omnem tur
bationem venire ex desperatione. Hæc hæretica sententia reuincitur in ipso

domino saluatore nostro, qui apud Iohannē inquit. Nunc anima mea turbata
Ioh.xii. est, & quid dicā: Pater saluifica me ex hac hora. Hoc idem sacra anima in euā-
gelio de eo testatur. Et cum hæc dixisset Iesus turbatus est spiritu, & protesta-
Ioh.xiii. tus est: & dixit. Amen amen dico vobis: quia vnus ex vobis tradet me. Habes
candide lector, apertissimum sacrę scripturæ textum, dominum & saluatorem
nostrum turbatum esse: sed procul absit a castis mentibus fidelium: impia cogi
tatio. Eum vel diffidentem fuisse, vel quasi desperātem de beatitudine sua, hor
rore perculsum. Sic in præsentia, si dederimus etiam animas fore conturbatas
ad pœnas referre sufficit: non opportet animas horrore quasi desperationis,
& hæsitationis affligere & cruciari.

Errores Ludderi expunguntur super eo, quod negat animas solis pœnis esse inquietas, & quod ponit Dauid gustasse pę-nam inferni in hac vita. Cap. xii.

COnfidit Ludder etiā in eo, quod animæ sint ita cōturbatę & quasi
desperantes, quia ecclesia frequenter oret deum, vt det eis requiē
sed solæ pœnæ non faciant animam irrequietam: quare præter
pœnas sit aliud inquietās eas scilicet horror damnationis: frustra
& hic iacitur rete ante oculos pennatorum. Nam & analphabe-
ticus huius gloriosi ecclesiastici Theologi flexuosos syllogismos, perplexa en-
thymemata, captiosas argutias facile diluerer. Sunt enim animæ purgandæ in
requie & dormiunt in somno pacis, quia certæ sunt de sua salute: cōmunicant
in gratia & charitate cum cælestibus ciuibus, habent consolationes angelo-
rum: sunt tñ irrequietæ pœnis: optat ergo & orat ecclesia eis pacem, non quā
modo habent, sed qua carent, orat ergo eis dari requiem æternam, pacē sem-
piternam vt libro .ii. latius explicauimus.
¶ At negat aduersarius animas posse dici irrequietas propter pœnas: vide le-
ctor quā oscitāter legerit scripturas sacras hic Paulinus & ecclesiasticus Theo
logus: cum scholastici in prōptu habeant illud Iob. Nō cōcedit quiescere spi-
Iob.ix. ritum meum: & implet me amaritudinibus, quod vtiq; de pœnis & plagis
intelligit, non de horrore desperationis. Et iterū ait: Si locutus fuero non qui-
Iob.xvi. escet dololor meus: ecce quomodo dolor tollit quietem: vides ergo inquietas
animas in pœnis: quæ tamen quiescunt in Christo spe immortalitatis: velut
idem inquit. Nunc. n. dormiens silerem, & somno meo requiescerem.
Iob.iii. Neq; obtinebit aduersarius propositū suū p hoc q sapientē inducit prouerbiis
Nō conturbabit iustū quicquid ei acciderit: nos in ecclesia dei legimus. Nō cō
tristabit &c. sed maliciosus aduersarius, qa magis cōgruebat proposito suo de
prouer.xii. cōturbatione: ideo ausus fuit falsare & immutare ecclesiasticā lectionē: vtcūq;
accipiendū est sapientis dictū, de tristicia deiiciēte. illa nō cōtristabitur sapiēs
& nō ita crude debet intelligi, velut diuersarius torquet & lacerat sacras lrās,
nisi nesciat adhuc veritatis sugillator, iustorū caput xpm tristatum, & turbatū
esse, ait. n. Tristis est anima mea vsq; ad mortē. Et ne quid mōstri pariat Grā-
maticus Theologus in ppositione Con. Euangelistā audiamus Matheū dicen
tem. Et assumpto Petro & duobus filiis zebedei cepit cōtristari & mœstus esse
Math.xxvi. litterę inhęrēs, forte audebit p sua impietate aduersarius Christū negare sapiē
tem. Forte adhuc incūbit priori lectioni, quia peius sit conturbari, quā contri-

stari. Vir sapiens contristetur: sed non conturbetur, quicquid ei acciderit. Ergo vltra omnes iniurias, quibus Ludder onerat & afficit miseras & afflictas animas in purgatorio, etiam hanc addidit, quia insipientes sint & stultae, quod conturbentur. At nos pulchre vindicabimus animas electas ab hac Ludderana iniuriar quod sapientes etiam aliquando conturbentur uelit, nolit, Ludder: ita. n. legimus in Ecclesiaste. Calũnia cõturbat sapientẽ. An dices Iob fuisse stultum & insipientem, quod cõqueritur. Et omnipotẽs cõturbauit me. Et Dauid testatur fundamenta montium conturbata: non mirum, si colles & humiles monticuli conturbantur. Euicimus ergo apertissimis scripturę sanctę testimoniis, cõturbationem etiã insapiẽtem cadere, ita ꝙ si etiam dederimus aduersario, animas in purgatorio esse cõturbatas, nõ tñ ex hoc probari in animabus esse horrorem quasi desperationis & timoris aeternae damnationis. In Ludderum Eccle. vii. Iob. xxiii. ps. xvii.

¶ Accede autem lector iucundissime, & intuere quam pulchre Iudaiset Ludderus: omisso spiritu viuificante & spiritali intelligentia, quomodo litterae insistet, inhiet nudis voculis, haereat in apicibus & figuris, cum Dauid inducit & Ezechiam, expertos has poenas in hac vita. Et licet pulchra & vtilia multa possent afferri pro locorum explicatione: breuibus tamen, q̃tum nostro sufficit proposito, nos expediamus. Nam cum primo euocat psal. xciii. Dico si tam diligens fuisset in reuoluendis sanctorum patrum interpraetationibus: quã strennuus est in gloriando & de praesumendo: cum saepe vt Augustinus monuit, nunc illius, nunc alterius personam induat Dauid: reperisset tamen apud diuũ Hieronymum, hunc locum (etiam si ex persona Dauid accipiatur, non intelligendum de Dauid viuo, sed anima eius: quę non resurrexisset, nisi domino Iesu resurgente, ait. n. Propterea domine resurgo, quia tu fuisti ad inferos & resurrexisti. Detenta fuisset anima mea apud inferos, si nõ anima tua resurrexisset ab inferis. Ecce inferos locos hic non vsurpari pro loco damnatorum: vt credidit diuersarius: sed lymbum patrum. Quod si omnino proterue adhuc cõtendis de Dauid viuo accipiendum: satisfaciat tibi Augustinus, Cassiodorus & alii, nondum intelligi per infernum, locum dammatorum: vt tu desipis Luddere sed foueam peccatorum, qua quis absorbetur in multitudine peccatorum per obstinationem: si non fuerit adiutus a gratia diuina. Ludder iudaisat. ps. xciii. August. Hiero. August. Cassiod.

¶ Sic propria innixus prudentia, insolẽter iactitat psal. lxxxvii. quasi ad Dauid pertinet: cum eo loco, passionis dominicae sacramenta contineantur: vbi vere dicit regius psaltes, se inferno approximasse: at non in sua persona, sed Christi quia descendit ad inferos, tertia die resurrexit a mortuis. Ita concors sanctorũ patrum sententia Augustini, Cassiodori & aliorum: de Christo intelligit hũc psalmum. Dempto nouo Daniele, propheta nouo Luddero, qui hunc de persona Dauid intelligit. ps. lxxxvii.

¶ Simili vel inscitia: vel prauitate labitur in psalmo. cxl. Ita omnino nihil assequitur solidae vel syncerae Theologiae: nam & hic psalmus Christo tribuitur: Obtrudo aũt hic aduersario beati Hiero. expositionẽ super praefato versu: dicentis. Quãdo videris Arriũ, Eunomiũ (ego addo etiam Lidderũ) extra ecclesiam: intellige dissipata esse ossa dñi, secus infernum. Os quod forte est, ipsi maiores sunt: qui videntur aliquid esse, per multiloquiũ: & contentionẽ: ac philosophiam: inducuntur ab haereticis, fateor Augustinũ & alios ꝑ ossa intelligere martyres & testes Christi quorum ossa dissipata sunt secus infernum, idest morte: quoniam vt gloss. ordinaria inquit. Non in infernum dissipata sunt ossa ps. cxl. Hiero. Augus.

sa: quia licet martyres cõmuni sorte moriantur, tamen vita æterna eis datur.
ps.xxvii. ¶ Eadem solutione retunditur introductio psalmi. xxvii. quia est de passione saluatoris, & vbi Christus clamat ad patrem se assimilari descendentibus in la
August. cum exponit beatus Augustinus de miseria huius vitæ: & subscribit .b. Hier.
Hiero. ¶ Et in psalmo.lxx. plane sequitur Iudeos intelligẽtes hunc psalmũ d eperso
ps.lxx. na Dauid: quos improbans b. Hieronymus, quærit: dicant nunc Iudei, quan
Ludder iudaizat do Dauid de profundo abyssi est eductus. Hanc ergo Iudaicam expositionem a b. Hieronymo improbatam, non solum resuscitat Ludder: sed etiã Iudeis dat modum respondendi obiectioni. b. Hieronymi, quia tunc descenderit in profundum abyssi: quando gustauit poenas infernitatis tantam absurditatem etiam Iudei non recipient. Itaq; & is psalmus: soli deo tribuatur. Habes iucundissime lector, aduersarium non probasse, erroneam: quam assumpserat, propositionem: Dauid gustasse hic in vita pręsenti poenas inferni: sed perspicuum est sacras litteras peruerse ab eo tortas & violatas: ut satis constiterit iniquitatem sibi mentitam esse.

Repellitur Ludder, quod existimauit Ezechiam hic gustasse poenas inferni: & quod immodice extulit somniatorẽ Taulerum, qui de hæresi conuincitur. Cap.xiii.

Esa.xxviii. Non secus quispiam de Ezechia sentiat: nã & huius verbis violente abutitur diuersarius, in suum torquendo peruersitatem: cũ nemo sanctorum patrum, nullus doctorum: in hanc torserit corruptam expositionem, quod Ezechias gustauerit poenas inferni. Sed hæc est sana & recta verborum Ezechię, secundum sanctos intelligentia. Quia sanitati a deo supra naturam restitutus, gratias agẽdo deo meminit status suæ infirmitatis: in quo iam de vita desperauerat, & annis suis nõdum completis, ad portas inferi: idest lymbi patrum: anima sua descenderet: a qua tamen infirmitate fuit liberatus.
¶ Per portas inferi intelligi lymbũ patrum, nõ est obscurum, quod in vet. test.
Gen.xlii. frequenter nomine inferorũ significetur: sic ait Iacob Gen. xlii. Deduceris ca
Cicero. nos meos cum dolore ad inferos: placet referre pulchra verba. b. Gregorii: vt videamus aduersarium, perperam ex vocula inferorum, mox intellexisse locũ damnatorum: ait enim. xii. libro Moralium. Ante aduentum mediatoris dei & hominis, omnis homo, q̃uis mundę probatęq; vitæ fuerit, ad inferni claustra descendit: & infra nec tñ ita iustorũ animas ad infernum descendisse dicimus, vt in locis poenalibus tenerentur: sed esse superiora inferni loca: esse alia inferiora credẽda sunt: vt & in superioribus iusti requiescerẽt: & manifestioribus iniusti cruciarent. Cur aũt lymbus appelletur hoc noĩe explicat circa finẽ. xiii.
Greg Moraliũ: ad quẽ locum diligentẽ delego lectorẽ. Sed forte vt est nasutus: tanto doctori nõ credet, assentiat Augustino suo lib. xx. de ciuitate dei dicẽti. Non
Augst.cap.xv. absurde credi videtur, antiquos et sanctos, qui vẽturi Christi fidẽ tenuerũt, locis quidẽ, a tormentis impiorũ remotissimis, sed apud inferos tñ fuisse: donec eos inde sanguis xpi & ad ea loca descensus erueret. Retũditur ergo facile aduersarii procacitas: qui audito inferorũ nomine, mox pronunciauit, Ezechiã viuũ gustasse poenas inferni: quod velut nouum Ludderanum cõmentum, sacris litteris, ecclesiæ & patribus aduersum respuimus & anathematizamus.

¶Porro quod somniatorem suum affert Taulerum, facile repellimus: cum eũ autorem erroribus Vualdensium: & Beghardorum in clementina. Ad nostrã deharet. condemnatorum: fuisse infectum, manifestarium sit: & nos alio loco docebimus. Iudicium autem Ludderi (velut noctuæ de pullis suis) de Taulero, quem prefert omnibus, omnium vniuersitatum doctoribus: per se est tam pudendæ arrogantiæ: tã fœdæ præsumptionis & excęcatæ inuidię. vt hoc vnũ nobis clarissime insinuet, qualis vir sit ludderus. quam humilis: patiens modestus: cum hunc vnum somniatorem tot ecclesiæ luminibus, & clarissimis patribus præferat. Et forte mite esset, si singulis eũ præferret: sed vt insigniter prodat stulticiam suam, affirmat plus in eo solidæ Theologiæ reperiri, quam sit repertum (& vt nihil desit superbiæ addit) aut reperiri possit, in vniuersis scholasticis doctoribus. O hominem impudentem. O scęleratam linguam, fastuosum animum: O procacissimum iniuriatorem, & teterrimum calumniatorem Dispeream si ex omnibus sermonibus illius somniatoris, quattuor folia solidę & syncere posset decerpere scripturæ, pauci etiam sunt huius sermões: omnes non attingunt quantitatem primi libri sententiarum. Nouit ecclesia. S. Thomam. S. Bonauenturam. S. Alexandrum de Ales, Petrum Longobardum, Guilhelmum Altisiodoreñ. Albertum magnum, Iohannem Gersonem, ambos miraculis cõspicuos, sanctum Antoninum, Ioh. Scotum, Durandum, Petrum de palude, Petrum de Tarantasia, Petrum de Aliaco, Henricum de Gãdauo, Aegidium de Roma, Franciscum Maronis, Herueum natalem, Augustinum de Ancona: Thomam de Argentina, Gregorium de Arimino, Guilhelmum de Ockam, Marsilium de Inghen, Richardum, Gabrielem, Michaelem de Bononia, Ioh. Bachonis, Andream de Castro, cũ aliis innumeris: qui fidelissime laborarunt in vinea domini, elucidarunt sacras scripturas, quorum doctrina per totam fulget ecclesiam: disseminatur cum magno fructu in populum fidelem: & magna deuotione suscipitur, vt fructum gignat in aliis tricesimum, in aliis sexagesimum, in aliis centesimum. De Taulero nihil tale nouimus, qui sub modio latitat, & vtinam totus latitaret, ne in monasteria inuolaret: nam omnem religionis regularem obseruantiam: ac illam præclarissimã virtutum gemmã, obedientiam docet demoliri: quibus exulantibus, quid sunt monasteria, nisi demonis palestræ & exercitia at de hoc alibi latius. Et vt videat me verum dicere, qui forte Tauleri linguam Germanicam nõ intelligit: legat Ludderum in conclusione. x. Inuolutionum de virtute indulgentiarum: vbi ex Tauleri sententia sic inquit. Id notũ est, & in signibus autoribus (idest Taulero) celebre in ecclesiasti quem deus hominem, in mediis ipsis operibus obedientiæ ecclesiasticæ ad ecstasim raperet, vel singularem illuminationẽ teneatur homo tum opus intermittere, & obedientiam ecclesiæ relinquere, & deo obsequi magis, quam hominibus. Immo dicunt in ipsis horis canonicis, attẽtionem verborum debere omitti, cõtra præceptum ecclesiæ, si qua arriserit cęlestis illustratio & affectio: hic sistit pedem ludder, sed Taulerus ex quo hoc hausit venenum, ultra horas canonicas, ad exemplum de eleuatione corporis Christi, ad quam non respiciat deuotione interna sensibili affectus. Consydera o lector, Christus dixit a fructibus eorũ cognoscetis eos. Iam ne habemus fructus arboris Taulerinæ, talẽ viuendi regulã, q̃ singularitates foueret regularis obseruãtię statuta corrũperet, nutriret diabolicas illusiões, supbiã erigeret, & oẽm obedictia penitus auferret. & tñ ludder audet extollere ꝙ hoc sit insignis

In Taulerum Ludderi.

In Ludderum

In Ludderum

Doctores eccl.

In Taulerum.

Tauleri impietates.

Mat. vii.

autoribus celebre: quod sacrum Viennense concilium asseruit esse hominum abhominabilis sectæ: Vide candide lector punctum tertium & octauum, cōdemnatum in prædicta cle. ad nostram: & intelliges Taulerum & Ludderum hos damnatos docere articulos. Excurri in hæc parerga, vt qui Taulerū (quē ita immodice extulit Ludder) in peregrina lingua non possunt agnoscere, Ex vno puncto totū iudicare & censere possint, velut ex dente Elephantem.

Cle. ad nostrā de hæret.

¶ Ad vltimo inducta per Ludderum de oratiōibus ecclesiæ. Libera eas de ore &c. liquet ex prioribus, nō sentire ecclesiam de inferno damnatorum: sed purgatorii vti proxime Grego. & Augustinum induximus. Et ita sunt in lacu profundo, in pœnis inferni, in ore leonis: quos ne absorbeat tartarus longitudine & duratione pœnarum: orat ecclesia eas per sanctum Michaelem transferri in lucem æternam. Itaq; eneruauimus fundamenta Ludderana: & ostendimus ea inefficatia ad firmandam Ludderanam sententiam. De his quos dicit se nouisse: Quis scit an mentiti sint vel a demone illusi: quia certe sic credere, se ire in damnationē, hominis est improbi & desperati, non autem fidelis, qui spem suam iactat in dominum: valeant ergo somniatores ludderani.

Plurimæ contradictiones ludderi in vnum congeruntur, quibus se ipsum expugnat. Cap. xiiii.

Iam redeamus ad caput totius erroris: postquam ratiōes euacuatæ sunt: ponit ergo timorem morituri & horrororem desperationi proximum, esse pœnam purgatorii: vbi nulla sit fuga, nulla cōsolatio. In quo momento anima non possit credere se posse vnq̄ redimi: hoc est Ludderi purgatorium. Prædictis autem in hoc libro, & secundo recte pensatis: facile errores illi eliduntur: at quod addit animam non posse credere posse se vnquā redimi: & postea conclus. xvi. Animā non sentire nisi desperationem & conclusione. xix. dicit animam sibi videri: ire in damnationem & descendere in lacum: Adducit pro his dictum Christi. Tanquam laqueus superueniet dies illa: & apostoli. Dies domini sicut fur in nocte ita veniet: & i. Reg. ii. Dominus deducit ad inferos & reducit.

¶ At iste error non melius tollitur, quam si cōsyderemus, quomodo se ipsum destruat. Si enim anima non credit se posse vnquam redimi. Iam desperat; & peccat in spiritum sanctum: quod peccatū domino teste. neq; hic in futuro sæculo remittitur. Non ergo pertinet ad animam purgandam non credere se vnquam saluari, sed ad animam iam damnatam. Et nescio quid detestabilius in animas electas & charitate dei ornatas dicere posset: quam quod non credāt se vnq̄ saluandas: quod videntur sibi desperare, q; videnē sibi inire dānationem.

Contradicit sibi ludder.

¶ At Ludder expugnet ludderum: & seipsum destruat. Cur ergo conclus. xix. ait eas præ nimio auxilii desyderio: velocius iuuari postulare: & opinentur & præsumant se esse certas de sua salute. Si opinanē & præsumant se certas: quid est quod prius astruebas, eas non credere se vnquam posse saluari: quare iam opinatur & præsumit de salute: qui prius desperabat: Porro desperatorum nō est suffragia petere: animæ petunt suffragia, vt perseuerent in fiducia vt ait concl. xix. Expende iam quomodo illa constent: animam perseuerare in fiducia, & tamen videri sibi desperare, nec credere se vnq̄ posse saluari. Ita oportet singularitati studentem, cadere in barathrum contradictionis.

Alia rone.

¶ Simili laborat inconſtantia: dum conclu.xvi.dicit animam non ſentire niſi Alia rõe.
deſperationem. Si non ſentit niſi deſperationem,quomodo ergo eſt,quod nõ Cõtrarietates
deſperat.Euolue hoc,ſentit deſperationem:& non deſperat.Et iterum.Anima plures luddeti
non ſentit ſperare.Connecte,inconnexiles has ſententias.Anima in purgato- i.
rio Sentit ſe deſperare. Non ſentit ſe ſperare:& tamen non deſperat.Et quod ii.
omnia illa confundit.Neſcit an ſperet vel deſperet.vide labyrinthos:Si neſcit iii.
ſe ſperare vel deſperare:cur dicis,quod ſentiat deſperationem. Si neſcit ſe ſpe iiii.
rare vel deſperare:cur petit ſuffragia.Si neſcit ſe ſperare:cur petit ſuffragia vt v.
non deficiat in fiducia? Si perſeuerat in fiducia,cur videtur ſibi inire damnatio vi
nem. Si per auxilium gemitus,alii intelligunt eas adhuc ſperare. Ergo verum vii.
eſt animas ſperare.Si ſperant quomodo poſſunt neſcire actus proprios.Si ſpe viii.
rant quomodo videtur ſibi deſperare.S.Thomas diuerſis temporibus, varios ix.
edidit libros,& plures & maximos,ſicut tota nouit eccleſia.Sed reuera,in toto S. Thomas.
S. Thoma,non inueniuntur tot cõtradictiones (etiam ſi ad materias mere opi
nabiles deſcenderis)ſicut in ſex foliis ludderanis apertiſſime deprẽdimus, qui
bus nobis ex purgatorio truculentiſſimum facit infernum.

¶ At ex ipſa cotrarietate ſatis patet deſtructio illius erroneæ & hæreticæ do-
ctrinæ:etiam ſi omnia alia ceſſarent:tamen ne alicui videretur aliquid proba-
ſe ex tribus locis per eum citatis.Volumus veram horum intelligentiam affer
re.Nam quod primo verba Chriſti adfert,quæ Luc.cap.xxi.ſcripſit,ſunt imp Luc.xii.
tinentia propoſito:vnde nec ſuffragantur ſibi nec refragantur nobis: prohibet
enim ibi dominus & ſaluator noſter crapulam & curam huius vitæ: & huius
rationem daturus ſubdit,& ſuperueniet in vos repentina dies illa tanquam la-
queus:vbi de hora mortis loquitur, & voluit dominus pauorem uiuentibus
incurrere propter incertam horam mortis,non mortuis horrorem,quaſi deſpe
rationis ingerere:quod pulchre glo.ord.ibi voluit ad finem capituli,docens q glooſſ.ord.
ſaluator & ante vniuerſale iudicium,per id quod dixit.Erunt ſigna in ſole &
luna.& ante ſingulorum ex carne exitum,per illud quod dixit de repẽtina die,
monet nos curis & voluptatibus ſæculi renũciare.Torquet ergo & lacerat hũc
textum ludder ad timorẽ purgatorii:cũ loquatur de timore inopinatæ mortis.

¶ Sic contra omnium mortalium ſententiam:verba Pauli ad Theſſ. corrum- i.Theſſ.v.
pit,dum vel de die iudicii:vel die mortis intelligatur.Ipſe ad purgatoriũ ver-
tit.Et in diſputatione lipſica fundabat ſe in hoc tãquam clarum & apertiſſimũ,
per diem domini intelligitur diem extremi iudicii,modo quiduis aliud per illã Contrarietas
diem vult ſignificari: Tamen & ad diem mortis vniuſcuiuſq; poſſe referri fa- luddeti.
teor,& libro primo oſtendimus.

¶ De cantico Annæ,dico illud nihil canere de purgatorio:ſed alta intelligen- i.Reg.ii.
tia,altum pœnitentiæ modum exprimit. Quod deus peccatorem viuificatu-
rus,prius mortificat per amarum morſum conſcientiæ,per horribiles cogita-
tiones malorum operum perpetratorum,peccatricis voluntatis:quæ largos ex-
cutiunt lachrymarum imbres.Et peccatorem ita delictorum ſuorum recogita
tione conturbatum mœrore ac pœnitudine affectum ad inferos deduci,grauli-
tate pœnarum exterritum: illuſcente autem ſuauitate & dulcedine diuinę gra
tiæ,& beatorum gaudiis in mentem venientibus:cum ſpe diuinæ miſericor-
diæ: tunc eum erigit & reducit.Sic ergo dominus ad inferos ducit per conſy-
derationem iuſticiæ,& reducit per contemplationem miſericordiæ.Sic domi
nus pauperem facit,& ditat.Sic humiliat & ſubleuat:Gloſſę ord.non duplicet

Contrarietates ludderi.

In Ludderum

Contradicit sibi ludderus.

Origenes.

In ludderum.

Cõtradicit sibi

illud referre ad humanitatem Christi. Vtcumq; solus ludder sine consorte, sine autoritate; hunc locum Cantici in purgatorium indocte reiicit. Itaq; & hos vi dimus locos impertinentissime fuisse citatos, qui nedum in contentione non possent consistere; sed ne verbum quidem habẽt de purgatorio. Finiamus autem hoc caput & ad alia eius errata veniamus; licet & hoc dignum esset examine contradictionis, quod inquit animas purgandas scire, quod deus possit eas redimere; sed nolle illis uidetur: & paucis hoc libro. ii. attigimus: ideo breuitati studentes iam missum facimus.

Errasse Ludderum, quod poenam purgatorii dixit esse aeternam: omnia ibi praeterita, praesentia, & futura. Et quod animae purgandae communicarent cum inferno, & nihil cum coelo. Cap. xv.

Tatueram finem facere huius libri; nisi duo occurrissent; adeo absurda & a veritate abhorrentia; vt maiori delyrare delyrio ludder non possit. Et plane nescio an sobrius vel ebrius haec scripserit. Sobrius certe uesanus scripsit. Nam conclus. xv. vbi ostendit aliquos gustasse in hac vita poenam quam sentiunt animae purgandae, quae sit eadem cum poena inferni; de qua poena subdit. Et tamen ęterna, neq; potest eam temporalem existimare. Et infra nec est vllus angulus in anima non repletus amaritudine amarissima, horrore, pauore, tristicia; sed iis omnibus non nisi aeternis. In responsione ad syluestrum Prieratem exaggerat absurditatem, increpat enim eum, quod dixerat: Timorem esse de futuro malo, animae autem sunt in praesentibus malis, ad Syluestrum postea inquit: Si cogitare posses vel gustasses vitae futurae vnã guttulam, non ista diceres. Omnia sunt illic praeterita, omnia praesentia, omnia futura; hoc omnino in intelligibile est, nisi referatur ad aeternitatem.

¶ Sed intende huc aciem mentis Candide lector: & consydera vanitatem huius viri & inscitiam, maxime coniunctam proteruiae. Nam hic dicit poenam purgatorii fore aeternam conclus. xv. qui in eodem folio conclusione. xiiii. dixerat. Omnes concedunt easdem esse poenas purgatorii & inferni, nisi quod differunt ęternitate. Respondeat mihi quaeso, quid sit illas poenas differre ęternitate, nisi quia vna est aeterna; alia vero non est aeterna. Poenam autem inferni non potes negare aeternam contra Euangelium. Ite maledicti in ignẽ ęternum, & contra scripturas & contra ecclesiam. Nam is fuit dãnatus error Origenis. Igitur restat poenam purgatorii non esse aeternam. Necte ergo illud cũ dicto in concl. xv. Et inuenies purgatorium ludderanum esse aeternum & non esse aeternum, hoc est esse Chymeram & hircoceruum. An quempiam aliũ legisti tam pulchre sibi contradicentem, & tam saepe, & tam aperte. Forte odio dialecticae, quam nunquam recte didicit, ex industria ponit contradictorias & contrarias esse veras, & contradictionem eidem in esse. Rursus si anima purganda est repleta horrore, pauore tristicia, non nisi omnibus iis aeternis: quomodo ergo animam redimi de poenis purgatorii dicis, quando posito timore incipit amare voluntatem dei in tali poena. Deponit ergo aliquando anima timorem illum & horrorem: quomodo ergo prius asseruisti horrorem illum esse ęternũ, quem iã affirmas esse temporarium & transeuntem.

Contradictiones ludderi.

¶ Et multo mirabilius est quod ad Syluestrum dixit. Omnia illi esse pręsentia praeterita, & futra. Nam hoc solum de aeternitate dei admittitur in alus vero aeternis, illud non reperitur. Nam si in aeternitate poenae Iudae proditoris: aut Arrii aut Iohannis Huss. haereticorum, omnia sunt praesentia: conlectarium est illos habere infinitam poenam simul, quoniam illis futura est infinita duratione. Ita existentibus in purgatorio, vbi minus videtur, si omnia sunt pręsentia, sequitur purgandum adhuc biennio, omnem poenam iam habere praetentem. Porro futurum est in inferno, vt dicit conclu. xviii. vt posito timore, amet anima volūtatem dei: & omnia pręsentia sunt futura. Itaq; iam deposuit timorem & habet amorem. Et ita habet timorem, & non habet timorem, quae iterum aperte contradicunt. Et omnia talia sunt hęc ludderana errata: vt indignū sit bona ingenia, in his vel legēdis vel refellendis bonas horas male collocare.

Alius error ludderanus.

¶ Alium errorem Erronis istius & planetae euocemus, dum conclu. xvi. affirmasset in coelo securitatem, in inferno desperationem: infert mediū esse purgatorium inter vtrumq;. Sic tamen vt propius sit inferno quam coelo: quia nō habent pacem & gaudium. Immo nihil de coelo omnino participant. Expēde lector quomodo nō micam talis in omni scripto suo de purgatorio inuenias. Ponit purgatorium esse medium inter infernum & coelum. Et tamē nihil participat de coelo: & omnia participat de inferno praeter durationem, ergo potius erit extremum erga coelum, quam medium: cum medium participet de utroq; extremo, nisi sit medium per abnegationem: porro si totum communicat cum inferno: & nihil cum coelo, quomodo euenit, vt sit transitus de purgatorio in coelum: & non in infernum: cum in habentibus symbolum facilior sit transitus. Nisi quod ad situm localem sophisticetur, purgatorium esse propius inferno, at hic non est contentio de loco. sed de conditione conuenientiae & similitudinis.

Alius error

¶ Hoc quoq; velut haereticum obelis iugula: quod admittit hic desperationē esse in anima purgāda: licet quasi desperationem appellet, quia aliquando inquit, cessabit: quod est animabus sanctis crimen blasphemiae imponere: cum improbissimorum hominum sit desperare, sicut Cain & Iudas fecerūt, & omnes damnati. Praeterea omnes animas purgandas in disputatione liptica dixit esse sanctas: sed nullus criminosus est sanctus. Itaq; animae purgatorii, erunt sanctae & non sanctae: blasphemae & non blasphemae. Et priori capite adduximus inuolutiones ludderanas: vbi negat animas purgandas desperare, sed sentire desperationem: cur iam asserit eas desperare: iterum ludderus debellat ludderum. Ideo patienter ferant ludderani, patienter ferat & ludder: si alii boni viri contrariantur doctrinis eius: cum ipse sibi quoq; sit contrarius. Non ergo aegreferat se a. S. D. N. esse condemnatum, a diuo Caesare & Catholico Rege exbannitum. A foelicibus studiis Parrhisień. Louaniensi, & Coloniений. pro erroneo & seductiuo iudicatum.

Contradicit sibi ludder.

In ludderum.

Alius error ludderi.

¶ At & hoc pondera amice lector, quam iniurius sit in electas animas purgādas cum de eis dicat. Immo nihil de coelo participāt: quomodo potuit esse tātae caecitatis vel insaniae. Nonne animae in purgatorio sunt praedestinatae, sicut animae beatorum: cum contra animae infernales sunt reprobatae. Nonne animae purgandae decedunt in gratia & charitate, & ita sunt charae & gratae deo: in quo communicant cum beatis; dum animae damnatae sint in odio dei. Nōne animae iste sunt purgandae, sunt haeredes regni coelestis: damnatorum aūt

animæ sunt inæternum exhæredatæ. Nonne animæ purgandæ cōmunicant cum cœlo & ecclesia, quod suffragia ecclesiæ & intercessio beatorum prodest eis: nihil autem prodest damnatis. Nonne animę purgandæ dormiunt in somno pacis & requiescunt in Christo: dum animæ damnatæ in principe eorum quiescunt, semper quærentes & nunquam pacem habentes vel inuenientes. Nonne animæ purgandæ carēt verme immortali: dum damnatorum vermis nūquam moriatur. Præterea multa alia, quæ aduersarius perperam negat: qđ habent consolationes angelorum: ꝙ continue laudant & benedicunt deum, ꝙ sunt securæ de sua beatitudine, quod patienter ferunt pœnas. Restant alii errores ludderani, quomodo dicit eas peccare: vicioso amore deum diligere &c. at illa pendent ex statu earū: an sit status merendi & demerendi: ideo ad quartum librum ablegamus.

Animas puniri in purgatorio, quia vel venialia habent vel mortalia contrita: de quibus hic non satisfecerunt: Capit.xvi.

Discussis tenebris & explosis erroribus Ludderanis, restat aperire lucem veritatis catholicæ. Animas scilicet purgandas esse, non propter imperfectam charitatem: vel reliquia vetustatis, sed quia secum deferūt peccata mortalia contrita sine satisfactione debita nam libro de remissione culpæ & pœnæ, deo adiutore, probabimus culpam remitti: pœna æterna in temporalem commutata: vbi plura possent huc transplantari.

¶ At propositum ostenditur ex loco de Machabeo, quem primo libro ꝑ assertione purgatorii adduximus. Et quia liber iste valet contra fidelem ait Ludder in disputatione lipsica: & ipse se existimat fidelem. Ideo hic liber valebit aduersus eum: ait autem. Sancta ergo & salubris est cogitatio: pro mortuis orare: vt a peccatis soluantur. Expende non aitvt imperfecta charitas perficiatur, vel vt corrumpantur reliquiæ vetustatis peccati: uel vt timor & horror quasi desperationis auferantur. Sed vt a peccatis soluantur, & vt libro.i.adnotauimus, peccatum illud fuerat mortale: tamen præsumebantur pœnituisse: ideo Iudas fecit pro eis orari, vt soluerentur a pœna pro huiusmodi peccato mortali debita. Sic ecclesia pro omnibus animabus defunctis, in purgatorio existentibus orat. Fidelium deus omnium conditor & redemptor, animabus fidelium defunctorum: remissionem cunctorum tribue peccatorum: vt indulgentiā quā semper optauerunt, piis supplicationibus consequantur. Vide sanctam matrē ecclesiam, quæ nouit, quibus opus habeant dilecti filii, orare pro remissione peccatorū, & pro indulgētia. Nō pro his, quæ ludder comminiscitur.

¶ Tertio quia libro.i.probauimus apostolum velle ad Corinth. saluandū per ignem, qui superædificauit ligna, fœnum & stipulam: Est ergo manifestum purgari in igne cremabilia, sed talia sunt opera quæ hic superædificauit, vt latissime deduximus vbi supra. Similiter Theodorus Chantuariēsi talem canonem posuit in suo pœnitentionali. Ab infirmis in periculis mortis positis pura est requirenda cōfessio peccatorum: & nō illic imponenda est quantitas pœnitentiæ, sed innotescenda: & cum amicorum orationibus & eleemosinarū studiis pōdus pœnitentiæ subleuandū: si forte migrauerit, pōdera innotescēda

ii.Macha.xii.

Ecclesia.

i.Cor.iii.

Theodorus

ille ergo non mentitur, qui ei pœnam insinuat: pondera si migrauerit, pōdus
pœnitentiæ est subleuandum: præsupponit itaq; eum portare alibi pondus pœ
nitentiæ in purgatorio, quod amicorum orationibus sit subleuandum.
¶ Testatur b. Augustinus satis passionem in purgatorio pro peccatis præteri- August
tis libro de vera & falsa pœni. vbi testatur sero pœnitentem viuere & nō mo
ri: non tamen euadere omnem pœnam, sed prius igne purgationis purgan-
dum. Vnde horationem subiungit. Studeat ergo quilibet sic delicta corrigere
vt post mortem non oporteat talem pœnam tollerare: Idem sanctus Augu- August.
stinus inquit q. i. de octo dulcicii quæstionibus Et aut inueniri aut latere non-
nullos fideles, per ignem quendam purgatorium: quanto magis minusue bo-
na pereuntia dilexerunt, tanto tardius, vel citius saluari: nō tamen tales, de qui
bus dictum est, quod regnum dei non possidebunt, nisi conuenienter pœnitē
tibus eadem crimina remittantur. Vide ignem purgatorium propter duo po-
ni scilicet propter venialia, & propter mortalia conuenienter pœnitentibus re
missa: & pondera, quia in criminibus non purgantur culpa, quia iam remissa
consequens est pœnam purgari.
¶ Roborat hoc b. Cyrilli. Hierosolimitani epistola. vbi inter alia de purgan- Cyrillus
dis meminit dicens. Nam post expletam pœnitentiam, inde excepti, gaudiis
beatissimis perfruuntur, non ergo expectant reliquias peccati deleri, aut cha
ritatem perfici, aut timorem deponi: sed satisfactionem expleri. Et hoc tota
tenet & obseruat ecclesia, quod Machabeus in synagoga incepit. Ideo veritas
illa catholica amplectenda est & tenenda: contrariis erroribus reiectis & dis-
pulsis. Proinde ergo hunc articulum Ludderi damnauit almum Parrhisinum
studiū, cuius iudicium super quatuor propositionibus Ludderi subscribamus.
Imperfecta sanitas seu charitas morituri necessario secum fert magnum timo
rem, tantoq; maiorem, quanto minor fuerit ipsa. Ludder.
Pœna purgatorii est pauor & horror damnationis & inferni.
Vtraq; harum propositionum est falsa, est temeraria, & sine ratione posita.
Probabile est animas purgatorii præ confusione nescire, quo statu sint: damna Iudicium
tæ an saluatæ. Immo sibi videntur iam ire in damnationem, & descendere
in lacum. Ludder.
Animæ in purgatorio nihil aliud sentiunt, quam incipere suam damnationē
nisi quod sentiunt nondum clausam post se portam inferi.
Vtraq; harum propositionum est falsa: piarum aurium offensiua, voluntarie
& irrationabiliter posita, & statui animarū purgatorii iniuriosa. Iudicium
Nos ergo cū sancta matre ecclesia ac sanctis patribus fatemur animas in pur
gatorio pro peccatis hic transactis satispati, sine tali perturbatione animi: sed
deum diligentes expectant terminum suæ purgationis: Quem. O. D. M. di
gnetur eis abbreuiare & cito post mortem. Luddero Melanchtone, Zvvinglio
Vrbano Riege, & aliis horrore afflictatis.

Soli deo & gloria.

Animas in purgatorio non mereri, ex verbis Christi probari. Cap. i.

VANTAM Ludderus tyrannidem in purgatorium exercuerit: arbitror priori libro satis superque explanatum. vt tamen videatur immanem mitigare seuitiam, nouum adfert pudendum errorem: & velut purgandarum animarum iudex constitutus, eis terminum merendi, augendæque charitatis in futurum prorogat sæculum: impudenter & superbe clamãs. Nec probatum videtur vllis aut rationibus aut scripturis: quod sint extra statũ meriti seu augẽdæ charitatis: & hoc esse robustissimum (magna iactat arrogãtia) aduersus oppositam opinionẽ argumentum: quod videlicet sine autoritate doceatur: sed fac domine deus, vt cõtemptor exercitus dei Israel,
proprio pugiõe ad ceruicẽ percussus: velut Holofernes a iudith, intereat: quia
Iudith.ix. vbi fuerit superbia, ibi sequatur & contumelia.
¶ Aggrediamur ergo hostem clangentibus sacræ scripturæ buccinis, & tubis
Prouer.xi. sanctorum patrum intonantibus, vt muri Hierico cadant: & dissipentur cogitationes maligni. Et ostendamus in hac vita pręsenti dumtaxat merita compa-
Iosue.vi. rari augendæ charitatis. Si vero charitas augetur sicut vtique fit in futuro sæculo
sicut apostolus ait: Charitas auctior permanebit: hoc fit in proportione ad gratiam & merita præsentis sæculi sicut ait Zacharias. Adæquabit gratiam gratię
Zach.iv. Gratiam gloriæ, faciet respondere gratię præsentis vitę, alioquin sanctus Ioh.
baptista, quo non surrexit maior inter natos mulierum: cum minimus in re-
Math.xi. gno cœlorum maior esset eo testimonio Christi, quomodo multos angelos
Luc.vii. aut omnes in cœlesti gloria anteiret, nisi quia in transitu charitas auctior permansi: vt iam maior esset pluribus angelis in regno cœlorum. At in hoc sensu non cõtrouertimus augeri charitatem: sed scopus contentionis est: animæ in purgatorio: quia deponunt timorem & horrorem, & incipiunt amare pœnas, per hoc mereatur eorum charitas perfici & infirmitas spiritus sanari. Educamus ergo instructum, contra hostem filiorum Israel exercitum.
¶ Et primo prodeat veritas Christus, qui super homine cęco a natiuitate inter
Iohan.ix. rogatus a discipulis. Rabi quis peccauit, hic aut parentes eius, vt cæcus nasceretur. Respondit Iesus: neque hic peccauit, neque parentes eius: sed vt manifestetur opera dei in illo. Me oportet operari opera eius, qui me misit, donec dies est, venit nox: quando nemo potest operari, quamdiu sum in mundo: lux sum mundi. Hic vnus locus apertissimus deberet ludder auertere a sua erronea & hæretica sententia: sed cæcus est a natiuitate, ab ipsis principiis fidei nostræ egrotat. Sed non accipiet visum rectæ intelligentiæ, nisi dominus expiat lutũ humilitatis ex sputo, & liniat oculos superbæ & contumacis mentis suæ. Ha-
In Ludderum. bemus authorem Christum ostendentem nobis diem, qua operari possumus

hæc est

Hæc est præsentis mundi vita, propterea ait, quamdiu sum in mundo, lux sum mundi: ergo luculentissime docuit dominus, tempus operis nostri diem scilicet præsentem vitam. Nam ita a sole operarii incipiunt laborem. iuxta illud Dauid. Ortus est sol, & congregati sunt: in cubilibus suis congregati sunt, exibit homo ad opus suum, & operationem suam vsq; ad vesperam, sed quando venit nox mortis & futuri sæculi, tunc nemo potest operari. Non dixit ego, sed nemo, vt nullus in nocte meritum sibi speret comparare post vesperam in nocte mortis, vt clare explicat Iohan. Chrysosto. Laborare enim omnes debemus in hac vita merendo, sed post mortem ad bonos dicetur. Ammodo requiescant a laboribus suis, vnde in illa die laborare debemus: vt in alia vita habeamus manducare, & beatus qui labores manuum suarum manducat: beatus est & bene ei erit. Cum ergo supremus iudex hic nobis terminū merendi præstituat: qua vel insolentia vel temeritate audet luddetus homuncio, hūc ad noctem prorogare: verba Chrysostomi adnotare placuit. Venit nox, idest futurū tempus, quando nemo poterit operari, & infra. Qui in hac vita tantum habēt credendi potestatem: & nusquam alibi possunt proficere: attende o syncere lector, quā in vniuersum neget Chrysosto. alibi profectum. Consentit sanctus Augustinus. Operetur ergo homo dum viuit: ne illa nocte præueniatur, vbi nemo possit operari: modo est vt operetur fides per dilectionem. & si modo operamur, hic est dies: hic est Christus: fac ergo cum viuis, quod facturus es: non credas luddero, qui etiam cum mortuis quid agendum existimat: ideo sapiens ait. Quicquid potest manus tua instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quo tu properas: & in hunc finem citatur illud sapientis, diuo Iohanne Capistrano: quod non possimus mereri quidpiam post mortem.

ps. ciii. — Chryso. — Apoc. — ps. cxxvii. — Chryso. — August. — Capistranus

Animas in purgatorio non mereri, ex sancto paulo & Ecclesia probari. Cap. ii.

ET quia aduersarius pro sua temeritate asserit se habere Paulum pro suo fundamēto, nouæ Cynicæ Theologiæ: ita se iactitat aduersus prietatem: ostendamus quoq; hanc fuisse Pauli sententiā. Is autem manifestissime præcidit tempus merendi a futuro sæculo ad Galathas scribēs. Opus autem suum probet vnusquisq; & sic in semetipso tantum gloriam habebit, & non altero: vnusquisque enim onus suum portabit: communicet autem is, qui catechizatur verbo, ei qui se catechizat in omnibus bonis: nolite errare deus non irridetur: quæ enim seminauerit homo, hæc & metet: & quoniam qui seminat in carne sua, de carne & metet corruptionem, qui autem in spiritu seminat: de spiritu metet vitam æternam: bonum autem facientes non deficiamus: tempore enim suo metemus non deficientes. Ergo dum tempus habemus operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei, & Corinthiis scribit: qui parce seminat, parce & metet, & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Expendamus diui apostoli verba tam clara, tam aperta, vt neque Hesperus neque Orion his sint lucidiores. Vnusquisque opus suum

Gala. vi.

portabit, intellige in iudicio: licet in hac vita mortali, codē doctore, alter alterius onera portare debeat, alterum in orationibus & consiliis adiuuando: vt. b. Hiero. ait, sed aliud erit in morte hominis: currante tribunal Christi veneri mus, non Iob, non Noe, non Daniel rogare poterit pro quoquam, docet postea deberi magistris fidei: sumptus viæ & vitæ necessaria: & seminantem in agro spiritus, vitæ æternæ fructibus redundare: at mala seminantem in carne, corruptionis segetem excipere, & post ista omnia, cum ex hortatiōe prosequitur & admonet apostolus. Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes. Et quod tempus est illud, nisi præsentis uitæ, ante mortem: dum in via hic peregrinamur. Non imitantes Ludderi consilium, & differentes in purgatorium, vt perficiamur & mereamur auctiorem illic gratiam. Nullus hominum est qui hoc neget, nisi obstinatissimus Ludderus: nec negat tamen: ita perpetuo nobis duos proponit Ludderos: vnum qui affirmet, alterum qui neget. Nam in commētariis suis (erroribus & hæresibus plenis) super eadem epistola ad Galathas sic lego. Monet (loquitur de Hieronymo) idem quod apostolus dicit, dum tempus habemus, vitam præsentem esse tempus sementis: sic & Chrysosto. dici. : Operemini dum dies est, venit nox quando nemo operari poterit. Vide patentissimum sensum verborum: non potuit dissimulare: quamuis postea inaniter incipiat torquere.

Contradicit sibi Ludder.

Hiero.

Chryso.

Ambros.

Gloss.

Hier.

¶ Et nos veram & catholicam assequi sententiam apostoli, ex beato Ambros. roboratur, qui hic ait. Tempus idcirco nobis conceditur vitæ, vt iam iuste versemur. E gloss. interlinearis exponit. dum tempus habemus. s. in hac vita: quomodo ergo, tempus seminandi & operandi prorogat propria autoritate post hanc vitam: Addamus. b. Hiero. luculentissimum testimonium. qui eodem loco sic inquit Tempus sementis vt diximus, tempus est præsens, & vita que currimus, in hac licet nobis quod volumus seminare. Cum ista vita transierit, operandi tempus aufertur: Vnde & saluator ait. Operamini dum dies est veniet nox quando iam nullus poterit operari. Ortus est nobis dei sermo, sol verus: & congregatæ sunt bestiæ, recedentes in cubilia sua, procedamus vt homines ad opus nostrum: & vsque ad vesperam laboremus. reperiē glossa ordinaria. Tantus ecclesiæ doctor, terminum operandi hic nobis præstituit, & contra tantum Heroem • Immo contra Christum: contra Paulum, Ludder vult nos etiam in noctæ mortis, in purgatorio operari. Valeat Ludder cum hæresibus: vt valere meretur. Vnum adhuc Hieronymi verbum eodem loco addamus, super illo loco. Vnusquisque enim onus suum portabit. Obscure licet (inquit) docemur per hanc sententiolam, nouum dogma quo latitat dum in præsenti sæculo sumus, siue orationibus, siue consiliis, inuicem nos posse coadiuuare: cum autem ante tribunal Christi venerimus, non Iob. non Dauid: nec Noe rogare posse pro quoquam: sed vnūquemq; portare onus suum: renarrat Gratianus. xiii. q. ii. & veram addit verborum intelligentiam: ne contra purgatorium pugnent.

In Ludderum

¶ Adiungamus sancto Paulo locum: vt in ore duorum stet omne testimonium. Iob. xix. legitur. Semitam meam circumsepsit: & transire non possum, circumsepta est semita meritorum nostrorum per terminum mortis, quem transire non possumus merendo, Sed forte vt mordax est aduersarius, causabitur me torquere litteram, reiecto illo teste substituam alium, qui clare testabitur intentum nostrum. Concionator inquit. Si ceciderit lignū

ad Austrum, aut ad Aquilonem: in quocunque loco ceciderit, ibi erit. Quod est lignum, nisi homo, vt glo. ibidem explicat, & Ezechiel nos docet omne lignũ paradisi deimon est assimilatum pulchritudini eius loquitur de creatura rationali comparata ad luciferum. Sed per casum intelligit mortem hominis. Et p Aquilonem & austrum non intelligũtur loca, sedes animarum; sed per austrũ bonum: & per Aquilonem malum intelligitur. Vt sic voluerit sapiens dicere, qualis inuenietur homo in morte; talis iudicabitur, si fuerit in gratia dei in austro. In ea firmabitur & perpetuo in ea perseuerabit: si fuerit extra gratiam dei sic perpetuo obdurabitur. Si ceciderit ad Austrum inueniet merita. Si ad aquilonem reperiet demerita: & sic cum illis perseuerabit. Est ergo intentio sapientis: secundam gloss. ordinariam: locum quem tibi hic præparaueris, habebis, pondera hic, non in purgatorio: vbi si plura operaris merita, ampliorem recipere gloriam: quia in domo patris mei ait. d. Iesus mansiones multæ sunt, scilicet secũdum varietatem & gradus meritorum sunt diuersa premia, ait gloss. interlinearis: Alludit & sententia & verbis Iohãnes Damascenus libro ii. suæ Theologiæ cum inquit, Scire autem oportet, quod hominibus mors: hoc angelis est lapsus: post lapsum enim non est illis pœnitentię locus, vt neque post mortẽ hominibus: nihil clarius dicere potuit Damasc. quã hominis mortem assimilare casui demonis, qui quia post casum dãnatus est: angelis bonis cõfirmatis, non amplius in statu sunt quicquam merendi. Ezech. Gloss. ord. Iohan. xii. Damasc.

Ludderum perperam diluere locum ecclesiastis, & male hæreticis ansam præbere. Cap. iii.

Rroris magister diuerticula quærit quomodo possit vtcunque veritati illudere, & in inuolutionibus de virtute indulgentiarũ conclusione. xviii. inquit. Quid autem dicent ad illud Ecclesiastis: lignum vbicunque ceciderit, siue ad Aquilonem, siue ad Austrũ ibi erit: Si quidem per casum intelligũt mortem, si ergo p Aquilonem infernum, per Austrum cœlum: quo cadent qui intrant purgatorium? Ad austrum dicent, sed æquiuoce: sed quid dicent? Ibi erit? Ibi manebit? Ergo nunq̃ exibunt purgatorium: At hic quoque æquiuocatur mansio scilicet temporalis & ęterna. Claret itaque quod hęc authoritas recte facit contra purgatoriũ: quin etiam per æquiuocationẽ sui, facit ex purgatorio infernum. Verba ludderi

In responsione ad annotationes meas primas: quia & hoc ipsum annotaueră: inquit. Ne cum Pighardis Boemis illa ecclesiastis autoritas cogeret ad negandum p urgatorium fingis esse casum ligni, vt nec mereatur: nec demereatur. Et infra. Si illa autoritas Ecclesiastis nõ tollit purgatorium, quod vehementer impugnat quãto minus tollit: ne sit augmentũ boni vel mali in purgatorio: põt fieri: vt vbi ceciderint, ibi sint, ita ut non peccent amplius mortaliter: vel alio modo nobis fiat ignoto. ¶ Ad Damasc. etiam ibi respondet: Spero quod non de omni hominum morte loquatur: cum multi sint mortui, & denuo reuocati. vbi illorum animæ? vbi fuerunt? Ceciderunt: sed non sicut angeli. Nec manserunt. vbi ergo ceciderunt? Quis ergo scit: an ita cum animabus in purgatorio agatur. Somnia ista inania excutiamus: quia temeritatis doctor: hic ferme tot errata effudit, quot verba. Primo enim falsum imponit communi Scolæ Theologiæ, quod per Austrum cœlũ: per Aquilone infernum Euasio ludderi Alia euasio Euacutur.

intelligat, licet a casu suo, homo finaliter eo perueniat. nam iam . xx . annis in
doctoribus scolasticis (ita ipse apellat eos) versatus sum: nihil me huiusmodi in
eis legisse memini: at fingit aduersarius huiusmodi, quæ oppugnare possit: ve-
In Ludderum — luti pueri ludicra exercet stratagemata, luteas expugnaturi domos. Et hæc ma-
gna est malicia turpissima impugnandi libido, huiusmodi fingere & excogita-
re de aduersario, vt caninum dentem in eum exerceas. Quod si expositione cō-
munem sequatur, non patietur has ludderanas angustias. Cū non sit dare me-
dium, inter decedentem in gratia, & decedentem extra gratiā: inter decedentē
bonum & malum. Et sicut in statu gratiæ decedit, ita perseuerabit, etiam si ad
tempus differatur in purgatorio: adhuc semper est in austro, in gratia dei. Vn-
de non opus est fingere & falso impingere communi scholæ, quod æquiuocēt
Austrum & mansionem. Nam vna & eadem ratione iustus post mortem dici-
tur esse in Austro, siue sit in purgatorio, siue in lymbo, siue in cœlo: quia ha-
bet gratiam dei finaliter.

¶ At monstrum hoc letale, quis non horreat: quod stulta temeritate effutiuit:
Heretici gaudēt de luddero — clarere hanc authoritatem recte facere contra purgatorium: quomodo hic ri-
det Ruthenus, Gestit Pighardus, exultat Græcus: quos cachinos edit omnis
schymaticorum turba, cum audit, clarum esse, hanc authoritatem recte pugna-
re contra purgatorium: immo princeps tenebrarum: ligatis cathenis effusissi-
Lucifer ridet — me ridet: cum audit, ludderum Paulinum Theologum & Cynicum, per æqui-
uocationem huius authoritatis facere ex purgatorio infernum: vt sic amplissi-
mis finibus dilatata sit potestas tenebrarum. At habeant sua commenta hæreti-
ci, nos cum sancta ecclesia dei fatemur: purgatorium esse: & hunc ecclesiastis
locum neq; probare, neq; improbare purgatorium: sed hoc ostendere, quod
mortis hora aspicienda sit: quia cum quibus meritis & gratia dei, repertus fue-
rit, sic perseuerabit. Si autem vacuus gratia dei inuentus fuerit: & sic quoq;
permanebit: pugnat tamen contra ludderum, qui post casum ligni, noua po-
nit merita & demerita: quod huic authoritati repugnat.

¶ Scandalose igitur hæret in secunda solutione, sub conditione ponendo. Si
illa authoritate Ecclesiastis non tollitur purgatorium. sed falsius infert: quod
etiam non tollat augmentum boni. Hoc boue vir quis dixit, quod tollat au-
gmentum. cum gloria ipsa, sit gratia aucta: sed tollitur augmētum gratiæ ex
nouis meritis proueniēs: quemadmodum nouiter docere præsumis: & ad hoc
In ludderum. — nihil respondes. Porro quod das tādem manus & fateris Ecclesiasten loqui
de casu hominis in morte, vbi ceciderit: ibi erit, sic quod amplius non peccat
S. Thomas. — mortaliter. Ohe etiam ludder contra legem suam variat & distinguit sacras lit-
teras, ex proprio capite suo. Qui non vult audire sanctum Thomam: sine scri-
Ludder. — pturis: sine patribus, sine ecclesia: sine ratione loquētem (quamuis doctori san-
ctofalsum imponat) quomodo speras ludder: vt tibi credamus homini noui-
S Thomas. — cio, nulla vitæ testimonia conspicuo. Immo nec micam sanctæ vitæ osten-
denti hæresibus & erroribus pleno, sine omni motiuo loquenti. Si viro mori-
Contradicit sibi ludder. — bus sancto, doctrina tam erudito, authoritate tam recepto, credere non debe-
mus: tene ergo tibi tua figmenta & creaturas tuas: quāmuis & tibi non parum
repugnent, quod conclusione. xvi. desperationem ponis in animabus pur-
gandis: desperatio non potest esse nisi peccatum mortale: etiam grauissi-
mum, quare ergo tibi resistis, te expugnas, cum ceciderit in morte,
amplius non peccat mortaliter, & tamen ponis quod desperent, peccant

peccant ergo mortaliter, & non peccant. Nunc vide quid aliud iudicare debe
mus: nisi quod nobis profers cogitationes cordis tui, non Christi, & ita in som In Ludderum
nia, in fabulas: in cōmerita hominum: veritatem fidei tradere conatis.
¶ Adde Si etiam non resisteret tibi expositio tua: adhuc non esset commode
allata, quod damnatis forte non competeret: quorum superbia ascendit sem Ps. lxxiii
per. Si eam adeptus es doctrinam, quod semper peccent, quia superbia praeci
puum vicium est ex septem peccatis mortalibus. Non tamen semper demere Contradictio
ri: Sequitur primo male te negasse, vbi ceciderint: eos non amplius peccare nes Ludderi.
mortaliter. Secundo si ponis, ꝙ mali amplius non possunt demereri. Ita affir
mas in Aquilone: cur quaeso non hoc idem statuis in Austro, vt non possint
amplius mereri: aut qua fronte, aut qua authoritate, vis vtriusq; casum diffe
care: cum scriptura non variet illos casus: sed simpliciter enūciet. Ibi erit. Quę
te agitat erynnis, vt hāc ex singularitate capitis tui inducas varietatem: contra
scripturas, contra ecclesiam, contra sanctos patres.
¶ Sed iam te ridendum etiam pueris exibes Luddere, quod adiungis. vel alio
modo ignoto: Scimus aliqua esse supra captum humanū: velut propheta in Esa. liii.
quit. Generationem eius quis enarrabit, mysterium incarnationis & similia: q
fide nobis proponuntur credenda: quorum tamen modum ignoramus. At ali
quid affirmare sacrae scripturae incognitum: & dum possibilitas eius inquiri
tur: modus ignoratur, quid aliud praesumi potest, vel cogitari, nisi quod ex er
rore, ex inscitia, & superbia ortum sit & natum.

Ludderum perperam respondere ad Ecclesiasten & Hiero nymum catholicae veritati concordare. Cap. iiii.

Icut incocte & diffuse respondit ad Ecclesiasten, ita pari inscitia Damasc.
assumit Damascenum, & magno autumat delyrio: Damas. non
de omnibus loqui in morte cadentibus: quia non de resuscitatis
loquatur. Sit ita vt assumis: non de resuscitatis intelligi Damasce
ni regulam, quia hoc est speciale: quod aliqui resuscitantur. Ergo
das & concedis dictum Damasceni esse verum secundum legem communē
quia iura adaptari debent ad ea quae communiter eueniunt. Hoc fac & viuas.
& nihil admisce de somniis tuis, & patere, quod secundum legem cōmunem
hoc sit in hominibus mors, quod in angelis lapsus. Itaq; de lege communi nō
poterunt mereri post mortem: sicut nec demones post lapsum. Vnde etiam
frustra exclusit resuscitatos a mortuis, qui quomodo remaneant viatores in li
bro nostro: Chrysopassus praedestinationis, pręti tulato: aperuimus. Namquis Chrisopassus
est tā insensatus, etiam Aiacis mania correptus, qui nesciat specialia priuilegia Eckii.
non esse trahenda in consequentiam. Et generaliter per sanctos patres protitū
ciata: non praeiudicant occultis de iudiciis. Nam sicut dici solet: Deum nō alli
gasse potentiam suam sacramentis. Ita nec alligauit vniuersalibus constitutio
nibus Igitur hoc casu speciali nō euadit Ludder, quin lex cōmunis adhuc suū
sortiatur effectum. ¶ At mirandum est quod mihi in disputatione Lipsi
ca: nona die Iulii, hanc dedit solutionem. Oportet Damascenum intelligi
de duabus vltimis mansionibus damnationis & beatitudinis, & non de pur
gatorio: quamuis ego non adduxerim pro purgatorio: sed ad illum Sco
pum, quod animae post mortem amplius non mereantur. At mirandū dixi,

quomodo potuerit dare istam solutionem, cum prius in inuolutionibus suis, vt audiuimus, imponat communi scholae: vt per austrum, coelum, per Aquilonem infernus intelligatur, & improbet: quia oporteat dare postea an purgatorium pertineat ad Austrum vel ad beatitudinem. Attende candide lector, quomodo hic homo minime constet sibi, quam vacillet, & cōtinuo sit sibiipsi contrarius: ideo doctrina sua desolabitur. Hoc totū est, quia aedificat super harenam, super cogitationes cordis sui: quas credit fore inenarrabiles & eas praefert, ecclesiae, consiliis, patribus & omnium vniuersitatum doctoribus. Oportet se humiliare in sacrarum litterarum lectione, quia deus superbis resistit: humilibus autem dat gratiam. Nam sacrae litterae non melius discuntur, quā spiritusancto doctore, qui non inhabitat fastuosa corda: probet autem se aedificare supra petrā, qñ deprēdit sententiā suā esse cōformē sanctis patribus & ecclesiae.

Humilitas legat sacras lr̄as.

¶ Igitur nostram sententiam esse ueritati catholicae consonam authoritate. b. Hieronymi postremo concludamus: qui super ecclesiastem ita inquit. Serua mandata, quae tibi superius sunt praecepta: vt nubes super te effundant imbrē suum. Vbicūq; enim locum tibi praeparaueris, futuramq; sedē, siue ad Austrū, siue ad Boream: ibi cum mortuus fueris, permanebis: & infra. Mortis tempestate subuersus, vbicumq; cecideris, ibi iugiter permanebis: Siue te rigidum & trucem, siue clementem & misericordem te, vltimum inueneris tempus, & infra. Quantum ego existimo, semper in bonam partem accipiter Auster: vñ & in cantico canticorum dicitur. Exurge Aquilo, hoc recede & abi: & veni auster. Lignum igitur quod in hac vita corruerit, & conditione mortalitatis fuerit incisum, aut peccauit ante dum stetit, & in Boreae parte postea ponitur, aut si dignos Austro fructus attulit: in plaga iacebit australi. Nec est aliquod lignum, quod aut ad aquilonem non sit, aut ad austrum. Habes iam peccatum finale & gratiam finalem, diuidere Boream & austrum, sic illa authoritas purgatorio non repugnat, & tamen finem meriti & demeriti in morte hominis clare exprimit.

Hier.

Cant. iiii.

Ex apostolo, Ecclesiastico, & aliis probari, neminem mereri: nisi in hac vita. Cap. v.

AD principale igitur propositum reuertentes, adhuc robustioribus confirmemus exemplis. Animas in purgatorio esse extra statum merendi, pro quo illud validissimum iudico, quia meritis debentur praemia & demeritis poenae: at tota scriptura: & sanctorum patrum sententiae, solum testantur praemiari opera quae in corpore fiunt. Itaq; homines non nisi in corporibus merētur in hac vita: Itaq; in purgatorio nihil merebuntur, sed satispatientur. At quod solum praemientē bona opera in hac vita: liquet ex apostolo. ii. ad Corinth. v. dicente. Omnes. n. nos manifestari oportet ante tribunal Christi: vt referat vnusquisq; ppria corporis, pro vt gessit siue bonum siue malum, sciētes ergo timorem domini suademus. Intelligimus hic, quia ī extremo iudicio liberalissimus & iustissimus iudex omnium bonorum retributor, bonos praemiis, malos suppliciis afficiet: nam immensa sua bonitas & infinita largitas non permittit aliquod bonum ir remuneratum. Tamen sanctus Paulus arcanorum conscius: in tertium coelū raptus, vnumquēq; recepturū bona corporis: secundū quod in corpore gessit

ii. Corinth. v.

cur merita extra corpus:tantus apostolus. Si qua essent, magna taciturnitate praeteriit:nam si animę in purgatorio merentur:tunc recepturi sunt ante tribunal saluatoris secundum ea quae etiam extra corpus gesserunt. Attende lector iucundissime, quomodo hic Paulinus Theologus a Paulo dissentiat. Paulus dicit. Vnumquemq recipere propria corporis prout gessit Ludderus cōtra dicit recipere etiam propria animae, quae extra corpus gessit. Vnde non valeret cauillus Ludderi in respōsione ad primas annotationes meas:quia hic apostolus non loquatur de purgatorio, sed de iudicio nouissimo. Hoc inquam verū est, quod loquitur de iudicio in quo remunerat deus omnia merita bonorum & quia nō meminit meritorum purgatorii:recte infertur, ea esse nulla. Discordat Ludder a S.Paulo.

¶Et quod ista intelligentia sit catholica, quam dedimus; patet ex sancto Hieronymo, qui nostram confirmat:Ludderanam vero improbat & damnat. Verba sua sunt ista. Iam modo tales esse actu conemur, quales futuri sumus in regno. natura incorruptibili sine dubio & perfecti. Hoc dicit quamdiu peregrinamur a domino, in mundo positi:conuersatione bona id agamus: vt ei in futuro placere possimus. Non vt quidam putāt:quia postea quam excesserimus in corpore, ibi aliquid operantes, deum promereamur. Audis Ludder sententiam tuam, ante mille & centum annos ab illustri & grauissimo Theologo fore damnatam; quam tu ab inferis reuocare studes. Melius faceres iuxta apostolicum mandatum:si timorem domini suaderes hominibus: vt hic bona opera facere non pigritarētur, quod faciunt si in merita purgatorii sperarent: omnes fierēt desides & accidiosi si tuam dānatam sequerentur sententiam. Hiero. In Ludderum

¶Sentit catholicae ad Paulinam intelligentiam Gloss. ordinaria. frustra homo post hoc corpus sibi promittit, quod hic in corpore comparare neglexit:& statim citat Augustinum:quia nullus meretur, nisi dum in corpore est:sensus aūt apostolicus est multo apertior & propensior, si vti est gręce:ita latine reddatur nā sic habet Graece, ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος, πρὸς ὃ ἔπραξεν εἴτε ἀγαθὸν, εἴτε κακόν, quae Erasmus Roterdamus (qui est receptus apud Ludderum author:pocissimum in re graecanica:& vel parum gustans Graecitatis, intelligit esse veram translationem) sic retulit vt reportet vnusquisq, ea quae fiunt per corpus, iuxta id quod fecit, siue bonum siue malum. Annotat tamen eo loco nostrum interpretem legisse ἴδια τοῦ σώματος, hoc est propria corporis. Tamen si per corpus legitur, adhuc sentitur quasi expressior sensus; quod ea recipiet dūtaxat, quae per corpus gessit, non per ignem purgatorii. Gloss. August.

¶Astipulatur huic intelligentiae sanctus Ambrosius super eo loco: quod vnusquisq nostrum facta corporis recipiet. Non vtiq sine corpore adiudicabitur bono vel malo. Et non dixit. Facta carnis, sed facta corporis:quod aliquando spiritaliter, aliquando carnaliter operatur. Ambros.

¶Ex pluribus locis sacrę scripturę fulcitur & fortificatur ratio nostra ad demoliendam haereticam aduersarii sententiam; & primo in praesidiū locemus Hieremiam. Et reddam eis secundum opera eorum, & secundum factum manuū suarum:sed lubricus est aduersarius, facile elabitur dicet haec pertinere ad populum Iuda & Reges Babilonis, possem ostendere pertinere ad omnes mortales. Accedat autem sapiens Iesus filius Sirach in ecclesiastico. Omnis misericordia faciet locum vnicuiq secundum meritum operum suorum:& secundū intellectum peregrinationis ipsius. Conformiter praedictis dixit dominus & saluator noster apud Matheum. Filius hominis venturus est in gloria patris Hier. xxv. Eccle. Math. xvi.

sui cum angelis suis: & tunc reddet vnicuiq; secundum opera eius: Sic sanctus
Apoc.xiiii. Iohannes in apocalipsi opera enim eorum sequuntur illos. Loquitur de morientibus, quos non diuitiae, sed opera sequuntur in morte: istos locos omnes locupletare potest eruditus prolixiori inductione: at nos breuitati studentes, ad alia festinamus. Vnum tamen locupletissimum & irrefragabilem locū non omittamus: ita integre probat nostra, vt aduersarius non possit eum sine rubore legere. Is est ecclesiastici.xiiii. vbi sic ait. Fili si habes benefac tecum: & deo
Eccle.xiiii dignas offer oblationes. memor esto: quoniam mors non tardat, & testamentum inferorum: quia demonstratum est tibi. Ante mortem benefac amico: & secundum vires tuas exporrigens da pauperi: non defrauderis a die bono, & particula diei boni non te praetereat. In diuisione sortis da & accipe, & iustifica animam tuam, ante obitum tuum operare iustitiam, quoniam non est apud inferos reperire cibum. Quid expressius, quid clarius, quid significantius dici
In Iudderum. poterat? audes adhuc mutire Iudder, aut cōtra euidentissimum textum aliquid cogitare: probatior est, quam quod obscurare possis: euidentior, quam quod in dubium reuocare possis: tam manifestus est verborum sensus, tam perspicua intelligentia: vt etiam Grammatico sufficeret lectori: multo magis iuristę Theologo, qualem se iactat Iudder: Stat ergo inuicta & insuperabilis, veritas catholica: neminem mereri, nisi ante mortem, ante obitum: in hac praesenti vita: quare erroneum in fide esse asserere animas in purgatorio mereri.

Augustinum apertissime negasse, animas in purgatorio mereri. Capi.vi.

Arbitror iam robore exercitus praemissi, iudicio omnium bonorum, partam esse victoriam: profligatas aduersarii acies, erepta spolia: sed emittamus etiam leuis armaturae milites insugientes: hoc est post sacrarum litterarum receptissimas authoritates, sanctorum doctorum sententiis in aduersarium vtamur: & quia Augustinianus est aduersarius, sub Augustini vexillo, cadat, oportet Et primo quidem audiamus eum in Enchiridio dicentem, Neq; negandum est animas
August. defunctorum. pietate suorum viuētium releuari: cum pro illis sacrificium mediatoris offertur, vel eleemosinae in ecclesia fiunt: sed eis haec prosunt: qui cum viuerent: vt haec sibi postea prodesse possent, meruerunt. Est enim quidam viuēdi modus, nec tam bonus, vt non requirat ista post mortem, nec tam malus, ut ei non prosint ista post mortem. Quo circa omne meritum hic comparatur, quo possit post hanc vitam releuari quispiam vel grauari. Nemo autem se speret, quod hic neglexit, cum obierit, apud deum promereri. Attende hic sanctū patrem sollicitum quomodo suffragia ad mortuos perueniant: quia omne meritum hic comparatur: & sic supponit in purgatorio animas nihil mereri: alioquin nullam pateretur difficultatem Augustinus, sed statim se absoluet: quod mererentur animae, vt suffragia eis prodessent. Sed quia animae non possunt mereri: ideo eo descendit: vt prius in hac vita meruerint, vt huiusmodi suffragia eis possent prodesse: quod meritum communis Theologiae doctores, appellant meritum conditionale. Et quod omnino neget meritum in purgatorio liquet ex eo quod inquit. Nemo se speret, quod hic neglexit, cum obierit apud deum promereri.

¶ Et vt minus dubitari poſſet de ſententia Auguſtini: eadem roborat in libro de cura pro mortuis agenda, ubi ſic inquit. Dicit apoſtolus: omnes aſtabimus ante tribunal Chriſti, vt ferat vnuſquiſq; ſecundum ea quæ per corpus geſſit, ſiue bonum, ſiue malum. Hæc quippe apoſtolica ſentētia ante mortem admonet fieri, quod poſſit poſt mortem prodeſſe: non tunc quando recipiendū eſt: quod quiſq; geſſerit ante mortem. Verum hæc ita ſoluitur quæſtio: quoniam quodam vitæ genere acquiritur, dum in hoc corpore viuitur, vt aliquid adiuuent iſta defunctos: ac per hoc ſecundum ea quæ per corpus geſſerunt eis, q̃ poſt corpus, religioſe pro illis fiunt, adiuuantur, nam meritum per quod iſta proſunt, ſi nullum comparatum eſt in hac vita: fruſtra quæritur poſt hanc vitam. Ita fit, vt neq; inaniter eccleſia, vel ſuorum cura, pro defunctis, quod potuerit religionis, impendat: & ferat vnuſquiſq; ſecundum ea, quæ per corpus geſſit, ſiue bonum ſiue malum, reddente domino vnicuiq; ſecundū opera eius Et ſemper ſibi cōſtans Auguſt. eadem repetit de octo dulcicii quæſtionibus.

August

¶ Conſydera nunc amice lector, quantum abſit Auguſtinianus Iudder, a. S. Auguſtini patris ſui ſententia, Auguſtinus dicit. Omne meritum hic comparari. Auguſtinus dicit, vnumquemq; ferre ſecundum quod in corpore geſſit: Iudder contra quod etiam accipiet ſecundum quod extra corpus geſſit. Auguſtinus dicit ante mortem fieri, quod poſſit prodeſſe: Iudder contra aſſerit etiam poſt mortem fieri. Auguſtinus dicit fruſtra quæri meritum poſt hanc vitam: quod Iudder tam anxie quærit etiam in purgatorio. Auguſtinus dicit animabus prodeſſe ſuffragia propter meritum conditionale: Iudder propter actuale. Auguſtinus dicit, nemo ſperet ſe poſt mortē aliquid promereri: Ludder animabus præbet fiduciam, vt etiam poſt mortem in purgatorio mercātur. Quæ omnia cum ſint diuerſiſſima, & adeo repugnantia: vt nunquam conciliari poſſint: cui maiorem fidem adhibebimus? An iſti lumini eccleſiæ, magno & catholico doctori: per omnem eccleſiam celebrato, æque bono ac docto: vt dubium ſit vtrum vtri cederet? Aut potius huic nouo malo lurido, quod pāditur ab aquilone: Iudderotæ corrūpente, quicquid eſt fidei, quicquid religionis, quicquid pietatis. Abſit a viro catholico ab Auguſtini latere recedere: quin potior ſit decem millibus & amplius Iudderis.

Diſenſio Iudderi ab Auguſtino.

In Ludderum

August

¶ Et ne credamus S. Auguſtinum aliquando pœnituiſſe ſuæ ſententententiæ: accipiamus ſententiolam breuem, ex libro eius de fide ad Petrum bene digeſto & examinato. Tempus inquit acquirendi vitam æternam: in iſta tantum vita deus hominibus dedi: vbi voluit etiam pœnitentiam eſſe fructuoſam: pondera tantum in iſta uita: & Iudder audet addere, etiam in alia uita. Hanc verā & catholicam ſententiam, docuerunt b. Hieronymus. b. Gregorius, Iſidorus libro. iii. de ſummo bono, Hugo de S. Victore Saxo libro. ii. de ſacramentis parte. xv. at hæc tranſeamus: ſat ſit illa deduxiſſe.

Hier.
Grego.
Iſidorus.
Hugo.

Euaſiones Iudderi eſſe vanas, & ſibi repugnantes: quare euacuantur. Cap. vii.

HIs apertiſſimis teſtimoniis reſpondere nititur Iudder: & omnes locos inductos vno collyrio inungere: ſed vt Iob dixit. Reſponſa veſtra repugnare ſunt oſtēſa. Ita Iuddero dicere poſſum, prius ex iam allatis, euaſiones ſuas eſſe euacuatas, at educamus eas in

medium: vt videamus quam argutæ sint, quã bellulæ. Cõclusione enim. xviii.
Conclusiones Ludderi. Inuolutionum de indulgentiarum virtute, post Augustinum & alia sacræ scri pturæ loca inquit. Sed hæc omnia, æque contra totum purgatorium pugnãt: quia non ponunt statum medium inter mortuos damnatos & beatos: Si ergo illis non obstantibus, purgatorium defenditur vere, etiam id defendi potest, quod augeatur illis gratia. Et postea dicit quod verba Augustini non sunt extendenda ad purgatorium, sicut & aliæ autoritates nihil de purgatorio loquũtur. Et per multa illic verba, in eo residet, quod non loquantur de paradiso. Ita etiam respondit mihi in disputatione lipsica. viii. Iulii, quod omnes illæ autoritates non facerent ad propositum. Et ita sæpe sequentibus diebus recurrebat huc, quod scriptura & sancti doctores respexerint tantum ad futuram vitam & non ad purgatorium.

¶Sed age huc confer pedem Thersites ignauissime, qui si vnquam indoctum te prodidisti: certe te omnium indoctissimum hoc loco ostendisti: faciã periculum rei, quamuis nondum enodauerit contrarietates sanctorum patrum & sententiæ suæ, Lipsiæ sibi obiectas, velut in simili, in priori capite post dicta S. Augustini formaui. Primo enim eius inscitiam candide lector ex eo deprẽ

Erratũ Ludderi

de, quod inquit illa omne æque contra totum purgatorium pugnare: quia nõ ponunt statum medium. O lepidam consequentiam. Non ponunt statum medium: ergo pugnant in contrariũ. In qua dialectica didicisti (parce ꝙ dialecticæ memini: fueram oblitus, ꝙ dialecticam contemnis, & Grammaticam præfers) Ex qua Grammatica discimus, quod vbi quid non ponitur, ei repugnatur. Ergo tres esse Arabias infert Ludderum non esse animal rationale. Non videtur o lector Christiane, hæc esse vna insignis inscitia. Et quam cæcutiat. In

Inscitia Ludderana.

hoc facile deprehenditur: si cuicumꝗ autoritati adducte in consequentia necetas, purgatorium non esse. Omnibus te ridendum exhibebis. Arguetur ergo sic Ludderanus. Omne meritum hic comparatur, igitur non est purgatoriũ Vel vnusquisꝗ recipiet secundum quod in corpore gessit. Igitur non est purgatorium: quis hic non rideat? quis argutantem non contemnat? quis non exibilet tam remota, tam minime cohærentia, in vinculum consequentiæ connecteret: tã insipidum caput, nõ poterit nisi ex cæcitate & obstinatione gigni.

¶Aliud prætendit figmentum inducta non loqui de purgatorio: & ideo sint impertinenter adducta. Hic arrige aures Mida. Affirmas autoritates sacræ scripturæ non loqui de purgatorio: & ille omne tempus meritum comparãdi nobis definiunt. Itaꝗ quia de præsenti vita loquuntur in quo est meritum. Et te authore non loquuntur de purgatorio consectarium est in ipso non esse meritum. Vide ensem Aiacis, quo se ipsum iugulat author. Vnde hęc est omnium doctorum intentio, quia istæ autoritates ponunt meritum, tantum in hac vita & nõ meminerũt purgatorii: quare ipsum est exclusum: & certe cõtrarietates collectas priori capite, & disputatione lipsica per hoc non diluęs.

Lapsus Ludder

¶Pondera tamen quod S. Augustinum specialiter affert, quia eo loco nõ meminerit purgatorii. O excæcatissimum hominem, nonne frõs meretricis facta est tibi: quem non pudet apertissime mentiri. Accede amicissime lector: & intuere Augustinum, quæ fuerit ei causa hanc materiam tractandi: scilicet nulla alia, quam quomodo existentibus in purgatorio suffragia prodessent: & quia in purgatorio non poterat inuenire meritum: rediit ad hoc, quod prius meminit in hac vita, quia omne meritum hic comparatur. Cum ergo purgatoriũ

dederit S. Augustino causam tractandi hanc materiam, & fecerit ei quaestionem ac difficultatem: quia post mortem nemo mereatur: nullus nisi vel insanus aut stipite stupidior poterit dicere. Augustinum tunc non fuisse recordatum vel non meminisse purgatorii. Euanescit ergo quod dicit scripturam & patres respexisse tantum ad vitam futuram: quoniam respexerunt ad vitã praesentem, vbi in corpore quis bonum gerat vel malum, & in qua omne meritũ comparet: ad vitam vero futuram, & quicquid post mortem sequitur: solum respexerunt per abnegationem: quia post mortem, non possunt cõparari merita. Quare non obstantibus cauillis illis absurdissimis, ignorantiae & caecitatis plenis. Veritas catholica sub iusto iudice vincit. Animas scilicet in purgatorio non mereri, quia omne meritum hic comparatur.

Recensentur rationes ludderi, de augmento gratiae in purgandis & aliquae euacuantur. Cap. viii.

Non tam nostra roboranda sunt quam aduersae partis fundamenta confutanda: ideo sentẽtia nostra ad tutum portum delata sub mergenda est fundamẽtis submersis tota aduersarii nauis. Nam primo nequit capere, quia anima non placet deo, quamdiu horret poenas, nisi ille timor mutetur in amorem, quomodo timor possit mutari in amorem: sine noua gratia. Praeterea apostolus inquit. Diligentibus deum omnia cooperari in bonum, hoc autem bonum non potest intelligi nisi augmentum boni iam possessi: ergo & purgatorium auget bonum dilectionis dei. Immo maxime omniũ auget: dum sicut infernus dura est aemulatio. Porro virtus in infirmitate perficitur. Omnis enim poena si praesens est charitas, est salutaris & proficua: nõ enim permittit prętiosissima charitas atque foecundissima, aliquid secum sterile, at in purgatorio est maxima infirmitas, ergo maxime perficit charitatem. Quarto impossibile est esse statũ in via. Via autem dei charitas ad deum tendens: ergo necesse est animas procedere vel recedere a charitate dei, cum nondum sint in termino & visione. Praeterea. Impossibile est vlla perseuerantia creaturae, nisi assidue accipiat magis & magis inde enim dicunt acuti quidam, quod conseruatio rei, sit eius continuata creatio: sed creare est semper nouum facere: vt etiam patet in riuulis, radiis, calore, frigore, maxime dum sunt extra suum principium: quare & spiritali calori: id est amori dei in animabus opus est continuata conseruatio (donec absorbeantur in suum principium diuinum) ac per hoc & augmentum. Etiam si verum esset quod essent perfectae, licet extra deum esse nec peruenisse: & esse perfectum, sint contraria. Motiua ludderi. Ad Ro. viii.

¶ Haec sunt robora illa & terriculamenta validissima ludderi, in quibus nouã iactat doctrinam, & ab ecclesia receptam relinquens, hoc est gyganteum bellum aduersus Iouem instructum (vt fabulantur) vbi nititur ex deo maiorem extorquere gratiam, purgandis conferendam. Si autem quis acute has ratiões inspexerit inueniet eas nec stulto verisimiles. Pergamus tamen eas diluere: & huic asino Cũmano leoninam detrahere pellem. Nam prima ratio fundat se in horrore & timore poenarum, quem errorem iam dudum dispulimus & multis modis confodimus: nam patienter ferunt poenas pro peccatis debitas quibus peractis, deus coronat aeterna gloria: vbi auctior est charitas: nõ propter In ludderum.

mutationem timoris, sed modo quo supra diximus animabus beandis augeri gratiam, secundum merita præsentis vitæ: adhuc tamen ridiculus fidici chor da aberrat eadem, timorem esse pœnarum præsentium.

Rom. viii. ¶ Quod secundo loco assumit & corrumpit verba apostoli, diligentibus deū omnia cooperari in bonum, possem primo cōgressu clauam de manibus Her

Hiero. culis euellere, authoritate beati Hieronymi, quia Apostolus loquatur de co operatione dilectionis in præsenti vita: & ita uacuus abiret Ludderus post hanc vitam in purgatorio. Sed in vniuersum intelligendo, adhuc non fit uotorum compos: nam impie & subdole transfert se a cooperatione de qua

S Thomas. loquitur apostolus, ad augmentum boni possessi. Et quia sanctum & magnū Thomam, cuius non esset dignus calciamentum soluere, sæpe increpat, quod sine authoritate loquatur: proba & tu quod dicis, hoc autem bonum non potest intelligi nisi augmentum boni possessi: quasi non sit alius modus cooperandi, quam auctionis.

¶ Immo iste nouus intellectus intollerabile secum cōuehit absurdum: quia si cooperatur per augmentum dumtaxat consequens erit: in beatis, qui maxime diligunt deum continuo, maximum fieri augmentum, & quia eorum dilectio est infinita & sempiterna: ideo & gratia beatorum in infinitum augeretur: & ita paruo tempore futurum esse, vt minimus paruulus in cœlo, perueniret ad tantam gratiam, quantam habet diua virgo Maria regina cœli: vide pulcherrimum, tui noui Paulini sensus, partum: quārum proficimus ex hac tua noua Cynica Theologia. ¶ Addo & alia uia non currere hanc tuam nouam intelligentiam: quia aliquid cooperatur in bonum, etiam nondum possessum: sed possidendum: liquet, quia diligentibus deum omnia cooperantur in bo

Gloss. num glo. etiam peccata, quod si gloss. negares. Hoc paulinum Theologum docet sanctus Paulus: vt vbi abundauit delictum: abundet & gratia: sed peccatum non cooperatur ad bonum possessum, sed possidendum: vide multis vulneribus confossum hunc Thrasonem.

Ambros. ¶ Quid quod beatus Ambrosius hunc locum refert ad preces eorum: qui ignorabant quomodo petere deberent. Igitur veram apostoli secuti sententiam dicimur diligentibus deum omnia cooperari in bonum: etiam in purga torio: non ad augmentum gratiæ: sed quia pœnæ cooperantur vna cum charitate: ad hoc vt reatus pœnæ deleatur vt anima liberetur, & ad æternam gloriam perducatur. Nonne hoc est cooperari in bonum, cooperari ad libertatē, cooperari ad bonū possidendum. s. beatitudinem. Et quod ista intelligentia sit

Gloss. ord. solida, supra petram ædificata, liquet ex gloss. ord. explicante: quomodo pœnę cooperantur iustis in bonum, dicens. prosunt enim mala, quæ fideles pie perferunt, siue ad emendāda: vel ad delēda peccata: vel ad exercendā probandāq iustitiam: vel ad demonstrandam huius vitæ miseriam: quare non debuit Ludderus referre ad auctionem gratiæ & meriti.

Aliæ tres rationes Ludderi euacuantur, & pulchra tangitur detecta aduersarii inscitia. Cap. ix.

Ari facilitate repellitur id quod ex apostolo affert: virtutem ex infirmitate perfici, quoniam hic lacerat Paulum & torquet aliter intelligendo quam spiritus sanctus efflagitet: non enim loquitur ibi apostolus de infirmitate pœnarum vel passionum, sed loquit de infirmitate

de infirmitate fragilitatis humanę in tentationibus quibus si aliquis fortiter reluctatur, virtus eius resistendi Dyabolo tentanti perficitur: vt testatur beatus Hieronymus & Ambrosius: & textus ipse hoc clamat, doctoribus tacentibus: Nam ibi inquit Apostolus. Datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus sathanæ qui me collaphiset: propter quod ter dominum rogaui, vt discederet a me, & dixit michi. Sufficit tibi gratia mea: Nam virtus in infirmitate perficitur. Quomodo vel hiscere audet Ludder hunc apertissimum locum, vbi Sanctus Paulus se tentatum stimulo carnis conqueritur, trahere ad infirmitatem pœnarum, cum solum consolatio, & confortatio aduersus tentationem promittatur. Sed age demus hanc licentiam Luddero omnia confundendi & quidlibet audendi: intelligat de infirmitate. Adhuc Sanctus Augustinus non patitur illum locum trahi per capillos ad purgatorium, quia tunc intelligendum est de certamine virtutis in infirmitate cōtraria in vita præsenti: sed purgandi finem dederunt agoni milicia eorum accepit finem: quia milicia est vita hominis super terram ait Iob, expende super terram, non infra terram: non in purgatorio. Pondera mi Lector & examina, an Ludder non faciat cæreum nasum ex sacra scriptura: qui pro libito: & libidine gloriæ & vanitatis eam flectit quorsum & quocumque vult. Auguſt. Greg. Auguſt. Iob.vii. In Ludderum

¶ Quartum autem imbibit aliqua dubia: propter verba sancti Bernhardi, stare in via dei est retrocedere, & quia Ecclesia videtur determinasse aliquem actum indiferentem in sacro Constantiensi concilio, vbi istum articulum Huss. condemnauit. Diuisio humanorum actuum est immediata, vt quod sit uel viciosa, vel virtuosa: nolo tamen in præsentia hanc difficultatem excutere: at argumentum Ludderanum breuibus euacuabo. Nam primo fateor stare in via domini esse retrocedere: quando ille stat, cum deberet ambulare: nam durissimus foret exactor. Si quis nollet peregrino permittere: vt vel modicum pausaret, & requiesceret in itinere. Porro non est status in via, secundum quod est via. Et ergo, quia animæ in purgatorio sunt in via soluendi, secundum istam viam nunquam habent statum, quia semper hodie minus debent quam heri. Sed quia iam sunt extra viam merendi: ideo in illa procedant: sed stant, vsque quo recipiantur in æternam beatitudinem: vt ex probatis in superioribus liquet: quia enim ceciderunt, sunt in termino gratiæ acquirendæ: ideo ibi erunt iuxta Ecclesiasten, non procedent ad maiorem gratiam acquirendam. Et vide quam non cessat ineptire aduersarius, cum ponit charitatem esse viam, nam sicut simpliciter ad simpliciter, ita magis ad magis: & maximum ad maximum, ergo si charitas est via, maxima charitas erit maxima via: & ita beati ex hac noua Paulina Theologia, erunt maxime viatores: tam stulta nos docet Ludder: at ex sanctis patribus nos didicimus: viam esse hanc præsentem vitam, hæc.n.est stadium in quo currimus, licet Deus sit via veritas & vita itaq; & in deo ambulemus in hac uita: sicut ait S. Paulus. Sicut ergo accepistis Iesum christū dn̄m nostrum: in ipso ambulate: q̄uis modus loquēdi sacræ scripturę cōsuetior sit, ambulare corā deo: vel in noīe dei. vtcūq; rō ludderi est Bernh. Constantienſi concilium. Erratū ludderi

pluribus nominibus vacua inanis & sterilis.

Error qui sequitur.

¶Quinta aduersarii ratio tantam præfert inscitiam: vt omnibus modis iugulāda veniat: Quis enim crederet impossibilia assumenti: impossibile inquit creaturam perseuerare: nisi assidue accipiat magis & magis: ergo nullæ substantiæ perseuerant, quæ intentionis & remissionis non sunt capaces: aut si sol assidue accepit magis & minus: vide quomodo iam sit actus sex mille annis: nō timebimus, quod totam terrā exurat velut phœtonis sæculo? At in accedētia dumtaxat refert, quamuis ratio sua æque procedat de omni re permanente: tamen nec in accidentibus subsistit: vt calore, solis lumine &c. nec in ipsa gratia quia si sic assiduo acciperet magis & magis consectarium esset gratiam Abel quinq; mille annis sic auctam, vt excederet gratiam sancti Petri: & quia in infinitum perseuerabit futura esset per infinitum incrementū, æqualis gratię Christi, ita totam sententiam errorum nobis colligere apertum est, ex Theologia ludderana. ¶Sed videamus quomo cereo pugnet gladio probaturus assumptum suum impossibile, affert quia conseruatio rei sit continuata creatio: modo creare sit nouum facere. Ad libram reuocemus hanc secretiorem Ludderi Theologiam: Si conseruare est continuo creare: & creare est semper nouum facere consectarium est, cum deus iudam proditorem cōseruet in pœnis quotidie: non ergo punit deus Iudam proditorem: sed illum nouum Iudam, quem semper creet innocentē & innocuum: qui primo creatus: adhuc nihil mali fecit. Intelligis iam candide lector lernam malorum, quæ latet & nutritur sub ludderanis mōstris. ¶Porro si etiam verum esset quod assumit de conseruatione: adhuc nihil omnino suffragaretur suæ impietati: nam sicut cogitur fateri coelum conseruari hodie in auctum: ita & alia conseruat in eodem statu, quæ sunt inalterabilia. Ita gratiam conseruaret sine auctione tantam dodie, quanta heri fuisset & perendie.

Error qui sequitur.

¶Adde & hoc monstrum sequi ex errore Luddera no: nihil esse diminuibile: nam non est possibilis vlla perseuerantia creaturæ, nisi continuo accipiat magis & magis, si ergo assiduum recipit augmentum, iam nihil decrescit, nichil diminuitur, nichil a sua perfectione recedit, quæ omnia cum sint insuperabiliter falsa: tam intellectui, quam rationi, & sensui difformia & repugnantia: quomodo præsumit se ista posse alicui persuadere: nisi similis farinę hominem reperiat, sensu & intellectu carentem. Non omnia exequor, quoniam infinitus esset labor omnia prosequi errata: & quā pulchre sibi repugnat animas esse perfectas: & non esse perfectas.

¶Pro fidelibus pie deum amantibus, & syncere ueritatem catholicam inquirentibus, sufficiat scire. Esse perfectionem viæ, quæ ad beatitudinem comparata, non sit perfectio, sed imperfectio. Videte perfectionem viæ.

Math.v.

Audi Christum apud Mathcum: Estote perfecti, sicut pater vester perfectus est: sed inquis. Hæc est apostolica: non possum assequi tantum culmen pusillus ego. Audi aliam perfectionem viæ, apud eundem, & ab eodem. Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus. & habebis thesaurum in cœlo, & veni sequere me: sed forte & illa altior est. paupertas euangelica: aut aliis exterritus es rationibus, quam vt eam apprehendas. At largior est perfectio, plebeis etiam communicabilis, in hac vita: sicut Zachariæ prędixit angelus, de sancto baptista. Et ipse pręcedet ante

Math.xix.

illum in spiritu & virtute Heliæ &c. parare domino plebem perfectam: & q̃ sanctus paulus ad Colosseñ. dixit, vt exibeamus omnem hominem perfectũ in Iesu Christo: at illa perfectio longissimo distat interuallo, a perfectione patriæ. In cuius comparatione, omnis perfectio viæ est imperfectio: velut paulus, qui certus erat quod non separaretur a charitate Christi, qui raptus erat in tertium cœlum: qui a domino audire meruerat. Sufficit tibi gratia mea. Qui conscientiam habuit minime lesam. Nihil inquit mihi conscius sum, tamen se imperfectum agnouit, & perficiendum sperauit. Sicut ad Philippeñ scripsit. Non quod iam acceperim: aut iam perfectus sim: Delibauimus hoc & in superioribus. Iacet ergo Philisteus omnibus armis suis: arcu & sagittis in nihilum redactis. Sed & ipse non potuit dissimulare dolorem: & vulnera in disputatiõe lipsica accepta: nam in resolutione eiusdem disputationis concl. ix. inquit. Nec ego eas mereri dixi. Sed gratiam non augeri, & in statu merendi eas non esse, dixi nondum demonstratum esse. Cur ergo hic probas in inuolutionibus eõclusi. xviii. In eis charitatem augeri: probas ergo, non quod tu dicis, sed quæ alius somniatur. Porro & hãc vide absurditatem, quod in disputatione lipsica dixit. Non sic se loqui de meritis animarum quod aliquid operentur: sed quod recipiant gratiã ampliorem: at quomodo potest imaginari, aliquem recipere maiorem gratiam sine meritis. Porro quod dicit. Nõ quod animæ aliquid operentur: cur ergo ponit: quod deponant timorem: quo ament & diligant deum, & ament pœnas. Non est hoc operari, si amor eis est in augmentum gratiæ sicut assumit: sed necessarium est: vt erronea ludderi scripta super amore illo ad incudem examinis reuocemus. Hoc solum prioribus addito, quod ludder nõ intellexit acutos illos, qui dixerunt conseruationem esse continuam creationẽ sicut Scotus cognomento subtilis. q xii. quodlibet. Gregorius Arimineñ dis. i. q. vi. secundi. Gabriel. dis. i. q. ii. eodem libro Guihelmus ockam. q. x. secũdi. Nam pro primo instanti dumtaxat res dicitur esse creata: pro aliis conseruata, sed hæc superant ludderanam intelligentiam.

Col. i.
Philip. iii.
Ludder sentit se vulneratum Lipsiæ
Lapsus ludderi
Scotus
Greg. Arimin.
Gabriel
G. Ockam

Pestilentissimus error ludderi, animas in purgatorio sine intermissione peccare: confutatur. Cap. x.

Despiciamus modo, aduersariũ pro beneuolentia in animas purgandas & misericordia, sed p̃ explẽda cordis sui malicia posuisse eas in statu merẽdi & gratiæ augmentãdę: nã p̃ter desperationem, horrorẽ, cõfusionem &c. ponit animas purgandas sine intermissione peccare. Et ita merentur & demerẽtur quemadmodum viatore ; forte nõ credis posse aliquẽ in tã profundã cęcitatem venire: qui adeo extreme desipiat: ideo cõsulto verba eis subiecimus: loquatur ergo ipse: nã semp ambit audiri. Cõcl. xviii. inquit. si purgatoriũ solũ est soluenuatũ pœnarum officina: animæ in illo suo affectu (vt ego sentio) sunt immundę. nec ab eo vicio purgant: fiere: purgatoriũ idem quod infernus: quia infernus est, vbi pœna est, cum culpa manente: at in animabus purgatorii deest culpa, scilicet timor pœnarũ: & defectus amoris: cũ iustus sm̃ Esaiam. viii. nihil debeat timere: nisi solũ deũ. Ergo peccant sine intermissione, q̃diu horrẽt, pęnas & quęrũt requiẽ. Quod probo, quia q̃runt quæ sua sunt, plusquam voluntatẽ

Verba ludderi

dei: quod est contra charitatem. Quod si amant deum: amant amore concupiscentiæ, idest vicioso. Cum etiam in suis pœnis debeant diligere deũ & glorificare ac fortiter sustinere. Et infra. Credo: nullam redimi de pœnis purgatorii propter suum timorem. Donec posito timore, incipiat amare voluntatẽ dei in tali pœna: & plus dei voluntatem amet, quam pœnam timeat: immo solam voluntatem dei deligat, pœnam vero vilipendat, aut in voluntate dei etiam amet, quia oportet vt iustitiam diligat antequam soluetur: at iustitia est deus, qui hanc pœnam operatur. Deinde illud Christi: qui non accipit, idest volens & amans portat crucem suam: & sequitur me, non est me dignus: at crux animarum est illa pœna, quomodo ergo amor pœnarum potest mutari cum timore, sine noua gratia infusa.

ps. cxxxix. ¶ Iam audis me vera locutum, quomodo acuit linguam suam, sicut serpentes & venenum aspidum sub labiis eius, & vere venenum sub labiis, quod dulcia promittit & præstat amara. Mel erat animabus, posse mereri, & gratiam augeri: sed fel est demereri & incessanter peccare: sed sigillatim errores digeramus vt etiam a nobis non confutati: se confutationi & anathemati exponãt. Primo enim inculcat nobis suum errorem antiquum, Animas cruciari timore pœnarum: at reiecimus illa dudum: quia timor non est de præsenti malo: nec habent animæ talem horrorem, qualem ludder somniat & fabulatur. Quod porro assumit animas purgandas esse suo affectu immundas: prorsus a veritate ẽ alienum. Vnde quod pro eo assumit in purgatorio esse culpam scilicet timorem pœnarum, dicimus falsissimum & implicans: fateor possunt ibi esse pec

Gerson. cata venialia, in hac vita conflata, vt Gregorius docet: non tamen admittimus in purgatorio fieri peccata siue venialia siue mortalia: quia post casus ligni nullum illorum admittimus: nec quod mereantur: nec quod demereantur.

¶ Ad aliud quod Esaiam adducit, præoccupauimus viam, quia nihil aliud timent purgandi, nisi solum deum: & hunc filialiter timent, & in hoc excedunt

Esa. viii. viatores, quos multa contingit timere. De Esaia nihil in præsentia attinet dicere, cum verba prophetæ (Vnde Ludder sententiam quam citat: proprio capite

In ludderum. de nouo concinnauit) sic habeant. Et timorem eius ne timeatis, neq; paueatis Dominum exercituum ipsum sanctificate, & ipse pauor vester, & ipse terror vester. Hic propheta adhortatur populum, ut non timeat coniurationem duorum regum, Assyriorum & Samariæ: vbi fiduciam collocandam in deum docet: quem paueant, quem timeant: quod autem præcipiat nihil aliud timeri, nisi deum, hoc ex propheta colligere nequit, nam in sacra scriptura viros sanctos sæpe timuisse legimus absq; peccato. Samuel timuit indicare visionem

i. Reg. iii. Heli. Timuit sanctus Paulus, ne sicut Euam serpens seduxit astutia sua: ita cor

ii. Corin. xi. rumperentur sensus Corinthiorũ. Timuerunt discipuli apud Lucam in trans

Luc. ix. figuratione domini: quando intrauerunt nubem.

Ambros. ¶ Fateor reperiri apud sanctos patres Ambros. Berñ. & Augustinum, solũ

August. deum timendum: quod non infecto gustu ludderano accipiendum est. Sed si

Bernhar. cut tenemur deum diligere super omnia: ita etiam metuendus est deus super omnia: nõ quod alia non diligamus, seu quod nihil aliud timeamus: sed quia

Bernh. dei amorẽ nõ debemus amittere: propter cuiuscũq; alterius rei timorẽ. Bernh. super canticis pulchre & docte prosequitur: locus tñ mihi in præsentia non occurrit. Non ergo faciet nobis Ludder ex purgatorio infernũ: q̃tumuis frenet

In Ludderum nue desipiat, furiat, rumpatur: Nam Charitas est quæ diuidit inter filios per

ditionis & lucis. Itaq omnia confundat more Anaxagoreo: charitatem tamen inferis miscere nequit, quæ est velut lapis lidius: indicans, quid deo gratum vel ingratum.

Impiissimam esse heresim, animas purgandas peccare, quia horreant poenas & quærant requiē. Cap. xi.

Nathematizamus ergo & dānatum fatemur pestilentissimum ludderi errorem, quo innoxias purgandorum animas, peccatis inuoluit, quam diu horrent poenas, & quærunt requiem. Quis enim vel Demosthenis eloquentia dotatus, aut Ciceronis facūdia, satis posset improbitatem huius erroris: oratione vel luculentissima & longissima consequi. Lapides loqui deberent aduersus tantam ludderi in animas a deo electas, impietatem. Si ideo peccant, quia horrent poenas Itaq Dauid peccauit, qui horrens passiones, clamauit ad dominum. Quoniā tribulor velociter exaudi me. Peccauit Hieremias, quando dixit. Vide quoniā tribulor, conturbatus est venter meus: peccauit Ionas, quia de tribulatione clamauit ad dominum, peccat tota ecclesia militans tam sedulo pro filiis interpellans, vt deus liberare eos dignetur, ab ira sua, a subitanea & īprouisa morte, a fulgure & tempestate, a peste, & omnibus aliis malis: vt curręti per præces ecclesiæ, cuiquam est obuium. Et cur hoc, nisi quia horrent poenas: quas vt vel vitent præseruati, vel excutiant immersi deum orant: instituti ab optimo doctore Dauid, qui spiritum sanctum habuit magistrum, qui hanc normam tribulatis præfixit. Ad dominum cum tribularer clamaui: & consolatorie subdidit. Et exaudiuit me. Ergo iniuriat ludder plusq̄ pessime, animabus electis in purgatorio: cū asserit eas propterea sine intermissione peccare quia horrēt poenas.

In ludderum.
ps. lxviii.
Tren. i.
Ion. ii.
Ecclesia.
ps. cxix.

¶ Intollerabilius aūt est, quod pcc̄m animabus impingit: quia quęrant requiē cum cōsectarium esset totam ecclesiam & omnes viuentes qui suffragia & pces deo offerunt pro requie animarum, peccareut: nā non solum qui faciunt, ait apostolus, sed & qui consentiunt, digni sunt morte, peccant autem animæ purgandæ secundum ludderum, quando petunt: vt requiem æternam donet eis dominus: & lux perpetua luceat eis. Ergo & ecclesia peccat: consentiens & adiuuans cum in orbe terrarum faciat supplicari. Requiem æternam dona eis domine & lux perpetua luceat eis. Ergo peccauerunt patres in lymbo, quod requiem quærebant, clamantes ad dominum. Rorate cœli de super, & nubes pluant iustum. aperiatur terra: & germinet saluatorem. Et iterum per Esaiam. vtinam dirumperes cœlum & descenderes: a facie tua montes diffluerent. Licet adhuc me prætereat, quid hæc mastigia & lerna malorum: de patribus in lymbo statuerit: tan eis p̄ sua temeritate peccatum impingat. Et in vniuersum Si hoc esset sine intermissione peccare, horrere poenas, & q̄rere requiē: tiam caput oim̄ sanctorū (horreo dicere) dn̄s Iesus, nō esset absq̄ pc̄tō: quod nūq̄ patrem uel maiori affectu, aut potentioribus verbis patrē orauerit: quam qn̄ orabat procidens in terrā, Pater si est possibile, transfer a me calicē istum: velut libro. iii. superius tetigimus: sed absit hæc demētia ab homine Christiano, quippiam tale cogitare de saluatore nostro, qui peccatum non fecit: nec est inuentus dolus in ore eius. Igiť & impietati ludderanæ resistamus: asserenti, animas peccare intermissione, q̄diu quærunt requiem, & horrent poenas.

Rom. i.
Ecclesia.
Esai. xlv
Esa. lxiiii.
Math. xxvi

Contradicit si bi ludder.

❡Sed inspice penitius o amice lector, quomodo hæc noua Theologia diabolica seipsam destruat, & expugnet. Statuit ab initio Ludder. Imperfectam charitatem, quasi radicem purgatorii, quod in eo sit sananda & perficienda. Et ita purgatorium secundum eum esset, locus medicinæ, in præsentia autem facit ex purgatorio speluncam latronnm, vbi non sanetur homo, sed magis infirmetur. Nam si anima purganda peccat secundum lutterum, ergo secundo die infirmior erit, quam primo, & tertio quam secundo: & sic vlterius procedendo: & ita non videbitur quod vnquam possit sanari in purgatorio Ludderano, quod si processum interrumpis, quia accipiet gratiam, quæro propter quid? Cur non primo die accepit: cum tunc magis erat disposita, non accedentibus sine intermissione nouis peccatis. Et reuera Cordate lector, facile intelligis, quomodo labyrinthum hic sibi ludder præparauerit, a quo, nisi errorem depoluerit: numquam poterit exire. Purgatorium ponere velut medicinam imperfectæ charitatis, & tamen in eo propter continua peccata: charitatem reddi imperfectiorem.

Ludderum animabus esse iniurium, quando eis imponit quod quærant, quæ sua sint, & vicioso amore deum diligant. Cap. xii.

EXistimas forsan pie lector: tam noua & inopinata dogmata, procedi non posse absque grandibus motiuis. At contra ego te certiorem reddo, omnia illa temere effusa, sine omni solido fundamento, super arenam ædificat, lutum: & vt Daniel de Bel inquit. Iste intrinsecus est luteus: nihil firmi: nihil solidi: nihil stabilis affert: sed secundum desyderia cordis sui, & libidinem impietatis suæ torquet, & vim facit sacris litteris: quod hoc loco apertissimum euincet: quando probaturus animas semper peccare, adfert; quia quærunt quæ sua sunt contra voluntatem dei: proba frater quæ dicis: est hoc quærere quæ sua sunt, horrere poenas, quærere requiem, ostendimus in priori capite, hoc multis sanctis esse cõmune, & sanctorum omniũ capiti Christo. ideo nescit Bardocucul la, quid sit quærere quæ sua sunt apud apostolũ: nam philippensibus promittit se missurum Timotheum, cui maxime fideret. alii enim quærerent quæ sua essent: quod declarat gloss. inter. & ord. quia lucra sequebantur. Et noster Paulinus Theologus, pro impietate sua, contra omniũ sanctorum patrum intentionem trahit, ad quærere requiem. ❡Præterea non contentus impingere animabus, quod quærant quæ sua sint, audet adiicere, plusquam volunta em dei: vbi consectariũ est eius sententia: nõ leuicule animas peccare, sed mortaliter: quia non diligunt deũ super omnia: sed sua diligunt plusq̃ voluntatẽ dei. Quod si hoc facerent (vt ludder de eis impudenter mentitur) iam nõ essent imperfectæ charitatis, sed nullius: iã non merentur purgatoriũ, sed infernum. cũ non fruerentur deo, sed seipsis: & summa peruersitas est: ait Augustinus: vti fruendis, & frui vtendis. Quid quod hic seipsum destruit luddercum alicquin neget eas posse in purgatorio peccare mortaliter, vt hoc libro verba sua citauimus: & iam grãde peccatum eis imponit, quod quærant quæ sua, plusquam voluntatem dei, an non apparet strennue pugnare pro inferno: cum polliceatur purgatorium.

Dan. xiiii.

Gloss.

August.

¶ Eiusdem impietatis est quod annectit animas purgandas vicioso amore diligere deum, scilicet amore concupiscentiæ. Si radix sancta & rami ait apostolus ad Romanos, Contra si radix fuerit infecta totũ erit viciosum, quare si charitas dei est infecta & viciosa, Iam totum negotium animarum est infectum. Iamq́ non erunt in purgatorio, sed in inferno. Si solo amore concupiscentiæ diligunt deum: nõ sunt in gratia. Gratia enim facit hominem gratis deum diligere, quomodo ergo tanta laborat vesania, elleboro dignus aduersarius, quod gratiam dei eis aufert, charitatem dei quam habẽt, inficit: nã huiusmodi amor concupiscentiæ tantum, non est imperfecta charitas sed est nulla charitas. Stabunt omnes animæ electæ in iudicio, contra hunc mendacem accusatorem. Nam sic purgandi, ludderano iudicio, non superædificarent, ut apostolus ait, lignum, fœnum, stipulam, sed æs metallum, lapides, & si quid his durius est: in has simplegades traduceret nos noua ludderana cynica Theologia, sed præstat esse amusum, quam illis illiteratis ac seductiuis imbui litteris: nos veritate catholica edocti fatemur animas horrore pœnas, & quærere requiem: ideo petunt suffragia. Negamus tamen animas purgandas, quia in charitate dei decedunt, quærere quæ sua sunt, aut deum diligere solum amore concupiscentiæ, hoc est velut bonum vtile: sed diligunt deum etiam amore amiciciæ, tanquam summum bonum, & summum diligibile. Et uoluntas eorum non est contra voluntatem dei: vt nugatur ludderus, sed est conformis diuinæ voluntati. nolunt enim liberari a pœnis purgatorii contra voluntatem diuinam: sed secundum leges dei & dispositionem diuinæ voluntatis, petunt redimi a pœnis per media, quæ deus constituit pro redemptione illarum: & hoc volunt: non contra, sed secundum voluntatem dei: vt si casus se offerat, infirmitate me occupãte, quod nisi vtar medicinis a deo non prohibitis: moriar. Iam recipiendo medicinam, vt restituar sanitati, non contrauenio diuinæ voluntati, sed secũdum eam ago. Sicut sub conditione licet petere aliquid a deo, quod est contra determinationem voluntatis diuinæ: cuius formam Christus nobis tribuit. Si possibile est &c: sed non quod ego volo &c. quare sanctus Augustinus admonet, omnem orationem nostram, omnes preces nostras: debere illud præcedere, fiat voluntas tua. Id etiam purgandi faciunt, vel inuito Luddero qui in pœnis diligunt deum, & glorificant, ac fortiter & pacienter sufferunt pœnas.

Rom. xi.

In ludderum.

i. Cor. iii.

Animę non repugnant voluntati dei.

August.

Euacuantur quædam rationes ludderanæ, & contrarietates colliguntur. Cap. xiiii

XAMINEMVS Ludderana quæ sequuntur. Inquit nullum liberari de pœnis purgatorii propter suum timorem: frustra hoc adfert, quia nemo hoc asserit, at cum addis timorem deponendum, & quod incipiat amare. Hoc quidem falsum est, quia id quod non est, non deponitur, sed dudum secundum veritatem catholicam; negauimus in purgatorio esse timorem pœnarum, & euicimus, quare frustra Ludderus negocium facit animabus; vt deponant timorem, quem non habent. Sic falsissimum est, quod incipiant amare, nam sic prius non amassent, quod est erroneum, etiam secundum eum, quia in charitate dei discesserunt. ideo semper in purgatorio amant

Pro animabus

deum, & pœnas in deo: inquantum infliguntur eis a diuina iusticia: quantum
cunq; vellent esse liberati ab huiusmodi poenis, secundum media a deo dis-
posita. Sicut sanctus Paulus cupiebat dissolui & esse cum Christo: licet per hoc
non subtraheret voluntati diuinæ: quæ volebat eum diutius versari in terra. &
ita anima purganda volens & amans portat pœnas suas: licet dictum Christi
de portanda cruce, pertineat ad viatores.
In ludderum. ¶Sequitur quam impudens sit arrogantia ludderana: quod hic inflatis buccis
velut rana Esopica, intonat. dicat qui potest, quomodo iste amor pœnarum,
cū timore mutari potest, sine gratia noua. Ego dico tibi: qui possum luddere,
te omnia confundere, & commiscere, & plures falsitates coaceruare: timorem
pœnarum in purgatorio non mutari in amorem: quia nullus timor pœnarū
sit in purgatorio, sed dolor: amor autem idem & constans: semper est in purga
torio. nam si anima amorem dei, & voluntatis suæ non haberet: non esset eius
receptaculum purgatorium, sed infernus.
¶At opponis, si animæ sunt volentes & amantes pœnarum, sine timore: frus
stra pro eis oramus. Ex predictis collige responsum, quoniam etsi sint absque
timore, non tamen absq; dolore & tristicia, porro licet velint pœnas: vt a iusti
cia diuina inflictas: tamen vellent liberari a pœnis per suffragia & alia media
Contradicit si a diuina misericordia admissa, quare infantilis & euanida est obiectio ista.
bi ludder. ¶Lubet denuo dict: pugnantia & contraria istius noui Cynici Theologi ex-
pendere: nam hic affirmat, posito timore purgandum amare pœnam: quæro
i ergo de qua pœna loquatur: cum in omnibus, cōclusionibus suis non meminit
tu pœnæ alicuius, nisi timoris, horroris, conturbationis, desperationis: & con
fusionis. Nam in omibus suis inuolutionibus non meminit, nisi illarum & si
milium pœnarum: sed posito timore & horrore omnes aliæ sequentes pœnę
cadunt: quid ergo est, quod animū purgat istis ablatis in Theologia luddera-
na. Et ita erit in purgatorio: & non erit in purgatorio.
ii ¶Aduerte & hoc, q in quinq; cōclusionibus positis de purgatorio, de virtute
indulgentiarum, semp asserit animas purgandas timere pœnas: & concl. xix.
prędicta abnegans affirmat animas non tam timere pœnas, quam odium dei
iii quod est in inferno. ¶Et si hunc iam magnum ponit timorem, qui cruciet
animam purgandam: in duas alias complectitur se contrarietates: quoniam &
illum timorem non deponet: nec ille timor est culpa.
iiii ¶Porro & hoc inconcordabile est, quod conclu. xv. adeo pleno ore pœnam
purgatorii constituit in timore pœnarum & horrore, & tamen immemor pro
priæ senten tiæ: conclus. xix. ponit hæc verba. Et sic patet, quod non timore
pœnæ patiuntur, sed amore iustiticiæ.
v ¶Confer & hoc, quia conclu. xviii. posuit ob id animas sine intermissione
peccare, quia odiunt pœnas & horrent: quas debent amare. Iam cōtrariū sen
tit: quod amore iusticiæ patiantur.
vi ¶Et quis potis est concordare, quod prius dixit concl. xviii. animas in purga-
torio quærere quæ sua sunt, plusquam voluntatem dei: & amore concupiscen
tiæ eas amare deum, qui est amor vitiosus: concl. proxime sequentem hoc cor-
rumpit: & dicit eas pati amore iusticiæ: & quod timent magis, ne non laudēt
& ament deum quam ne patiantur: & sic iam plus quærant laudem & volun-
tatem dei: quā quę sunt, cuius contrariū prius tanta temeritate affirmauerat.
vii ¶Et hoc vellem quo ingenio posset concordari cum prædictis cōclusionibus

quod in responsione ad Syluestrum prieratem scripsit super eisdem, in respon sione ad .xxix. Vide inquit ludder: quomodo habent pœnas, & alligant: quas sentiunt deum eis infligere, hæc enim est voluntas dei, quam super omnia diligere laborant, & sic voluntaria passione perficitur in eis charitas. vbi singulis ferme verbis, contrariatur suis inuolutionibus hic positis. nam dicit ꝙ pœnas ament. In resolutionibus dicit ꝙ odiant: hic dicit ꝙ pœnas eligant: alibi dicit i
ꝙ timeant: hic dicit ꝙ voluntatem dei super omnia diligant: alibi dixit quod ii
quærant quæ sua sint, plusq̃ uoluntatem dei: hic dicit quomodo diligant deũ iii
secundum charitatem: quia super omnia, alibi dixit: quod contra charitatem iiii
se plus diligant: hic inquit: volũtaria passione perfici charitatem: & prius nihil v
egit, nisi quomodo animæ nolint pœnas & passiones: Attende ergo O Christiane lector: & a tam horrenda & serpentina doctrina tibi caue: nam cum & sibi sit ludderus ferme vbiq; contrarius, non mirum, quod & catholicæ contrariatur veritati: nos ergo cum sancta ecclesia dei negamus animas illas deo charas: in purgatorio peccare, sed pro peccatis pœnam patienter sustinentes: expectant securæ terminum suæ purgationis.

Adferuntur rationes Ludderi, animas in purgatorio non satisfacere, & ostenditur charitatis satisfactionem non sufficere. Cap. xiiii.

POstremo nostris firmitatis, & aduersarii fundamentis euersis, vnum adhuc restat perficiendum: nam in inuolutionibus de uirtute indulgentiarum conclu. xvii. nititur in communi destruere veritatem catholicam. Nequit enim capere: quomodo animæ sint sufficientis charitatis, & tamen pœnæ sint eis molestę, transcendit captum ingenii sui: quod animæ sint deo charæ, & tamen immitis deus aliquid ab eis exigat præter charitatem. Vnde contra veritatem ecclesiasticam argutatur huiusmodi cauillis. Primo ad quid deus vult puniri perfectos in spiritu? ad satisfactionem? Contra, super omnem charitatem est charitatis satisfactio, neq; enim deus ipse, etiam per pœnas, quicquam aliud requirit, nisi vt perficiatur charitas: charitas enim vt ait apostolus: operit multitudinem peccatorum. Secundo, deo maxime satisfit per voluntatem, vbi non inuenit facultatem: vt cum beato Augustino tota sentit ecclesia: at illi si sunt perfectæ charitatis, talem habent voluntatem necessario, & tamen facultatem non habẽt de fectu vitę: quare necessario sola voluntate abunde satisfaciunt. Tertio perfecti tales omnia reddunt deo: quæcumque debent: quia nihil amplius debent, quam vt se totos ipsos cum intima voluntate offerant: deus enim ab homine nihil requirit amplius, quam ipsum totum, sicut dicitur. prebe fili cor tuum mihi. Immo per pœnas cogit hominem ad id: vt se totum offerat: quomodo ergo eo facto pœnę manent? ad quid cogunt. Quarto finge animam perfectę fidei & charitatis in morte, quæ adhuc forte debeat. vii. dies ieiunare, aut aliam canonicam pœnam implere, hic ergo deus tam crudelis est vt animam: quæ summa charitate ad eum sitit, eumq; super omnia vehementissime diligit &c. Hic deus non remittit septem illos dies propter summam in eum & proximum charitatem & humilitatem: cum tamen omnia remitti, & munda esse dicat in Euangelio, iis qui dant, non de corde: sed de his quæ superfluunt elee

Motiue Ludderi.

mosynam. Et seruo solo roganti, & nihil facienti, nisi promittenti, omne debi-
tum dimisit. Quinto si purgatorium est poenarum officina, cur non vocatur
punitorium potius quam purgatorium. Sexto etiam quia beatus Gregorius
vult in purgatorio, non solum poenas, sed etiam culpas remitti: at remissio cul
pæ: non fit sine infusione gratiæ. In disputatione lipsica, adduxit pro hoc san-
ctum Paulum ad Roma. venundatus sum sub peccato: quis me liberabit de
morte corporis huius? respondet. Gratia dei per Iesum Christum. In eadem
conclus. assumit pęnam non esse molestam amanti: sed timenti. Ideo si animæ
in purgatorio moleste ferunt poenas, hoc est propter defectum amoris.

In Ludderum — ¶ Hii sunt arietes, robora, phalanges, quibus veritatem catholicam insupera-
bilem superare conatur ludderus sed ad nihillum deducat dominus inimicos
nostros, qui uolunt nos perdere: & corruant in gladio spiritus omnes qui per
sequuntur nos: confringat dñs arma eorum, arma conterat, & scuta comburat
Euacuantur Luddetana. — igni. Nã omnia vana sunt & inefficaria, quæ adducit sola temeritate turgida.
¶ Vnde quando in prima persuasione: quærit dei consiliarius, & archanorum
conscius. Ad quid deus velit satisfactionem, cum super omnem satisfactionẽ
sit charitatis satisfactio. Liquet mox ex ipsa propositione, vel insanum esse, vel
omnis Christianæ religionis oblitum: nam aliud est habere charitatem, aliud
satisfacere. Quantumcumq; enim deus ex sua bonitate & misericordia, dimit
tat culpam peccati, tamen ex summa sua iusticia exigit satisfactionem, ne pec-
catum maneat impunitum, vt in libro de poena & culpa peccatorum, deo dan
August. — te: aliquando probabimus. Nam vt Augustinus inquit, nũquam deus aliquod
malum fieri permitteret. Si illud nõ per melius reordinare vellet. reordinatur
autem culpa per poenam. Vide quanta fuerit charitas Patriarcharum, prophe
tarum, & omnium deum timentium ab Abel iusto, vsq; ad christum, quæ tñ
non suffecit ad ianuam coeli aperiendam, sed præter charitatẽ necessaria erat,
ex lege dei ordinatissima, satisfactio pro peccato Adæ. Et quia nemo satisface
re potuit ex mortalibus, proprio filio suo non pepercit deus, sed pro nobis om
nibus tradidit illum. Ita per quinq; millia annorum charitas patrum satisface-
Gala. iiii. — re non potuit, vsq; quo venit plenitudo temporis: & misit deus filium suum fa-
ctum ex muliere, factum sub lege, vt eos qui sub lege erant redimeret: vt ad-
optionem filiorum reciperemus. Iam Ludder, & dic deum vltra charitatẽ, non
requirere aliam satisfactionem, cum existentibus in charitate: coelum quinq;
millibus annis vsq; ad satisfactionem clauserit. Iam Ludder & dic deum per
poenas nihil aliud requirere, nisi vt perficiatur charitas, cum in filio suo per pę
nas requisiuerit satisfactionem pro toto humano genere. an non iam rubore
suffunderis? cum audis fundamenta tua, in quibus tantopere confidis: ex tanta
prodire inscitia. Sed videamus quomodo roboret assumpta, quia charitas ope
i. Pe. iiii. — rit multitudinem peccatorum. En bellum Grammaticum: operire exponit p
satisfacere: apostoli nomine per antonimiam paulum intelligimus, licet ille lo
cus sit petri. Non operit charitas peccatum, dum culpam fugat, etiam
si poena temporalis maneat. Quid si volumus sensum litteræ exprimere
Sanctum Petrum loqui de charitate proximi & communis conuersationis,
quæ ita fraterne viuendo, operit multitudinem peccatorum. Quare nul-
lus nisi Oreste insanior, dicere poterit hoc loco sanctum Petrum: sustulisse
se satisfactionem.

Aliæ rationes ludderi, euacuantur: cum conclusione & peroratione. Cap. xv.

NIsi condescenderem paruulis: parcerem huic labori: in diluendis inanibus cauillis aduersarii, qui sapientiæ parum stultitiæ vero plurimum habent: nam ex priori omnes alios iudicato, vt lupi catulos. Vnde secundum pauentaculum ludderi neminem terret: negamus enim animas purgandas non habere facultatē soluendi per satisfassionem. Defectum vitæ infantiliter causatur, nisi meditetur in meditationibus suis, deum non posse punire animam separatam.

¶ Tertio loco cæreo pugnat stimulo contra ignem, quod deus non requirat hominem, nisi vt totum se offerat per voluntatem: quomodo enim se totū offert, qui facultatem satisfaciendi non præstat, Petit deus: vt præbeamus ei cor, & illud quidem iustificat, culpam diluit: pœnam vero non aufert. Quid tibi videtur de Dauid, an præbuerit cor deo, quando in lachrymis & planctu eiulans clamabat. Miserere mei deus secundum magnam misericordiam tuam: & secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatē meam &c. Nō tamen omnia reddidit deo: qui adhuc satisfactionem exigebat: audiit enim Dauid trāslatum esse peccatum suum. Iam ergo receptus erat in gratiam: alioquin gratiosa translatio non fuisset facta. Si ergo deus transtulit peccatum: & non transtulit quo ad culpam: quia anima quæ peccauerit ipsa morietur: filius non portasiit iniquitatem patris: & pater non portabit iniquitatem filii, Restat ergo peccatum Dauid esse translatum, quo ad satisfactionem pro pœna. Qd' vero assumit dum cogere per pœnas hominem: vt offerant se totos: quam imprudenter argutatur, existimat forte deum esse aromatarium: qui vnam tantū habeat medicinam. Non enim omnes pœnæ sunt medicinales: pœna affligūtur boni vt mereātur, mali vt emendentur, obdurati vt vlciscantur. Ergo si malos ad se accersit deus per pœnas: vt melius proficiant: per hoc non excluditur, quin pœnas satisfactionis iustitiæ debitæ exigere possit.

ps. l. — ii. Reg. ii. — Ezech. xviii.

¶ Quarta ratio non impendio tollitur, nam nemo negat. Si quis voluntarie deo mortem etiam naturalem offerat, talem aliquid mereri, & simul aliquid de pœna debita expungere. Et si tam parua est pœna: ignis charitatis potest eam totam extinguere: velut magnus ignis guttā aquæ absumit. Sic tanta martyres igniti fuerunt in charitate cuius ardore cremabilia fuerunt omnia exusta: adeo vt iniuriam faciat martyri, qui orat pro martyre: ait Augustinus. Et quia iste perfectiōis magister assumit de eo, qui vehementissime diligat deū: quod faciunt martyres iuxta verbum Christi. Maiorem charitatem nemo habet, quam vt ponat animam suam pro amicis suis, facile admitto tales morituros, non descendere ad purgatorium. Sed pauci quos æquus amauit iupiter. Quid de aliis: qui cum minori charitate decedunt, & cum maiori debito: de quibus argumentum ludderi non procedit. Nam tantam habentem charitatē & solum. vii. dierum debitū quis non absolueret? Nec debet hic latronis exēplum adduci: nam quæ specialia sunt: trahi non debent in consequentiam, vt omnis homo nouit, qui spirat. An quia latroni sero pœnitenti deus promisit paradisum, ideo latronibus vis conferre seram pœnitentiam? Apage. Quis autem tibi videtur O lector, noster ludderus, cum prohibet hanc doctrinam, quam iam defendimus publicari? An non organum diaboli est volentis impe

Scotus Gerson. — August. — Iohan. xv.

dire ſuffragia,quæ homo pro ſe diſponeret pro ſe fieri,poſt mortem: ſapiat ſi-
bi ludderus:nos nullam fidē habituri ſumus,quam eccleſiæ.

¶ Ad quintam rationem non eſt opus reſpondere,cum certe aut hic deſipiat,
aut ſit deſipienti ſimillimus:purgatorium æſtimo veredici:quia purgat venia-
lia & purgat reliquias peccatorū mortaliū,pœnā temporalē pro peccato debi
tam.Quod ſi quis etiam punitorium appellaret,non peccaret,quia in canone
Bibliæ non eſt baptiſatum ſuo nomine. Et cum conſtat de re fruſtra certatur
de nomine. Tamen rectius appellatur purgatorium quam punitorum:quia ēt
infernus eſt punitorium. Dein expreſſius ſignificat animæ purgandæ libera-
tionem,quā punitoriū quia ideo purgant,vt puræ factę in cœlū transferātur.

¶ Poſtremo cum de venialibus opponit:omitto quę Scot.Paludeñ.& alii hoc
loco tractarunt,admitto breuiter peccata venialia deleri in purgatorio.vt ſupe
Grego. rius audiuimus lib. i. ex inductione,quam facit Gregorius ex verbis Chriſti
Eccleſia Mathei.xii. Et atteſtantur preces eccleſiæ. Suſcipe domine preces noſtras pro
anima famuli tui:vt ſi quæ ei maculæ de terrenis contagiis adhæſerunt:remiſ-
ſionis tuæ miſericordia deleantur.Et in aliis præcibus ait. Adeſto quæſumus
domine animæ famuli tui:cui cōmemorationis officiū impendimus:vt ſi qua
ei ſæcularis macula inhæſit, aut vicium mundiale infecit: dono tuæ pietatis
indulgeas & abſtergas. At nego remiſſionem culpæ venialis non fieri ſine no
na gratia,ſecus de mortali. Paulum fruſtra citat: quia quærit ſanctus Paulus,
quomodo liberetur ſcilicet non peccando in carne ſic infecta:& ita gratiæ xpi
tribuit ſe præſeruari a peccato:quare nihil promouet negocium Ludderanum
Iſta apoſtolica quærela.

¶ Quod controuertit concluſione xvii.quomodo pœna non vincatur timore
vel fuga,& de moleſtia pęnę.Reſponſio eſt obuia:quia pœna purgatorii nec
fuga,nec timore vincitur,ſed ſatiſpaſſiōe.Sunt autem pœnæ de ſe genere fu-
gibilium:ideo ſuapte natura moleſtiam ingerunt:quod paſſio amariſſima do
Martyres mini amabilis Ieſu Chriſti declarauit.Quod autem Martiribus pœnæ dicun-
Cyprianus. tur fuiſſe dulces,hoc non propterea fit vel dicitur,quaſi nō doluerint de mar-
G.neocęſarieñ tyrio:alioquin non tot defeciſſent in pœnis:velut ſanctus Cyprianus & Gre-
Ambroſ. gorius Neocęſarienſis meminerunt. Nec magna eſſent ſanctorum martyrū
merita,vt ait Beatus Ambroſius. Si non fuiſſent dura & glorioſa certamina.
Dulces autem erant martyribus pœnæ:Sicut viro forti dulce eſt apud politi-
cum mori pro patria,propter bonum virtutis:nam in ſanctis martyribus he-
roica fuit fortitudo,quę adgreditur aduerſa,ardua,difficillima,ac terribilia.Eſt
enim hoc peculiare virtuti:delectabiliter operari.Dulces erant martyribus pę
næ,non quod non dolerent:ſed quia a deo internam receperunt ſpiritalem cō
ſolationem,vt de ſancto Laurentio,de ſancto Tiburcio & aliis heroicis viris
& martyribus legimus.Et quia Chriſtus hac conſolatione erat deſtitutus, ait
Gerſon. illuſtris Theologus Iohan Gerſon:ideo ad deum patrē clamabat. Deus meus
deus meus,vt quid dereliquiſti me.Ideo liquidiſſimum eſt, diuerſarium om
nibus numeris errare:qui ſolo verborum ſtrepitu crepat:propter defectū amo
Concluſio. ris eſſe pœnam moleſtam:nam purgandi deficiunt in ſolutione: ideo carent
vita æterna,quouſq; ſoluunt & ſatiſfaciunt.Ergo nebulis ludderanis diſpulſis,
erroribus exploſis,cauillis eneruatis:argutiis captioſis detectis: lumen verita-
tis catholicæ ſuſcipiamus:& in eo videamus:& ambulemus in illo lumine fi-
dei,vt agnoſcamus purgatorium ſacris litteris probari:animas purgandas nō

torqueri timore, pauore, & horrore, damnationis, neq; confundi vt deſpe-
rent, & credant ſe inire damnationem: & nunquam poſſe redimi. Sed quia cer
tæ ſunt & ſecuræ de earum beatitudine, expectant terminum ſuæ purgatio-
nis, quem abſoluunt non per noua merita, aut gratiæ augmenta, ſicut nec p-
rogant, demeritis & peccatis nouis, ſed ſatisfaciunt patiendo pro pecca-
tis hic perpetratis: aut viuorum iuuantur ſuffragiis; quamuis
ob hoc non minus beentur: ſed pœnis ſolutis euolant
ad cœlos ſecundum opera, quæ in corpo-
re geſſerunt. Deus miſericors
animabu s purgandis ſit
propitius.
Amen

Peroratio ad Lectorem catholicum.

Abes candide lector exanclatum hunc ſubitarium laborem, quo congeſſi ex ſacris litteris & patribus: omnia quæ videbantur mihi carnificis illius ludderi, inſana dogmata: aduerſus animas purgandas, contūdere, quibus ſpero effectum, vt animæ ab iſto pſycho tyranno liberatæ, ac a tantis defenſæ miſeriis, in offenſæ viuentium ſuffragiis iuuentur. Tuæ autē fuerit humanitatis & beneuolentiæ, lector ſyncere, hunc decem dierum laborem, effuſum potius, quam editum, boni cō ſulere, quod in calamitoſo hunc perfecerim tempore: quo crudeliſſima peſtis per totam Baioariam ſeuiſſime graſſabatur. Et ego tum eram ope librorum meorum deſtitutus (nam non te preterit libros eſſe pulcherrimum ſtudioſorū præſidium) fœtura illa dumtaxat adiutus, qua me ad Lipſicam inſtruxeram diſputationem. Tuo ergo Catholice lector, & omnium bonorum iudicio: ſcripta iſta ſubiicio, quantum enim veritatem fidei colo & exoſculor: tantum abhorreo falſitatem & errorem.

Vale & ſalue in Chriſto.

Oratio ad deum pro animabus purgandis.

Vete omnes Chriſtifideles animæ, det vobis requiem, ille qui eſt vera requies Ieſus Chriſtus filius dei viui, qui natus eſt de immaculata virgine Maria pro veſtra, omniumq; ſalute: & vos redemit præcioſo ſanguine ſuo: benedicat vos, & a pœnis liberet ac de loco purgatorii vos educat: faciatq; vos cum gaudio reſurgere in die reſurrectionis & iudicii. Ac angelis ſuis vos aſſocians in cœlis: faciat ſecum ſine fine gaudere. fiat, fiat.

Soli deo gloria.

A.ii.pag.i.Christano lege Christiano.
a.iii.pa.i.antiquis lege antiquus.
a.iiii.pagina.ii.ad quem expunge ad
a.vi pa.i.tenet le.tener. ibi maneã le.maneam
b.ii.pagina.i. cognitio leg.cogitatio.
b.ii.pag.ii exhibit leg.exibit.
b.iii.pa.i.conuersione leg.conuersio
b.iiii.pa.ii.se seponendum leg.esse seponendum.
c.ii.pag.ii.E quia le.Et quia.
c.iii.pag.ii.ponderit leg.ponderis.
d.i.pa.ii.altrre le.altare ibi. peregit le.peragit.
d.ii.pa.ii.au.le.aut.
d.iii.pa.ii.Christio.leg.christi.
d.vi.pa.i.fonte le.forte ibi anctior.le.auctior.
e.i.pag.ii.prorsas leg.prorsus.
e.iii.pa.cluasis le.clausis.
e.iiii.pa.i.informi le.inferni. ibi a scriptura le.&
ibi.tanquam adde puluis quem.
e.v.pa.i.reitiret leg.reiteret
f.i.pag.ii.constriltabitur leg.contristabitur.
f ii.pa.ii. de: leg.dei.
f.iii.pa.ii.neq; hic subiunge neq.
f.iiii.pa.ii.futra le.futura ib.pa.ii.religa le.religas
g.ii.pa.ii.exposinem le.expositionem.
g.iii.pa.ii.profert le.pręfert.
g.v.pag.i.cõparari adde ludder dicit aliquod me
ritum etiam in purgatorio comparari.
g.vi.pag.i. euaucuantur le. euacuantur
g.vi.pa.ii.dicimur leg.dicimus.
h.iiii.pag.ii.quæ sunt leg.quæ sua sunt.
h.v.pa.i.firmitatis le.firmatis.
h.v.pa.ii.iam ludder le.l iam.
h.vi.pa.i.dum le.deum.

Iohannis Eckii Artium, Decretorum:& Theologiæ doctoris libri de purgatorio finem habent Anno. M. D.xxi.die.xxvi.Sepẽbris Pollingee:xcudebat eos typis Marcellus Franck. Romæ Mense Iunio Anno. M.D.xxiii.Adriano.vi.papa gubernante.

